

A
683

PAJAULES KLASIKI

Schillers, Friedrich 9000

Fr. Šillera rakstu izlase

Biografija, 21 dzeja un „Vilhelms Tells“
Raiņa tulkojumā

Sastādījis A. Birkerts

VALTERA UN RAPAS P/S

LATVIJAS IZDEVUMI

Pasaules klasiķi Nr. 2

~~A~~
683

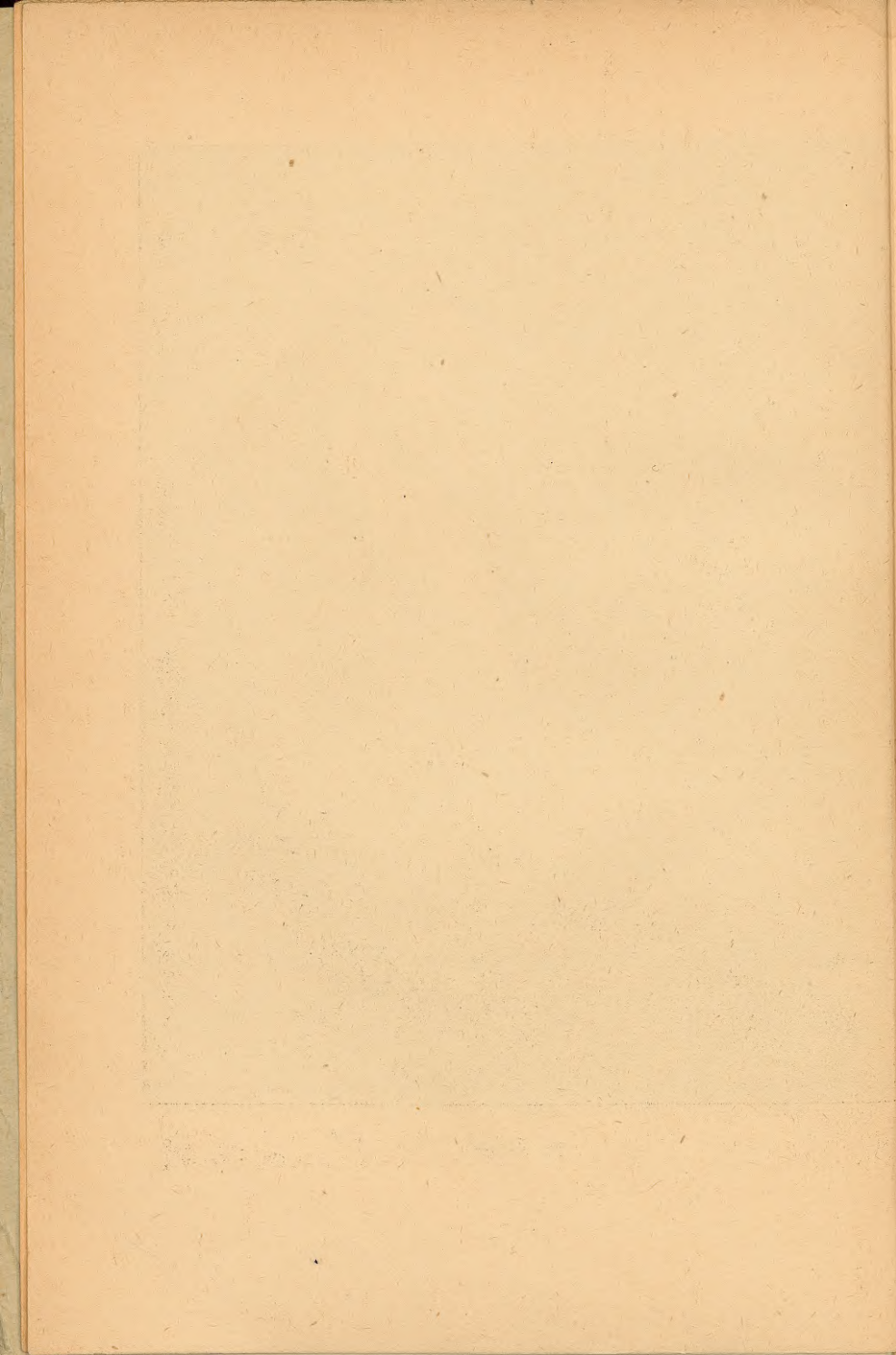
Fr. Šillera rakstu izlase

Īsa biogrāfija, 21 dzeja un drāma
„Vilhelms Tells“

Sastādījis **A. Birkerts**

Rīgā, 1935. g.

VALTERA UN RAPAS A/S. IZDEVUMS

Frīdrichs Šillers un viņa darbi latviešu tulkojumā

I.

ŠILLERA DZĪVE UN DARBĪBA.

1. Bērnība un skolas gadi (1759.—1779.). Johans Kristaps Frīdrichs Šillers dzimis 10. nov. 1759. gadā Virtembergas hercogistē, Marbachas pilsētiņā, pie Nekaras upes. Viņa tēvs Kaspars, mācījies chirurgs, bet tanī laikā leitnants hercoga armijā, stingrs, kārtīgs, garīgi modrs, centīgs vīrs, ar zināmām literāriskām tieksmēm. Māte, dzimusi Elizabete Dorotea Kodveiss, labsirdīga, maīga, reliģiska, priekšzīmīga laulāta draudzene un bērnu audzinātāja. Fr. Šillers savas īpašības mantojis no abiem vecākiem: no tēva spēcīgo intelektu un neatlaidīgo aktivitāti, no mātes — jūtīgo, aizrautīgo dvēseli un ārējā cilvēkā — sejas izteiksmi un slaiko augumu.

Pirmos četrus gadus nākamais dzejnieks pavada Marbachā, kuŗas skaistā apkārtnē ar saviem laukiem, pļavām, saulainiem vīnkalniem un tāliem kalnu apvāršņiem, domājams, darījusi iespaidu uz zēna aistētiskajām jūtām. Nākamos trīs gadus zēns pavada kādā pierobežas ciemā Lorchā, kur viņa tēvs pārceļts jaunā amatā. Daba šē nav tik jautra kā Marbachā. Lorchas ciems atrodas šaurā Remsas upes ielejā, ko ciešāk ierobežo kalni, apauguši priežu mežiem. Dabas skatu lieliskums noskaņo dvēseli nopietni, svinīgi. Apkārtnē daudz vēsturisku vietu, par ko tēvs pastaigājoties dēlam stāsta, tā modinādams viņā vēstures apjausmu un cieņu pret lielām personībām. Šē zēns pavada skaistākos agrās bērnības gadus, rotaļādamies kopā ar māsām: Kristofīni, kas vecāka par viņu, un jaunākajām Luīzi un Naneti. Te

Šillers gūst arī pirmo izglītību tautskolā un pie mācītāja Mozera, ko ļoti iemilē un vēlāk attēlo savā pirmajā lugā («Laupītāji»). Turpmākos trīs gadus vecāki dzīvo hercoga rezidencē Ludvigsburgā, kur zēns apmeklē latīņu skolu un sāk jau rakstīt dzejoļus vācu un latīņu valodās. Agrākās dabas vietā te stājas kultūra: lepnā galma dzīve un militārā, teātris, opera, kur tēvs allaž ņem dēlu līdzi, kas zēnam tik ļoti patīk, ka teātris viņam paliek par sirds lietu.

Šilleram bijis nodoms studēt teoloģiju, bet uz hercoga vēlēšanos tam jāiestājas Solitūdes, vēlāk Štutgartes kara akadēmijā, kur viņš studē medicīnu. Akadēmijā režims tik stingrs, ka literatūra — aizliegts auglis. Tomēr Šillers pa daļai slepeni dabū lasīt Lesingu, Gēti, Birgeru, Plutarchu, Ruso, Šekspīru, kas viņu lieliski aizrauj. Pa daļai ar tiem audzēkņus iepazīstina kāds jauns profesors, Abels, ko Šillers klausās kā apburts, kad tas ceļ priekšā vietas no «Hamleta», «Makbeta», «Līra».

Pie nopietnām vērtībām, ko Šillers ieguva akadēmijā, pieskaitāma iepazīšanās ar filozofiju un — galvenais — brīva, patstāvīga domāšana, ko audzēkņiem mācīja. Te arī pamats Šillera jaunības traģisimam: brīva domāšana pretstatā ar despotismu, hercogs gan atļāva brīvību domāšanā, bet ne dzīvē. Studijas Šillers nobeidz 1779. gadā ar disertāciju: «Par sakaru starp cilvēka dzīvniecisko un garīgo dabu.»

2. Jaunības gadi, vētras un dziņu laiks. Par skološanu Šilleram bij jāatkalpo valstij zināmi gadi. Viņš paliek par pulka ārstu, bet literāriskā darbība ātri atrauj viņu no šī darba. Vēl akadēmijā būdams, 18 gadus vecs, viņš bij aizsācis traģēdiju «Laupītāji», ko tagad pabeidza (1780. g.), tēlodams protestu pret tiranniju, jo hercogs Kārlis Eišens bija bargs valdinieks. Lugu izrādīja Manheimā, kas ir citā hercogistē un kur ieradās arī pats autors bez hercoga atļaujas. Lūgai bija lieli panākumi, bet hercogam nepatika Šillera centieni un disciplīnas laušana. Viņš tam aizliedza nodarboties ar rakstniecību.

cību, izņemot medicīnisko. Šillers drīz sarakstīja otru lugu «Fiesko» (1782.), bet kad hercoga spaidi nemitējās, viņš aizbēga pār robežu. Kad Šillers bij slāpstījies pa vairāk vietām, kāds draugs tam izgādāja patvērumu savas mātes, Volcogenas, muižā, kur viņš nodzīvoja divi gadi (1782.—1783.) sarakstīdams jaunu lugu «Viltus un mīla» («Kaballe und Liebe» 1783.) un iesāka pirmo lugu pantos — «Don Karloss». No jaunajām lugām «Fiesko» neatrada piekrišanu, «Viltus un mīla» guva panākumus.

Ap to laiku despotiskais Virtembergas hercogs atsacījās no Šillera vajāšanas, un dzejnieks varēja sākt dzīvot legāli. Viņš palika Manheimā par teātra dzejnieku. Šillera materiālais stāvoklis bija grūts. Grūtie apstākļi, neveselīgais klimats un nelaimīga iemīlēšanās Šarlotē Kalba kundzē piespieda viņu drīz vien (1785. g.) atstāt šo pilsētu.

3. Meklēšanas gadi un zinātniskā darbība (1785.—1794.). Šillers devās uz Leipcigu pie sava drauga Kenera, kas viņam nodrošināja brīvu dzīvi, sākumā Gōlisa ciemā, vēlāk Drēzdenē un uz laukiem savā vīnkalnā, Lošvicā. Pie Kenera Šillers nodzīvoja kā viesis vairāk par divi gadi. Tas bija laimīgs laiks. Keners bija dzejniekam lietpratīgs kritikis un padomdevējs. Še Šillers sāka izdot laikrakstu «Talijs», kur iespieda savus jaunākos darbus: dzejoli «Priekam», stāstu «Noziedznieks pazaudēta goda dēļ», romānu «Garureģis». Šai laikā viņš nobeidz arī lugu «Don Karloss» (1787.). Filozofijā — studē Kantu, ētikā to papildinādam. Aistētiskās sarunas ar Keneru ierosina viņu sacerēt «Filozofiskās vēstules». Še dzejnieks sāk nodoties arī vēstures studijām, kuŗu rezultāts bija grāmata «Apvienotās Nīderlandes atdalīšanās».

Negribēdams Kenera labvēlību ilgi izmantot, Šillers mēģina nodibināt patstāvīgu dzīvi, uzturēdamies dažādās pilsētās, iepazīstas ar Gēti, kas viņam izgādā vēstures profesora vietu Jēnā (1789.). Pāris gadus agrāk Šillers bij iemīlējis garīgi cēlu jaunu Šarloti Lengefeldi, ar kuŗu tagad nodibina lau-

lības dzīvi, kas izrādījās ļoti laimīga. Turpinot vēstures pētījumus, dzejnieks saraksta grāmatu «Trīsdesmit gadu kara vēsture», aistētiskā apcerējumus «Par traģisko mākslu», «Par maigumu un cieņu», «Par patētisko». Šai laikā Šillers nodarbojas arī ar klasisko literātūru: studē Homēru, Euripīdu, Aristoteļa poētiku, tulko Vergiliju, saraksta dziļi filosofisku dzejoli «Mākslinieki» un nāk uz domām sarakstīt lielu Vallenšteina traģēdiju. Šai laikā nodibinās dzejnieka raksturs, noskaidrojas viņa filozofiskie un aistētiskie iesakti, izveidojas forma.

4. Draudzība ar Gēti un meistara gadi mākslā (1794.—1805.). Seši gadi Šillers bija pazīstams ar Gēti, bet intimāki abi dzejnieki viens otram nebija tuvojušies. 1795. gadā Šillers uzņēmās aistētiskā mēnešraksta «Hōras» rediģēšanu un uzaicināja Gēti par līdzstrādnieku. Gēte uzaiicinājumu pieņēma, abi lielie gari iepazinās tuvāk, sadraudzējās, palika draugi un kopā strādāja 11 gadu. Gētes iespaidots, Šillers mazāk nododas filozofijai, bet vairāk dzejai. Iepriekšējo laikmetu noslēdz un jauno iesāk liels apcerējums «Par naīvo un sentimentālo dzeju» (1794.). Nākamajos divos gados viņš saraksta virkni saturā dziļu un formā skaistu dzejoļu, kā: «Dziedāšanas spēks», «Ideāli», «Genijs», «Aizsegtā glezna Saīsā», «Pastaiga», «Meitene no svešuma».

Šillers nav tikai aistētisks tēlotājs, bet dzejnieks ar plaša vērīena filozofiskām idejām, brīvības cīnītājs, ētisku, humānistisku un nacionālu ideju paudējs. Ne uzreiz viņš vācu literātūrā ieņēma to stāvokli, ko ieņem tagad. Arī Gēte vēl nebija tik neapstrīdams. Vecākai paaudzei viņi bija par strauju, jaunākai, romantiķiem, par konservatīvu. Tamdēļ cīņā ar saviem pretiniekiem abi dzejnieki nodibināja īpašu orgānu «Ksenijas», kas laida pretiniekos distichus, epigrammas kā asas, labi mērķētas bultas. Tādu viņi izlaida ap tūkstošu, allaž strādādami pie dažas labas epigrammas abi. Meklējot, kas šai literāriskā gaisa tīrīšanas karā pieder Gētem, kas Šilleram, pēt-

nieki atraduši, ka tas, kur ietverts vairāk spara, asuma, atjautas, aktivitātes — pieder Šilleram.

Kseniju gadam seko divi balāžu gadi (1797., 1798.). Šis dzejas veids Vācijā bij toreiz jauns. Šilleram bija tikai viens priekšgājējs: Birgers ar savu «Lenori». Tagad nu abi draugi, lai pierādītu darbos savu mākslas principu vērtību, kā sacenšoties radīja visas savas balādes, kas tagad pazīstamas kā klasiskas, kā meistardarbi. Vienu daļu balāžu Šillers ziedojis antīkiem tematiem, likteņa varai: «Polikrata gredzens», «Ībikusa dzērves», «Dūkūris», «Gājiens uz dzelzscepli», «Hero un Leanders». Ētiskām problēmām ziedotas balādes: «Galvojums», «Cīņa ar pūķi», «Grāfs Habsburgs», «Cimds».

Šai laikā Šillers saraksta arī savu lielāko dzejojumu: «Zvana dziesma» (1797.—1800.), ko romantiķi saņēma ar irōniskiem smiekliem, bet literātūrvēsturnieks Vilmars nosauc to par «dzīves un mācības gleznām», un enciklopēdiskais filologs V. Humboldts — par darbu, kas nelielā apmērā aptver visas dzīlākās cilvēka jūtas un visus svarīgākos cilvēka dzīves notikumus un laikmetus. Tautā šī dziesma palikusi par iemīlotāko Šillera dzeju.

1799. g. beigās Šillers atteicās no profesora darba Jēnā un noietās uz dzīvi Veimārā, lai būtu tuvāk Ģētem un varētu strādāt dzejas laukā vien. Galvenā kārtā viņš tagad piegriezās drāmai. Šillera jaunības drāmas ir īsti vētras un dziņu laikmeta ražojumi: tur daudz kaislību uguns, lielas brīvības tieksmes, varenas cīņas spars, bet daudz pārspīlēta, neīsta, trūkst cilvēku un dzīves pareizas izpratnes. Bet šinīs lūgās tomēr spoži parādījās dzejnieka lielais drāmatisks apdāvinājums, it īpaši traģēdijā «Viltus un mīla». Izlietojot dzelzs disciplīnu sevīs audzināšanā, nogremdējoties vēstures, filozofijas, Šekspīra, antīko drāmatiku studijās, mantojot daudz sarunās ar Ģēti, Šillers bija nobeidzis savus filozofiskās un mākslinieciskās meklēšanas un tapšanas gadus. Tagad nu radās diezgan strauji cits pakal citam viņa drāmatiskie meistardarbi: «Vallenšteins» (1789./99), «Marija Stu-

arte» (1800.), «Orleānas jaunava» (1801), «Mesīnas ligava» (1803.) un «Vilhelms Tells» (1804.).

Nav še vieta kaut cik piemēroti atsegt šo lielo darbu saturu un vērtību, jāsaka tikai, ka ar «Vallenšteinu», ievērojamāko no saviem darbiem Šillers nodibināja vācu vēsturisko traģēdiju; ar «Orleānas jaunavu» viņš nesis ziedu romantismam; ar «Mesīnas ligavu» devis spožu antīkas lugas paraugu, ar «Vilhelmu Tellu» piegriezies objektīvai īstenībai, tautas brīvības cīņai un devis šveiciešiem ievērojamu nacionālu dzejas darbu. — Šillera lugas ļoti piemērotas skatuvei un dzīvības spējīgas: no viņām — pēc literātūrvēsturnieka Fr. Kummera aprēķina — dzīvo 9, bet Gētes — 5, Hebbela — 5, Kleista — 4, Lesinga un Grillparcera — 3.

Aizsāktā traģēdiju no Krievijas vēstures: «Demetrijs» (krieviski: Dimitrijs) Šillers nepaguva pabeigt: to pārtrauca nāve 9. maijā 1805. g., aizsaukdama ģeniālo dzejnieku 45 g. vecumā un spēku augstākā briedumā.

*

Šillera nozīme ļoti liela un vispusīga. Pēc sava apdāvinājuma viņš pielīdzināms vienīgi Gētem kā liels ģenijs, kaut arī citādas struktūras: Gēte pasīvāks, maigāks, vispusīgāks, Šillers aktīvāks, asāks, intelektuālāks. Aistētikai Šillers daudz devis ar savas fantazijas tieksmi uz plašumu, lieliskumu, jūtu un centienu dziļo traģismu. Kā personība Šillers — dzejnieks, kas nemitīgi sevi veidojis uz skaidrību un pilnību, sludinādams šos principus nevien savos darbos, bet arī dzīvodams ar tiem saskaņā. Gēte saka, ka Šillers ir visur vienāds, vienalga, vai pie tējas galda, vai mākslā, vai filozofijā. Un krievu ievērojamais kritiķis Belinskis nosauc Šillera, viņa humānistisko centienu dēļ, par cilvēces advokātu. Un tiešām: savu cilvēces mīlestību viņš pats ģeniāli aplicina dzejolī «Priekam»: «Apmkampti lai miljoni, Skūpstu visai pasaulei!»

II.

FR. ŠILLERS LATVIEŠU VALODĀ.

1. Pirmie tulkojumi, viņu vērtība un nozīme. Šillera tulkojumi sāk pie mums parādīties dzimtbūšanas laika beigās, garīgi-laicīgo rakstu laikmetā. Gadu priekš lielā dzejnieka nāves K. G. Elverfelds pārtulko viņa dzejoli «Priekam» («An die Freude»), dodams tam nosaukumu: «Līksmības dziesma» (1804.). Gadu vēlāk šo pašu dziesmu pārtulko arī Jaunais Stenders. Šai dziesmā Šillera stils ir tik cēls un lielisks, ka šis mākslas darbs Beethovenam deva ierosinājumus un vielu viņa 9. simfonijai. Diemžēl, latviešu tulkojumi sasniedza pretējo: viņi iznāca tik samocīti un neveikli, ka pacēlās balss, lai Šilleru latviski nemaz netulko. Tomēr, pēc diviem gadu desmitiem, parādās latviešu valodā ievērojamākais Šillera dzejas darbs, «Das Lied von der Glocke, un uzreiz divos tulkojumos: K. Hügenberģera tulkojumā «Tā dziesma no pulksteņa» (1826.) un J. F. Lundberģa — «Dziesma no baznīcas pulksteņa» (1826.), pie kam Lundberģs ieskata par vajadzīgu priekšvārdā paskaidrot, kamdēļ viņš nevar piekrist izteiktām domām, Šilleru netulkot. Viņš uzsver, ka latviešu tauta savas zemās attīstības dēļ vēl nespēj saprast Šillera filozofisko dzeju, un tamdēļ viņš tulko ne tautas dēļ, bet to dēļ, kas interesējas par latviešu valodu. Viņš tomēr tic, ka latvieši spēs saprast to tīri cilvēcisko, kas notēlojies Šillera dzejā («Dziesma no baznīcas pulksteņa»). Otra dr. 1860. Vorwort zur ersten Auflage. 1826.).

Tos pašus ieskatus izsaka «Latviešu draugu biedrības» rakstu krājumu redakcija trīs gadus vēlāk, sniedzama paraugam trijos tulkojumos Šillera balādi: «Die Bürgschaft». Ja latvieši vēl nespējot saprast Šillera filozofisko dzeju, tad viņi tomēr varot saprast tos dzejoļus, kas spēj interesēt cilvēku kā cilvēku, jo citādi būtu jāpielaiž neiespējama, ka latvietis at-

rastos «hors de l'humanité». Par tādiem, toreizējam latvietim izprotamiem dzejoļiem Šillera dzejā redakcija ieskata viņa balādes un romances. («Magazin» 1. 2., 1829.).

Hūgenbergers šai laikā pieder pie rosīgākiem Šillera tulkotājiem: viņš sniedzis pavisam 10 tulkojumu, starp kuriem ir 3 balādes un 2 romances. Balādes: «Dūkuris» (1826.), «Gājums uz dzelzscepli», «Cimds». Romances: «Meitiņa no svešuma» (1826.) un «Tā bērna slepkave» (1827.).

Šie tulkojumi nekādā ziņā nesniedz tās mākslas vērtības, kas oriģinālos. Latviešu literāriskā valoda toreiz bija tik smaga un neizkopta, ka tādus meistar-darbus, kādi ir Šillera balādes, latviešu valodā nevarēja pienācīgi atdzejojot. Hūgenbergers, šis sirsnīgais latviešu draugs, mēģināja pierādīt, ka latviešu valodā ietverama liela, slavēna dzeja. Diemžēl, viņa pūles attaisnojušās tikai pa mazai daļai; visi tulkojumi atskaitot dažas vietas «Zvana dziesmā» un «Meitene no svešuma», ir tik neizdevušies, ka tagad tiem tikai vēsturiska nozīme: kā cīņai par latviešu dzejas valodu un jaunu dzejas formu. Gadi, kad Hūgenbergers laida klajā tulkotās Šillera balādes un romances, ieskatāmi par šo dzejas formu ievēšanas gadiem mūsu literātūrā.

Hūgenbergera tulkotājām balādēm drīz pievienojās «Galvošana» («Die Bürgschaft»), ko tulkoja reizē trīs dzejnieki: Hūgenbergers, latvietis Miķelis Aumanis un J. F. Lundbergs (sk. «Mag.» d. Lett.-lit. Gesellsch. 1. 12. 1829.). No šiem tulkojumiem labākais izdevies Lundbergam, nekur tomēr nesasniedzams oriģināla spēku un daļumu.

Divdesmit gadu vēlāk Lundbergs sniedz vēl vienu Šillera balādes tulkojumu: «Karš pret pūki» — «Der Kampf mit dem Drachen» (1850.), kā vērtība nav lielāka par iepriekšējo.

Tulkotāji bija vācu mācītāji, tā saucamie «latviešu draugi».

Kā redzams, viņi izvēlējušies tikai tos no Šillera darbiem, kas atbalsta «latviešu draugu» pamatuzska-

tu: sludināt latviešiem individuālo ētiku, neskarot viņas sakarus ar sadzīvi un viņas formu.

Asā pretstatā ar viņu tulkojumiem stāv «Laupītāju» tulkojums, ko 1825. gadā veicis kāds latvietis, kas gribējis palikt nezināms. Šī luga, kā zināms, ir protesta sauciens pret dzimtlaiku valdinieku tiranisko varu un dzīves netaisnību. Te latvietis ar savu apersepciju, kas veidojusies taisni klaušu netaisnības un spaidu atmosfērā, ņēmis to no Šillera darbiem, kam nav tikai individuāla nozīme vien, bet arī sociāla un nacionāla.

2. Šillers jaunlatviešu un tautisko centienu laikā. Jaunlatviešu kustība, kā zināms, sākās ap izgājušā gadu simteņa vidū. Latviešu dzīvē bij nogatavojušās citas vajadzības, nobrieduši citi uzdevumi. Vācu tautības dzejnieki un ideologi tos nespēja redzēt, latviešu apdāvinātākie gari tos saskatīja viegli. Drīz vien viņi formulēja savu vēsturisko atradumu. Tā bija — latvietība, ar ko stāv visciešākā sakarā dzimtene, tauta, tēvijas mīlestība, cīņa par tautas brīvību, īpatnību, patstāvīgu attīstību, nacionālu kultūru. Pārņemot no tautu kultūrāliem apcirkņiem vērtības, jaunlatvieši lietāja kritēriju, kam sakars ar viņu centieniem. Arī Šillera dzejā viņi saskatīja citas vērtības nekā latviešu draugi no vācu aprindām.

1856. g. Juris Alunāns tulko Šillera «Mīklu» par lietu, kas «mantu dod... un dzīvi jauku taisīt prot». Neizprotami tagad liekas, kāpēc viņš tulkojis arī «Laupītāju dziesmu», bet ja ņemam vērā protesta garu un brīvas dzīves noskaņu, kas strāvo cauri šai dziesmai, tad viņas tulkojuma laikmetiskums kļūst saprotams. — Jaunas attieksmes rodas arī pret dzeju. — Alunāns tulko dzejoli: «Dziedāšanas spēks», kur spilgti nostādīti jautājumi par talanta pirmavotu un dzejas spēku. No šī dzejoļa viņš paguva pārtulkot gan tikai divi pantus, bet tie inens mūsu literātūrā ieskatu, ka dzejnieka talantam kas neikdienišķs, pārdabisks, un viņa dzejai brīnišķīgs spēks. Dzejoli «Laika solī» aforisma veidā ietverta

vēstures filozofija. Šillers šo ieskatu izsaka vēl citā dzejolī: «Zemes dalīšana», ko 70. gados tulkojis Auseklis. Tur tēlots, ka pie zemes dalīšanas dzejnieks paliek bez materiālām vērtībām, par ko Pērkons (oriģinālā Dzevs) atļauj viņam dzīvot savās debesīs.

Pie jaunajām idejām, ko Auseklis atrada Šillera dzejā, pieder arī tēvijas mīlestība, kas mums pazīstama no viņa klasiskā tulkojuma «Tēvija», un cīņa par tautu un dzimteni, kas notēlojušies viņa lokālizētā dzejolī — «Marģera atvadišanās». («Hektors Abschied»). Ar dzejola «Ideāli» tulkojumu Auseklis līdz ar Šillera populāro dzīves ideālu — mīlas, slavas, fantaziju vietā — uzstāda nopietnāku: darbu, kas mūžības celtnē var dzēst kaut smilšu graudiņu no laiku parāda. — Auseklis tulkojis visvairāk Šillera dzejoļu: ap 20, arī viņa aforismus.

Jaunlatvieši atrod pie Šillera citu, nopietnāku ieskatu par dzeju, viņas mērķiem un funkcijām nekā iepriekšējā laikmetā. Vecais Stenders, kā zināms, savus dzejoļus apzīmē par «ziņģu lustēm». Hūgenberģers — par «derīgu laika kavēkli». Šinīs nosaukumos dzeja parādās vairāk kā rotala, bet ne kā nopietns gara dzīves faktors. Šillera uztverē dzeja ir spēks, vara, cīņas ierocis. Šāds ieskats nodibinās arī mūsu pirmajiem nacionālajiem dzejniekiem: Jurim Alunānam un Auseklim. Nēnoliedzami, te Šillera savs iespaids. Raksturīgi, ka Auseklis, pārņemdam no vācu dzejniekiem epigrammas formu, ņem to arī no Šillera, kam epigramma, kā zināms, nodēra par asu cīņas ieroci «Kseniju» laikā. Auseklis pārņem arī formu no Šillera vislielākā dzejojuma: «Zvana dziesmas», veidodams pēc tās savu «Jūru»

Arī Lautenbacha-Jūsmiņa dzejā atrodams Šillera formas iespaids. 1880. gadā viņš saraksta pagaru dzejojumu «Uzvaras svētki» pilnīgi tādā pašā formā kā Šillera «Uzvaras svētki», tikai ar saturu no Latvijas vēstures («Līga» I., 115.—124. l. p.).

Mūsu dzejniekus sāk arī interesēt balādes māsa — romance Šillera dzejā. E. Dinsberģis pārtulko vi-

na romantisko «Hero un Leanderu» (1872.) un Ven-
sku Edvarts traģisko «Bērnū nonāvētāju» (1880.).

Divi citi dzejnieki vēl atrod Šillera dzejā jaunas
nopietnas problēmas: cīņu ar zvērisko cilvēkā un
patiesības meklēšanu. Pirmā problēma notēlojusies
balādē «Kalna mednieks», ko jaunlatviešu «Pēter-
burgas Avīzēm» tulkojis kāds anonīms dzejnieks
(«Pēt. Av. piemiņa» 1887. g. 176. l. p.); otrā problē-
ma, patiesības meklēšana, kas viņas kārotājiem ir
aizliegts auglis, ietverta balādē «Aizsegta bilde Sais
pilsētā», ko tulkojis E. Dinsberģis («Latvietis» 1889.
Nr. 52), kam pašam, kā zināms, šī patiesības meklē-
šana, tāpat kā daudziem citiem tā laika latviešiem,
bija ļoti rūgta. Dinsberģis, līdzās Hūgenberģeram,
Lundbergam, Auseklim, pieder pie rosīgākiem Šil-
lera tulkotājiem. No viņa spalvas nākuši tulkojumi:
«Meros un Selinuncius jeb kā draugs draugu galvo-
jis» (1847.), «Leanders un Hero» (1872.), «Ibikusa
dzēves», «Raušanās ap pūķi», «Polikrates gredzens»
(1873.) un «Aizsegta bilde Sais pilsētā» (1889.).
Diemžēl, tulkojumi lielāko tiesu mazvērtīgi, izņemot
divus beidzamos, no kuriem labākais ir pēdējais un
pieder pie tiem nedaudziem Dinsberģa darbiem, kam
zināma dzejas vērtība vēl tagad.

Šillera dzeja ir bagāts ideju apcirknis, no kā
katrs laikmets var ņemt vērtības savām vajadzībām.
Vācu tautības dzejnieki iepriekšējā laikmetā ņēma
tur vērtības savas ideoloģijas stiprināšanai, nacionā-
lās atmodas laikmeta dzejnieki, savukārt, idejas na-
cionālās ideoloģijas balstīšanai. Šīs ideoloģijas centrā
svarīgu vietu ieņem dzimtenes problēma. Dzimteni
zaudēja zemnieki, kam vācu agrārieši nedeva zemi
un kas tamdēļ bija spiesti aizklīst svešumā. Dzim-
teni zaudēja inteliģenti, kas bija ieguvuši izglītību,
bet kuriem valdošās vācu aprindas nedeva darba, ja
tie negribēja atsacīties no savas valodas un tautības:
tie bija spiesti aizklīst svešumā. Dzimteni zaudēja
arī brīvā latviskā doma, ko še vajāja noteicošā
vācu vara, un bija spiesta meklēt patvērumu Krievijā
vai ārzemēs. Mūsu nacionālās kultūras noliegšana

un apkaŗošana no toreiz visvareno vācieŗu puses, izvirzīja cīņu par dzimteni.

Šillers nav pasīvs aistēts. Viņa aistētika ir aktīvitātes, darba un cīņas aistētika. «Orleānas jaunavā» norisinās cīņa par dzimteni. Kamdēļ nesniegt šo lugu arī latvieŗiem, jo teātrs taču latvieŗiem jau bija! Šī luga ir tulkojama. Un viņu tulko. Stērstu Andrēja tulkotais fragments no turienes: «Johannas atvadīšanās no dzimtenes» (1874.) ir liecība, ka 70. gados par to domāts. Bet — šai lugai citā tulkojumā, E. Kociņa, lemts parādīties uz skatuves tikai 90. gados. Pirmā Šillera luga, kas parādās uz mūsu skatuves, ir brīvības gara pilnie «Laupītāji», ko Rob. Jansona tulkojumā uzved Jelgavā 1885. gadā, 60 gadu pēc tam, kad nezināmais latvietis šo drāmu bij pārtulkojis un ar zemnieku zēniem improvizējis izrādī kādā šķūnī. (Art. Bērziņš. Latv. teātra attīstības gaitas, 1932., 13. l. p. Manuskriptu atradis bibliofils J. Misiņš).

Raksturīgi, ka tautisko centienu laikmetā latvieŗi izrāda, šoreiz Rīgā, otru Šillera vētras un dzīnu laikmeta lugu «Luīze Millere» («Kaballe und Liebe»), kur dzejnieks graiza augstāko aprindu samaitāto dzīvi un postošo patvaļu, tam pretī nostādīdams simpātiskā gaismā pilsonību. Individuāls mīlas gadījums, kas kārtu aizspriedumu dēļ izvēršas par traģēdiju, dod Šilleram izdevību atsegt un tiesāt postošo sadzīves netaisnību, ļaunumus, kas slēpjas kārtu starpību aizspriedumos un attiecībās. Ja Šillera laika vācu sabiedrība — kā to uzsver visi literātūrvēsturnieki — augstākās kārtas privilēģijas sajuta kā netaisnību, tad ne mazāk stipri tā bija sajūtama mums tautisko centienu laikā. Vācu muižniecības, pilsonības un pa daļai vācu intelligences nicinošā izturēšanās pret latvieŗu tautu un viņas centieniem ir vispār pazīstami. Tāds, domājams, būs bijis psiholoģiskais pamats šīs Šillera lugas tulkošanai un izrādei, tāds viņas sakars ar laikmetu. Luga iespiesta netika.

Sevišķu interesi latvieŗu dzejniekos un sabiedrībā bija modinājusi Šillera «Zvana dziesma», pie kuŗas

tulkošanas strādājuši pieci dzejnieki: R. Biezbārdis, Fr. Brīvzemnieks (1869.), J. Danberģis, Fr. Mālberģis (1880.) un J. Purkalītis (1893. g.). Pūles teicamas, sasniegumi ne visai iepriecinoši. Vienīgais tulkojums, kas daudz maz atbilst Šillera lieliskās dzejas vērtībai, ir Purkališa, ko nepārsniedz arī vēl divi vēlāki tulkojumi: Kaudzītes Matīsa (1895.) un E. Treimaņa.

Pie šī dzejojuma Šillers strādājis ap 11 gadu, ielicis viņā dziļu dzīves filozofiju atjautīgā, oriģinālā un skaistā formā. Šis darbs ir lielā dzejnieka liriskas augstākais sasniegums. Vācu tautā viņš pieder pie iemīļotākiem Šillera dzejas darbiem. Daudzie tulkojumi latviešu valodā liecina, ka arī mūsu tautā viņš atradis dzīvu atbalsi. Mūsu dzejas valoda un tehnika laikmeta beigās jau tik izkopta, ka Šillera grūtās stila problēmas vieglāk atrisināmas.

Tā Ed. Veidenbaumam teicami izdodas tulkojumi: «Jātnieku dziesma» un «Uzvaras svētki» — abi 1890. gadā. No šiem tulkojumiem pirmo reizi īsti dabūjam izjust tādu pašu mākslas spēku, cēlumu un daļumu, ko pārdzīvojam lasīdami šos meistardarbus oriģinālā.

3. No tautisko centienu laikmeta līdz jaunākam laikam. Attīstoties teātra mākslai, radās vajadzība pēc nopietna satura un liela stila lugām. Rīgas Latv. teātris sāk rūpēties par klasiku izrādēm. Pirmie klasiķi — ar ko teātra vadība sāk iepazīstināt mūsu publiku, ir Šekspīrs un viņam līdzās Šillers. 1894. gadā Rīgas Latv. teātris uzved viņa «Laupītājus», Ziemciešu Marijas tulkojumā; 1895. gadā — «Orleānas jaunavu», E. Kociņa un Stērstu Andrēja tulkotu; 1897. gadā «Mariju Stuarti», J. Stiprā tulkojumā; 1900. g. «Don Karlosu», Annas Brigaderes tulkotu. Visi šie tulkojumi klajā nāv nākuši, izņemot Stērstu Andrēja tulkoto fragmentu «Johannas atvadišanās no savas dzimtenes»; cits palicis teātra archīvā.

Īsti Šillera drāmatisko mākslu mums dara pieejamu Rainis un Aspazija ar saviem tulkojumiem.

1901. g. iznāk «Vilhelms Tells» un 1906. g. «Marija Stuarte» Raiņa atdzejojumos, bet 1910. g. «Laupītāji» Raiņa un Aspazijas tulkojumā. Kā no Ed. Veidenbauma tulkotiem «Uzvaras svētkiem» un «Jātnieku dziesmas» dabūjam iepazīties ar Šillera stila spēku, jūtu un fantazijas vareno lidojumu, varongaru, tā mūsu lielie dzejnieki atslēdz mums pilnā mērā Šillera drāmas mākslinieciskās un idejiskās vērtības.

1913. gadā šim lugām pievienojās vēl pilsoniskā traģēdija «Luize Millere», P. J(ēģeres) tulk. Tā jaunākais laiks mums devis latviešu valodā divas Šillera «vētras un dziņu laikmeta» lugas un divas no viņa gatavības laikmeta, kuŗas pieskaita viņa meistardarbiem. Bez tam «Vilhelms Tells» ir Šillera pēdējā un populārākā luga. Cīņa par tautas brīvību un varonība cīņā, tautas un brīvības aizstāvēšanā ir šīs lugas galvenās idejas, kas to dara mūžam jaunu un pievilcīgu. Meistariskā drāmatiskā tehnika nodrošina viņai panākumus uz skatuves.

Interese par Šillera dzejoļiem nav mitējusies arī šinī laikmetā. Nāk arvienu klāt jauni tulkojumi līdz pat pēdējam laikam. Vērtīgākie no tiem šādi: romance «Bruninieks Togenburgs» (1897.), tulkojis J. Janševskis, pa trešam lāgam romance «Bērna slepkave», J. Puriņa tulkojumā, kas izdevies labāk nekā iepriekšējie («Latv. Sargs» 1926. 42.): «Laupītāju dziesma», «Bruts un Cēzars», «Hektora šķiršanās» — Raiņa («Vārpas» 1909. 60), pēdējais ne vairs lokālizēts kā Ausekļa tulkojumā, bet atbilstošs oriģinālam. Ausekļa lokālizētās «Zemes dalīšanas» vietā pēc 50 gadiem mums tagad ir mākslinieciski un idejiski adekvāts Plūdoņa tulkojums («Latvijas jaunatne» 1928. I.) un Fr. Adamoviča jauki atdzejota balāde «Cimds».

Iepriekšējā laikmetā diezgan daudz tulkota Šillera mīlas lirika, bet tulkojumi tik neizdevušies, ka nemaz neatbilst īstai mākslai. Vienīgais, ko var atzīmēt kā samērā izdevušos, skatoties, protams, arī vēstures perspektīvā, ir Lautenbacha-Jūsmaņa tulkotā formā un izjūtā interesantā «Gaida» (1880.).

Pilnvērtīgus Šillera milas dzejoļu tulkojumus dabūjam tikai pēdējā laikmetā. Līdz ar «Laupītājiem» parādās «Madlienas dziesma», Aspazijas ļoti jaukā tulkojumā (1910.), un tāpat «Laura pie klavierēm» — Richarda Rudziša atdzejota («Latv. kareiv. svētd. piel.» 1922. 7.).

4. **Slēdziens.** Šillera nozīme mūsu literatūrā diezgan liela: 1) aistētiskā, 2) idejiskā.

Pārlaižot acis pār viņa tulkojumiem, kas ieplūduši mūsu literatūrā vairāk kā 100 gadu laikā, varam vērot mūsu dzejas mākslas attīstību.

Interese, ko Šillers modinājis mūsu literatūrā, ir ļoti liela. To parāda jau tas vien, ka daži viņa darbi tulkoti lāgu lāgiem, piem.: «Priekam» 6 reiz (Everfelds, Jaunais Stenders, Hūgenbergers, P. Bērziņš, J. Ruģens, K. Štālberģis); «Meitiņa no svešuma» — 3 reiz (Hūgenbergers, Auseklis, Purkalītis); «Jātnieka dziesma» — 3 reiz (Hūgenbergers, J. Dingelštedts, Ed. Veidenbaums); «Laupītāji» — 4 reiz (Nezinams latvietis, Rob. Jansons, Ziemciešu Marija, J. Rainis un Aspazija); bet vislielāko interesi modinājusi «Zvana dziesma», kas tulkota 9 reizes, ja pieskaita vēl Romberga orātorijai apstrādāto tekstu, tad pavisam 10. Tas ir piemērs, kam līdzīgu grūti atrast mūsu literatūrā: aistētiska problēma, pie kuras sekmīgas atrisināšanas strādāts ap 100 gadu. Te redzam mūsu valodas un dzejas tehnikas interesantu cīņu ar grūtu mākslas problēmu. Koncentrētā doma, visdažādākās jūtas, visdažādākie ritmi un panti, kas sākumā grūti padevās veidošanai, beigās tomēr tiek it veikli un daiļi uzvarēti. — Tas pats ar «Jātnieku dziesmu»: sākumā samocīta, neveikla, bet pēc 75 gadiem no latviešu dzejnieka rokas iznāk svaiga, brīva, spēcīga, skaista.

Ar Šillera tulkojumiem ienāk mūsu literatūrā divi pavisam jauni dzejas veidi: balāde un mākslas romance, ko Vācijā sāka kultivēt Herders, bet tālāk izkopa Šillers un Ģēte. Hūgenbergera ievestā «Meitiņa no svešuma» var lepoties, ka viņai mūsu dzejā

tagad daudzas māsas. Tāpat viņa latviskotais «Dūkuris» balāžu sfērā. Līdz ar Šillera ienāk mūsu teātra repertuātūrā liela stila vēsturiskas lugas.

Idejiskā ziņā Šillera tulkojumi vērtīgi mums ar to, ka izvirza vai palīdz noskaidrot daudzas nopietnas problēmas, sniedz filozofisko liriku. Lai atzīmējam te tikai svarīgākās, piem.: dzejnieka apdāvinājuma un dzejas lielā nozīme dzīvē, cilvēka darba ētikas svarīgā loma, humāno attiecību cildenums, kārtības nepieciešamība sabiedrībā un valstī, cienība pret sievieti kā līdzvērtīgu cilvēku, skaistuma un gara gaismas augstā vērtība, brīvības vajadzība cilvēka un tautas dzīvē, cilvēka personības un varonības nozīme tautā, cilvēcē, vēsturē. Visas tās ir problēmas, kas Šillera dzeju dara idejiski vērtīgu un ar ko izskaidrojama tās paliekamā nozīme.

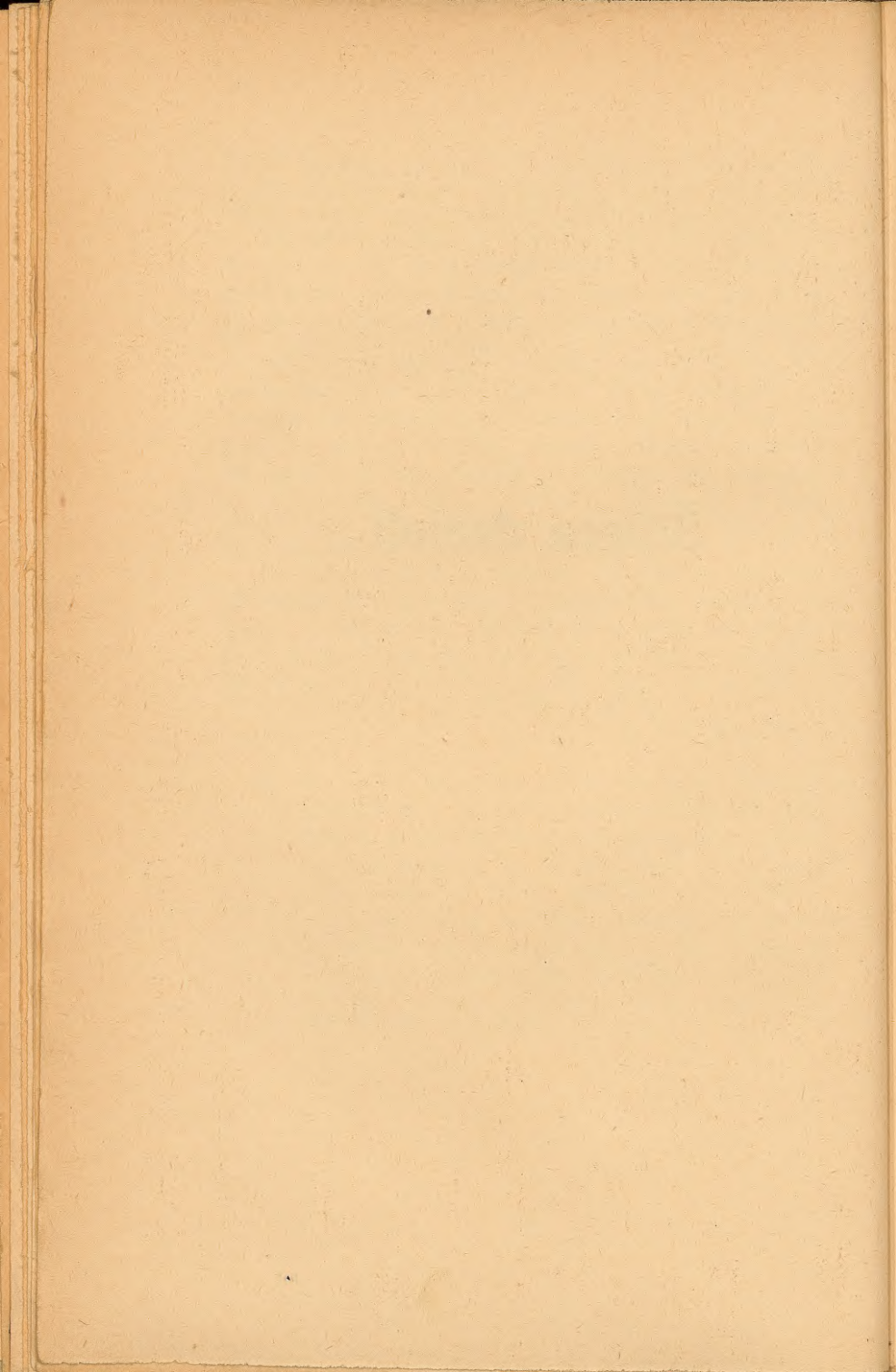
Fr. Šillers ir liela, cildena cilvēka un dzejnieka personība, bez tam tāda, ko aistētiskās vērtības vien dzejā neapmierina. Mākslinieciskajam elementam jābūt savienotam ar filozofisko, ētisko, ar aktivitāti un darbu — neatlaidīgu darbu, kas ved cilvēku un dzīvi un tautu pretī lielākai pilnībai.

A. Birkerts.

Piezīme: Dzejoļu izlasi sastādot, tai likti pamatā divi viedokļi: vēsturiskais un aistētiskais. Izmeklēti tikai tādi darbi, kam 1) laikmetiska nozīme un 2) kas reizē ar to uzglabājuši vislabāk savas aistētiskās vērtības.

Transkribējot tekstus, dažādo ortografiju īpatnības nav še ievērotas. Dažās vietās atnestas arī pavisam novecojušās valodas formas, piem.: nāce (Hügenbergers), māsi (Lundbergs), voi (Lautenbachs). A. B.

Šillera dzejoļi

MEITIŅA NO SVEŠUMA.

Kur mājāja tie nabadziši
Iekš lejas, nāca gadskārtā,
Ka sāca līgot cīruļiši,
It brīnum skaista meitina.

Ne bij tā lejā piedzimusi
Ne zin, no kurens atgāja,
Bij tūdaļ acīm pazudusi,
Kad labas dienas nodeva.

Ar viņas nāca salda laime.
Un viņai sirdis atvērās,
To godāja tā ganusai me,
Neviens tai varen uzspiedās.

Tā nesa puķes, ogas grozī,
Kas auga citā zemītē
Iekš spožākāju saules gozi
Un skaistākajā pasaulē.

Ik vienam tā ko rokā lika,
Tas ogas nēma, puķes šis:
Jo bagāts katrs mājās tika,
Lai vecais tas, lai jauneklis.

It visus mīlīgi saņēma,
Bet nāca brūt' ar brūtganu,
Tiem visai smukas puķes lēma —
Visdārgākāju vainaku.

1826.

Tulk. K. Hūgenbergers.

GALVOŠANA.

Pie ķēniņa Tenisa viltīgi
Nāk Mēros ar slepkavu prātu.
To gūstīja sargi, kas klātu.
«Teic, ko tu ar tuteni gribēji?»
Tā vaicā tas ķēniņš it dusmīgi.
«To pilsētu pestīt no launa!» —
— «Pie krusta tad nomirsi kaunā!» —

Tas atbild: Es gatavs uz miršanu,
Nedz lūdzu par dzīvību manu,
Bet rādi man apžēlošanu,
Un vēlē man tikai trīs dieniņas,
Ka mūsu var' vest pie laulības,
Es atstāšu draugu par ķīlu,
To nokauj, ja es tevi vīlu.

Tad smejas tas ķēniņš ar viltību,
Ne domādams ilgi pie sevis:
Trīs dienas tev esmu devis!
Bet lieci tu aizskriet šo brītiņu,
Un es tevi atpakaļ neredzu.
Viņš nāvē par tevi taps iedots.
Bet tev ir noziegums piedots.

Pie drauga tas nāk: Kungs vēlējās,
Ka pakārts pie krusta staba
Es mirstu blēdības laba.
Bet man trīs dienas ir vēlētas,
Ka mūsu var' vest pie laulības.
Tad ķīlām dodies, līdz nākšu.
Tās saites tev atraisīt sākšu.

Tas uzticīgs draugs nu apkampj to
Un dodas iekš ķēniņa rokām.
Tas otrais tad aiziet bez mokām. —
Kad saule jau trešu rīt spīgulo,
Viņš mūsu ar vīru drīz savieno.
Steidz atnākt ar rūpīgu prātu.
Lai istā stundā top klātu.

Tad gāžas lietus ar lišanu.
No kalniem strautiņi velas,
Un upītes plūzdamas celas.
Viņš nāk pie krasta ar steigšanu.
Tad straume, redz! aizraun to tiltiņu
Un rūc ar pērkona spēku.
Un sadragā velvētu ēku

Bez cerības maldās viņš upmalā.
Cik tālu viņš lūko un skatās.
Un saukdama balss izplatās.
No viņpus nenāk ne laiviņa,
To pārcelt pie otra krastiņa.
Nedz pārvaznieks dzen kādu plostu
Pār upi kā jūras ostu.

Tad ceļos kritis raudādams teic.
Stiepj rokas pret debesu ēku:
Ak, klusini ūdens spēku!
Tās stundiņas skrien, uz vidu jau steidz
Tā saule, un kad tā noriet beidz.
Un nevaru tikties vēl galā,
Tad draugam būs nāves daļa.

Un augot aug ūdens ar spēcību.
Un vilņi pēc vilņiem steidzas.
Un stundas pēc stundiņām beidzas.
Tad pārņemts no bailēm ar drošību
Viņš gāžas iekš ūdeni rūkdamu
Un peldēdams straumi dala.
Ar Dieva palīg' nāk malā.

Un krastā uzkāpis nu steidzas tas,
Teic pateikdams Dievu ar sirdi.
Tad izlec no meža, vai dzirdi!
Tas laupīdams pulks no slepenības
Tam ceļu liegdams ar kaušanas,
Un aptur skriedamu kāju,
Ar nūju grib nokaut to vāju.

«Ko gribiet?» tā sauc viņš it nobālies,
«Man tikai šī dzīvība.
«Bet tā stāv ķēniņa ziņā!»
Tam pirmam to nūju viņš izrauj paties!:
«Dēļ drauga par man(im) apžēlojaties!» —
Un trīs ar briesmīgu varu
Viņš nosit un aizdzen to baru.

Un karsta saule cepj briesmīgi,
Un no nebeidzamas mokas
Tam ceļi pie zemes jau lokās:
«Ak Dievs! tu man glābis it žēlīgi
«No slepkavu rokām un ūdenī.
«Vai nu man būs noslāpt un beigties.
«Vai draugam uz nāvi būs steigties?»

Un, klau! tad čurkstas ar skaidrību,
It tuvu tam, skriedamā skanā,
Viņš apstājies priecīgs to mana.
Un redz, ka no klints ar mudrību
Dzīvs ūdentīnš iztek ar pilnību,
Viņš noliecas, dzisināt mēli
Un apdzēst to slāpino kvēli.

Caur virsoniem saule jau spīdēja,
Pa plāvām ar saviem stariem
Met garas ēnas no zariem:
Un divi redz nākam tad lielcelā,
Tiem garām grib skriet sirds steigšanā,
Tad dzird viņš to briesmīgu ziņu:
«Pie krusta nu sitīs vinu!»

Jo ātri skrejot iekš bailības krīt,
Un mocīta sirds nevar rīties.
Jau saule iekš jūras sāk grimties,
No tālenes pilsēta torņi tad spīd,
Un pretī tam nāk ap šo pašu brīd'
Tas namik's ar bailīgu prātu
Un atzīst to kungu, kad klātu.

«Bēdz bēdzin, jau draugam nav glābšana,
«Glāb, pats savu dzīvību!»
«Nupat tie nomaitā viņu.
«No stundas līdz stundām viņš gaidīja,
«Tev' redzēt nākam viņš cerēja,
«Un palāvās droši caur' dienu,
«Kaut ķēniņš to apsmēj' arvienu.»

Un ja tas par vēlu, un nevaru es
Kā glābējs pie viņa vēl steigties,
Tad nāvē ar viņu grib' beigties!
Lai varas kungs nevar lielīties,
Ka draugs no drauga ir atkāpies;
Lai nokauj mūs vienā vietā,
Bet tic, ka mīlestīb' cieta.

Un norietot saule, priekš vārtiem viņš nāk;
Jau krusta stabs ir statīts,
No ļaudīm visapkārt top skatīts;
Ar virvi jau draugu nu uzvilkt sāk;
Viņš spiežas caur pulku un kliedz, cik vien māk:
«Man', bendes, man' ņemiet un žnaudziet,
«Tik galvotāju man saudziet!»

Un ļaudis to redzot aprīno:
Bet sirds pie drauga sirds rauda,
Un bēdas un priekus bauda.
Ikkurā ac' asaras spīguļo,
Un ķēniņam ātri tie stāsta to.
Tam iedod Dievs žēlīgu prātu,
Viņš abus liek atnākt klātu.

Un ilgi tos aplūko brīnodamies
Un teic: «Jūs laimīgi esiet,
Man sirdi uz žēlastīb' nesiet.
Vēl uzticīb' ronas virs pasaules,
Par draugu un biedri lai topu es,
Lai esmu, to lūdzu kā svešais,
Iekš jūsu derības trešais!»

MIKLA.

Kā lietu sauc, kas mazā godā,
Bet rokas puško ķeizaram.
Tā taisīta, lai zemē lodā,
It līdzīga ir zobinām.

Tā vainas plēš, bet asin's neizlaista,
Nemt neatņem, bet mantu dod;
Tā zemes pārvar, zemes saista.
Tā dzīvi jauku taisīt prot:

Jo lielas valstis tik caur vīnu
Ar pilsētām sen cēlušās:
Nekad tā nenes kara ziņu,
Un laime tautām nāk no tās.

Tulk. J. Alunāns.

KALNA MEDINIEKS.

Vai tu ganos dzīsi jēru?
Jēriņš ir tik lēns un rāms.
Plūc no zāles savu mēru,
Strauta malā lēkādam.
«Māte, māte, laid man' laukā.
Kalnās medišana jauka!»

Vai tu govīs dzīs' uz ganiem
Taurē pūzdams, ka viss skan?
Mežā līdz ar lopu zvaniem
Dzirdam putnu līgošan'.
«Māte, māte, laid man' laukā.
Kalnās medišana jauka!»

Vai tu puķes gribi laistīt,
Kas tik koši dobēs zied?
Kalnos nevar pušķus saistīt,
Kalnos ir tik posta viet'.
«Puķēm lai ir puķu daļa,
Māte, māte, laid man' valā!»

Puika prom no mātes raujas,
Medīšana vien tam rūp;
Sirdīgs tik uz priekšu šaujas,
Ka tam pier' no sviedriem kūp:
Re, kur stirna bēg kā zibens,
Apakš viņas posta dibens.

Tā pa kailām klintīm lēkā
Tramīga un mudīga:
Laiž pār rievu visā spēkā
Tā kā spalva vieglina.
Bet aiz viņas puika steidzas
Kārodams, lai drīz tā beidzas.

Tagad pašā kalna galā
Stirna nāves briesmās stāv,
Kur pat klintis nogrimst alā
Un nevienas stīgas nav.
Apakšā — bezgalīgs dziļums,
Mugurā drīz flintes svilums.

Vaimanādama tā skatās,
Lūdzas bargu medinieku,
Velti lūdzas, jo viņš kratās,
Satais' flint' uz šaušanu;
Piepeši no klintīm rādās
Kalna tēvs, kas priekšā stādās.

Viņš ar savām Dieva rokām
Sargā stirnu bailīgu.
«Vai ar nāvi un ar mokām
Būs tev skumdēt radību?
Vieta visiem zemē klajā:
Ko tu manu saimi vajā?»

DZIEDĀŠANAS SPĒKS.

Kā pērcons dūkdams nāk ar šalti
Pa klinšu starpām salij's strauts,
Tas kalnus veldams puto balti.
Dažs ozols tiek ar' projām rauts;
Un brīnīdamies ceļnieks klausās,
Ar līksmām šausmām pildās krūts.
Viņš dzird, ka straum' pa klintīm dauzās.
Bet nezina, no kurien's ruc: —
Tā dziesmas plūst un projām veļas,
Neviens bet nezina, kur tās ceļas.

Kas lauzīs dziedātāja varu.
Kas viņa skaņām pretī būs?
Viņš smel no pašiem dieviem garu.
Kas savā ziņā vada mūs.
It tā kā pašu dievu roka
Viņš valda sirdis cilvēkiem.
Uz debesīm tās brīžam loka.
Tās brīžam ved pie mironiem.
Un tās ar jūtu jūtām pilda.
Gan bēdās gremd', gan priekos silda.

Tulk. J. Alunāns.

LAIKA SOLI.

Laiks spēr solus trejādus:
Gauži velkas nākamība,
Prom kā vējš bēg tagadība.
Pagājums stāv mūžam kluss.

Tulk. J. Alunāns.

TĒVIJA.

(Iz Vilhelma Tella).

Pie tēvu zemes dārgās, ķeries klāt,
Tū tur ciet' ar visu savu sirdi!
Tev' šeitān stīpras saknes droši tur;
Kā niedra būsi svešā malā tur,
Ko mazais vējiņš iespēj samaitāt.

1873.

Tulk. Auseklis.

MARGERA ATVADIŠANĀS.

(Svabadi pēc Šillera «Hektora»).

SIEVA UN MARGERS*).

S.: Vai gan, Marger, mūžam no man' šķirsies?
Un tiem nikniem vāciem preti virsies,
Tiem, kas mūsu tautas dēlus kauj?
Kaš tad turpmāk mācīs mūsu dēlus
Šķēpu svaidot, godāt dievus, tēvus,
Ja tev' likten's tumsas valstī rauj?

M.: Sieviņ dārgā, slāpē sēras, raudas!
Jo pēc beigta kara karstas gaudas!
Manas rokas sargā tautiņu.
Kauties, mirt priekš svēta dievu bara
Ir no liela, augsta, dārga svara;
Sākšu asiņaiņu kaitiņu.

S.: Nu vairs nedūks šķēpu skaņa jauka,
Brīvā rūsēs tie uz kara lauka.
Svēta leišu tauta mīrs un nīks.
Jo tu iesi tur, kur tautu spaida,
Tur, kur Nemona starp klintīm vaida,
Tava mīlestība vilņos sliks.

M.: Visas ilgošanās gribu remdēt,
Visas skumjas pekles strautā gremdēt,
Tikai mīlestību nē.
Klau! jau zvēri satriec mūrūs, plānus —
Jozi asiem šķēpiem manus sānus!
Mana mīlestība nemīrs, nē! —

1873.

Tulk. Auseklis.

---

*) Margers pēc Ausekļa paskaidrojuma ir kareivis
1336. gadā. Sast.

JOHANNAS ATVADIŠANĀS NO DZIMTENES.

(No lugas «Orleānas jaunekle»).

Ar Dievu, mīļie ganekļi un kalni,
Ar Dievu, laipnā miera ieleja!
Nekad pa jums vairs nestaigās Johanna
Uz laiku laikiem sak' ar Dievu tā.
Jūs koki, ko es dēstīju, jūs pļavas,
Ko slacināju, zeļat turpmāk vēl!
Ar Dievu, dzestrie strauti, dzilās gravas,
Tu jaukā atbals šīnī kalnajā.
Kas manām dziesmām daudzkārt atbildēja, —
Nekad Johanna nepārnāks šai leļā.

Jūs, visas kluso prieku vietas dārgās,
Še atstāju, uz mūžu šķirdamās.
Jūs avis, klistat norās, kas jūs sargās, —
Bez gana tagad esat pamestas!
Man citi bari jāvada, tur bargās
Un asiņainās briesmu ganībās.
Tā sprieda Tas, kas mīt iekš augstām vietām;
Es nedzenos pēc greznām zemes lietām.

Jo, kas pie Mozus ugunīgā seiā
Reiz, nolaidies uz augsto Horebu,
Priekš Faraona stāties pavēlēja;
Kas tiklu ganapuisi Dāvidu
Par cikstoni pret stipro izredzēja:
Tā balss man' sauca iz šā koka zariem:
«Ej liecini par mani ļaužu bariem!
«No jestra dzelzs tev karadrānas audīs;
«Ar tēraudu tev jaunās krūtis segs,
«Nedz vīra mīlība tev sirdi glaudīs,
«Nedz zemā blēņu kaislība tai degs,
«Nedz līgaviņas sprogās puķes spraudīs,
«Nedz klēpī mīlestība aukli segs;
«Es tomēr tev(im) kara slavu došu,
«Pār visām zemes sievām izgreznošu.

«Kad tēvu zemes pamati jau lokās,
 «Kad izbailes visdrošiem sirdis žnaugs,
 «Ar manu zelta karogu tad rokās
 «Tavs elkons čakli kaņadrūzmās trauks.
 «Un lepno uzvari tas gāzīs mokās,
 «Un viņa laimes-ratu postā raus;
 «Tu būsi tēvu zemes pestītāja
 «Un brīvā Reimsē karal' kronētāja.» —

Caur zīmi debess zināmu to dara:
 Jo debess šalmu man(im) sūtīja;
 Šim spodrām dzelzīm dievišķīga vara:
 Man rodas ķerubimu drošība, —
 Grib mani aizvest bruņu jūklī, karā,
 Rauj mani prom turp vētras piktumā? —
 Es dzirdu troksni jau uz mani traucam,
 Jau zirgu soļus dimdam, taures saucam!

1874.

Tulk. Stērstu Andrējs.

SEJĒJS.

Raugi, pilns cerības uztici zemītei zeltītu sēktu,
 Gaidi, sniedzīnš kad kūst, kupli kad zelmenis
 plaukst.
 Tikai vien laikmetu vagā kavējies iekaisīt darbus,
 Gudrības māte ko dēst', kupli kas mūžībai
 zied?

1876.

Tulk. Auseklis.

AUGSTĀKAIS.

Meklē tu augsto un lielo? To stādīnš varēs tev
 mācīt.
 Kas viņš bezgribuls ir, esi tas gribošs — tas ir!

1876.

Tulk. Auseklis.

IBIKUSA DZĒRVES.

Dēļ braucienu un dziesmu kara
Reiz grieķi klīda baru bariem
Uz zemes sleju Korintu.
Kur arī devās Ibikus.
Tam Apollis deva dziesmu garu
Un dziesmu skaņu dailību.
Tā staigā tas ar ceļa zizli
Iz Reģijas, pilns dievības.

Iz tālotnes jau celiniekam
Akrokorinta pretī smaida,
Un Poseidona eglīnā
Ar svētām šausmām dziedon's iet.
Nedz čakst, nedz grab, bet visur kiusums,
Tik dzērves viņu pavada;
Uz siltiem, tāļiem dienas vidiem
Tās dūgādamas virknējas.

«It sveiki traucat debess ceļā!
Man draugi bijāt jūras laukā!
Uz jums es raugos prieka pilns:
Mums vienāds Laimas nolēmums.
Mūs Likten's raida svešā malā,
Tur vietas lūdzam mājniekam,
Lai pretī smaida namnieks draudzīgs,
Kas likstu novērš svešniekam!»

Un gājējs čakli kājas cilā,
Un skatās apkārt sila vidū:
Tas ieraug' divus slepkavas,
Kas rokās valsta svārstavas.
Tam jācīkstas ar rokām mīkstām,
Bet spēju cīpslas viņam gurst;
Tas nava stiepis stopu līkstas,
Bet kokles smalkas stīdzinas.

Uz cilvēkiem un dieviem vaida.
Pēc glāboņa tas velti klaigā:
Kaut viņa balss ar tāļu skan,
Neviena auss to nesaģied.

«Tā atstāts brūku svešās smiltīs,
Neviens man' šeitān neapraud,
Caur ļauno rokām trūdods šļūku,
Neviena nav, kas grēku sod'!»

Jau noriet viņa dzīves saule,
Te dzērvju virkne gaisos dugā;
Tas dzird, bet redzēt nesaredz,
Tam nāve aizspiež actiņas.
«Lai dzērves, kas pa gaisu spārno,
Ja visas citas balsis klus,
Par manām asins lāsēm klaigā!»
Viņš vaimanā un — mūžam snauž.

Un rokā dabūts miron's šļaugans;
Lai gan ar asins paltēm traipīts,
To pazīst mājnīeks Korintā,
Viņš dārgs vēl vāšu laukumos.
«Un tā man šeitān tev' bij atrast,
Tev' vaiņakot vēl cerēju,
Ar eglu vītņi pieri aptīt,
Ar slavas darbiem apstarots!»

Pie P o s e i d ō n a dzīres galda
Starp visiem viesiem žēlums laužas,
Un sāpes uzbrūk Griekijai,
Un sēras visiem tautiešiem.
Un kā ar ātrie m vētru spārniem
Ar reizi tauta sacēlas,
Pie tiesnešiem tā spiežas, stumdās,
Lai asins kaunu notiesā.

Bet kā lai sadzen blēža pēdas,
Kur viņnodami laužu pūli
Uz svētķu namu līgojas,
No ļauna katrs svabads šķiet?
Vai laupītājs to slepen kāvis?
Vai skauģis nēmis dzīvību?
Tik H ē l i j s zin, caur ko tas beidzies;
Tas visai zemei gaismu dod.

Viņš varbūt iet ar stingriem soļiem
Caur grieķu ļaužu drūsmu drūsmām,
Un kamēr viņam atriebt raug',
Tas negantības augļus baud'.
Pie pašiem dievu namu sliekšņiem
Tas varbūt špetni dievam spīt',
Un maisās droši ļaudīs iekšā,
Kas dīvatronī kučkojas.

Jo ļaudīs cieši sablīvušies,
Ka tikko soļiem nelūzt spraišļi;
No tuvienes un tālienes
Bij grieķu tautas nākušas.
Kā jūras gultā bangas velas,
Tā ļaužu plūdi līgojas.
Arvien vēl ieraug' kāpjām, lienām.
Līdz bāstin piebāzts augstais lukts.

Kas izzin tautas, viņu vārdus,
Kas šeitān viesos kopā nāca?
No Ķekropijas, Aulijas,
No Spartānijas, Fōķijas,
No Āzijas vistāliem krastiem,
No visām malām devās šurp.
Un visi tie, no malu malām,
Uz briesmu dziesmām ausījās.

Un nopietni, pēc vecās tiesas.
Ar lēniem soļiem, visai stingri
Daudz dziedātājas augšā nāk,
Virš skatuves tās riņķojas.
Tā nestaigalē zemes sievas,
Tās zemes būdās nedzima!
Un milzīgajie miesu stāvi
Daudz pārāki par cilvēkiem.

Un palags melns tiem apjož gurnus;
Tie lāpas vēd ar rokām liesām.
Un uguns sērots sprēgā, spraukš:
Tiem vaigos netek asins sārts.

Kur matu posmi galvu rotā
Un sprogas pieri izpuško,
Tur čūskas vīstīdamās tinas,
Ar tūsku kuņģiem šļaukājas.

Un gara virkne riņķī vijas
Un uzsāk šaušalīgas dziesmas,
Kas nežēlīgi sirdī griež,
Ap noziedznieku cilpas met.
Un stulbodami, apmulzdami
Skan Erīniju dziedājums,
Tas iet caur smadzenēm un kauliem,
Tas kokles skaņas apklusē.

«Gan labi tam, kas brīvs, bez kļūdām,
Kas garu patur šķīstu, skaidru!
Tam nedrīkstam mēs atriebties,
Tas savu gaitu brīvi iet.
Bet vai, ak vai, kas slepenīgi
Ar slepkavību noziedzies!
Jo tādām miera nenovēlam
Mēs tumsas mājas negants spēks.»

«Un tas ja domā aizšmaukt žigli,
Mēs spārnos esam klāt un auklas
Aiz bēgļa kājām aizmetam,
Lai tas uz pēdām zemē krīt.
Tā trencam to aizvien bez gurdām,
Nekas mūs nepielabina,
Līdz tiekam tumšā ēnu valstī.
Pat tur to vaļā neraisām.»

Tā dziedādamas viņas žīgā,
Un nāves klusums visur spiežas,
Un viss tas nams no klusuma
Stāv kā priekš svētas dievības.
Pēc vecu vecā ieraduma
Pa skatuvi tās riņķoņas,
Pēc stingru soļu mērījumiem
Tās aizvirknējas dibenā.

Starp māņiem un starp patiesību
Dreb katra sirds un bailēs šaubās
Un godbijību spēkam dod,
Kas slepenībā tiesu tur,
Kas neizprotams, neizpētams
Iekš tumšām L i k t e n's strelēm auž,
Kas siržu domām zināms rādās,
Bet bēg no saules gaismiņas.

Te piepešs kļiedziens izbiedēja:
Jo augstos luktos stipri sauca:
«Re tur, re tur, Timōtejus,
Kur Ībikusa dzērvies iet!» —
Patlaban tumsums gaisā plātās,
It līdzīgs melnam mākuļam.
Par dīvatronu pāri dodas
It kaisl(i)s dzērvju mučeklis.

Un «Ībikus», — tas dārgais vārdiņš
Ar jaunām sērām krūtis pilda,
Un tā kā banga bangu sniedz,
No mutes nu uz muti iet:
«Vai Ībikus, ko apraudājām.
Kam bendes rokās dzīsa gars?
Kas ir ar to? ko dzirdam gaudam?
Ko dzērvju pulks gan nozīmē?» —

Arvienu gaišāk ļaudis jautā.
Caur visu tautu skrien kā zibens
Kāds gars un sauc: «To palīdzēj'
Mums E i m i n i d u dziedājums!
Un dārgais dziedon's mums ir jausmās,
Un slepkavs pats jau uzdodas —
To grābjat ciet'! tas iraid sodāms,
Kas Ībikusa dzērvies sauc!»

Bet tikko vārds pār lūpām ritis.
Tas azotī to būtu slēpis:
Bet velti! sejas bālums drīz
Bij noziedzniekus zīmējis.

Tos saista, vada soģu priekšā,
Par tiesas stākli pārvērts skats;
Tie gaiši attin slēptas domas,
Tos gaismas gars bij sodījis.

1876.

Tulk. Auseklis.

GAIDA.

Vai tur kas vērtīgus vēra?

Vai tur tā grīzeklis klab?

Nē, tas bija vējš, kas kēra

Koku lapas, tās tā čab.

Ai, puškojies, tu birze, laipnīgi,
Tev būs uz daiļo patikamo gaidīt!

Jūs zari, darat jauku paspārni,

Un gaismas starus būs jums projām raidīt!

Un atmostaties, glaimu vējīni.

Jums rotājoties, būs tās vaigiem smaidīt.

Kad savu skaisto nastu lēninām

Nes koša kājiņa šurp mīlajam.

Klusi! kas lien tur caur žogu

Čabēdams, pasteigdamies?

Nē, tik putn(i)s gan ar loku

Krūmā šaudīts izbijies.

Ai, izdzēs, diena, savu gaišumu!

Tu tumšā nakts ar saviem klusiem gariem.

Ai, apklāj mūs ar savu krēslinu!

Ai, apsedz mūs ar slēpajiem zariem!

Jau mīlestība meklē klusumu.

Tā bēg no nekaunīgiem gaismas stariem;

Tik vakarzvaigzne, klusicietēja,

Vien klusai laimei mīla, draudzīga.

Vai tur kas lēninām sauca, —

Balsim kā pačukstot?

Nē, tas gulbis, kas tur trauca

Sudrabdīķi pariņkot.

Gar manām ausīm jaucās saskaņas,
It patīkami strautiņi urdz lejas,
Un puķes lokās lēnās vēsmiņās,
Un visi radijumi laimē smejas;
Un ogas, zelta augļi spulgojas,
Starp kuplām lapām cits pie cita slejas;
Un gaiss aiz saldu smaržu reibuma
Man karsto vaigu kvēli vēsina.

Itin kā ejam man šķita,
Vai tā pa taciņu nāks?
Nē, tur auglis zemē krita,
Pašā pilnumā jo smags.

Un dienas liesmu-acis aizdarās;
Tā saldi mirst, beidz savas krāsu smaidas;
Un mīlā krēslā droši atveras
Tās puķītes, kas no tās kvēlēm baidās;
Pie debess mēness klusi parādās,
Un pasaul' sakūst rāmās, lielās laidās;
No greznuma ir josta raisīta,
Un man viss jaukums rādās kailuinā.

Vai tur ko baltu redz spoži?
Drēbes vai nepaspīdēj'?
Nē, tur pīlari jo koši
Atspīd tumšā sienmalē.

Ai, gaidu sirds, vairs neieliksmojies,
Tā rotādamās tukšām bilžu paijām!
Ai, rokas tukšas, — nav, ko apķersies,
Priekš laimes ēnas nav šī krūts par aijām.
Ai, atved dzīvo, kas man pasmiesies,
Lai roku rokās apķerties mēs stājam!
Tik drusku viņas drēbju ēniņas —
Un patiesībā sapnis piepildās.

Un kāšu no debesīm nāca
Tam laimība lēnitiņām,
Tā mīlāko modināt sāca
Ar mutēm vissaldākajām.

1876. un 1880. g. Tulk. J. Lautenbachs-Jūsminš.

AIZSEGTĀ BILDE SAIS PILSĒTĀ.

Ēģiptē, vecā Sais pilsētā
Bij' jauneklis, kam varen kārojās
Pēc priesteru vecvecām gudribām.
Labs mudrīgs būdams, dažus gradus viņš
Jau bija cauri; bet vairāk kārojās,
Ka priesteri tikko vēl paspēja
To mierināt. «Ko palīdz man(im), kad
Es nedabūju visu?» teica jauneklis.
«Vai tā ir pilna gudrība, kad mēs
No zinātnībā lasām drusciņas?
Vai patiesība ir kā citas lietas,
Ko katr(i)s var te lietāt, cik tam gribās?
Vai tā nav mūžīga un nedalāma?
Ņem vienu krāsu nost no varavīksnas,
Tad visas citas paliek nekārtīgas,
Kur pilnums nav, nav jaukums, derīgums.»

Tā runādami priester's, jauneklis
legāja templī vientulīgā, apalā,
Kur aizsegts stāvēja liels bilžu tēls.
Tas krita acīs jauneklīm. Viņš brīnās,
Un skatoties uz priesteri tā prasa:
«Kas ir gan paslēpts aiz šī aizsega?»
«Patiesība,» skan atbilde. «Ko?» sauc viņš:
«Patiesība? Pēc tās vien kārojos, un redzi
To pašu grib te paslēpt manām acīm!»

«To iztaisies ar dieviem,» atteica
Tam priesteris. «Tie teic, no mirstīgajiem
Neviens celt aizsegus nav drīkstēj's, iekams paši
To paceļam. Kas rokām nesvētām
To svēto, aizliegto priekš laika ceļ,
Tas — dievi saka — «Nu?» — «Tas patiesību redz.»
«Tāds ērmīgs orākuļu vārds! — Vai tu
Šo aizsegu vēl necēlis nekad?»

«Es? Tiešām nē! — Nedz mēģinājis to kad,»
Teic priesteris, — «Bet es, kad patiesību
Tik plānais seģis šķir, ciest nevaru!»
«Ar' likums priekš!» teic priesteris jauneklīm.

Tas svarīgāks nekā tu domā, dēls.
Gan tavai rokai viegli celt šis seģis, —
Sirdsapziņai tas grūts būs birkaviem!»

Pilns domām jauneklis uz mājām gāja.
Gan apgulstas, bet ziņkārība laupa
Tam visu miegu. Vārtās gultā skumīgs.
Ap pusnakti tas ceļas, iet uz templi
It grūtiem soliem, lēniņām un klusām
Drīz pārkāpj viņš pār mūri templi iekšā,
Tur nostājas tās lielās bildes priekšā.
No šaušalām tam mati stāvu celas.
Vienpats šī klusā bezdzīvības vietā,
Kur atskan tikai soļu klaukšana
No sienmaļiem tai tukšā plašumā.
No augšienes, caur kupeli tik iespīd
Tur mēneša bāls spīdums it kā sudrabs.
Un drūmīgs, bargs, kā visu varīgs Dievs,
Tā apspīdēts tai tumšā velvī rādās
Aiz gara aizsega tas bilžu tēls.

Tam tuvāk kāpj viņš soliem bailīgiem.
Dreboša roka aizkart grib to svēto,
Tad karsts un auksts gar muguru tam noiet.
Un neredzama roka nost to atgrūž.
«Nelaimīgais, ko tu gribi darīt?» — tā
Balss, uzticīga iekšķīgi, tam uzsauc:
«Vai gribi kārdināt vissvētājo?»
Orākuls teic: «neviens no mirstīgajiem
Šo segu nedrīkst celt, pirms pats to celu!
Gan tiesa, kas ar pārgalvīgu prātu
Šo seģi cel, tas redz tur patiesību.
Bet tad — kas tad... «Tad lai tur nezin kas,»
Teic jauneklis, «tad tūdaļ celt to gribu!»
Tā sauc viņš dikti: «Gribu skatīt!» — «Skatīt!»
No sienām atbalss mēdoši tam atskan.

Tā runājis, viņš uzcel aizsegu.
Nu prasiet, ko viņš tur redzēja?
Es nezinu. Bez jēgas nobālušu,
No rīta priesteri to atrada.

Pie Īzis tēla kājām izstiepušu.
Ko viņš tur redzējis un ievērojis,
Nav viņa mēle teikusi nevienam.
Tam dzīves jautrums bij' uz mūžu zudis.
Liels nožēlums to rāva agrā kapā.

«Vai tam!» tā draudēdams arvien viņš teica,
Kad vaicātāji viņam virsū mācās,
«Vai tam, kas greizi patiesību meklē,
Tas iekrīt nožēluma posta peklē!»

1889.

Tulk. E. Dinsberģis.

JĀTNIĒKU DZIESMA.

Nu taisaties, biedri, nu jāsim viss bars
Uz kauju, uz svabadu dzīvi!
Tur kaujā vēl vīram ir īstais svars,
Tur krūtis vēl cilājas brīvi,
Nevienu tur nepārspēj varmāks bargs,
Ikkatr(i)s pats sev(im) ir kungs un sargs.

Iz pasaules brīvība nīcin nīkst,
Tik kalpību ieraudzīt vari;
Pie kājām viltīgiem blēžiem slīgst
Te glēvie cilvēku bari.
Ko nebaida šaušalīgs nāves skats,
Tik zaldāts ir brīvs, tik zaldāts viens pats!

Viņš dzīves bailību projām sviež,
Ne bēdu, nedz rūpju vairs nav tam;
Drošs liktenim krūtis viņš pretī griež,
Tikt šodien, tikt rītdienu kautam,
Un rīt ja ir jāmirst, tad dzīvības kauss
Līdz dibenam šodien vēl jātukšo sauss.

No debesīm laime tam negaidot līst
Un neprasa pūliņu grūtu.
Uz laukiem darbinieks strādājot svīst,
Iz zemes lai mantu sev gūtu.
Ikdienas viņš dzīvojot urbjas un rok,
Līdz nobeidzas mūžs un kapu tam rok!

Uz ātrajā kumēļa jātnieks ikbrīd
Ir bīstams ciemiņš patiesi.
Rau, kāzu nams ugunīm apgaismots spīd,
Bez lūgšanas klāt viņš par viesi,
Viņš nelaksto daudz, nedz ilgi lūdz,
Ar joni viņš dailāko vainagu plūc.

Kam, meitene, raudi, kam sērojiēs daudz?
Met skumjas reiz projām pie malas!
No miera tev mīlāko kauja trauc,
Tam ilgi mīlēt nav vaļas.
To liktenis ātrais projām drīz raudi,
Uz vietas tam palikt ne brīdi nelauj.

Uz kauju kumēļiem laižam nu skriet!
Tur kaujā pūš brīvības dvaša.
Vēl jaunība zaļo, vēl brīvība zied.
Lai dodamies pasaulē plašā!
Kas dzīvību baidās ķīlam likt,
Pie īstas dzīvības nevar tas tikt.

1890.

Tulk. Ed. Veidenbaums.

UZVARAS SVĒTKI.

Ilgais karš reiz bija galā,
Izpostīta Trojas pils¹⁾
Un jau Helesponta malā
Sacelts kuģu mastu sils.

¹⁾ Trojas karš, kuģā grieķi pēc desmit gadu cīņina izpostīja Troju, bija ap 1000 gadiem pr. Kristus dz. Karš izcēlās tādēļ, ka Trojas valdnieka dēls, pie Spartas karāja Menelāva viesodamies, nolaupīja pēdējā skaisto sievu Helēnu un to sev aizveda līdz uz dzimteni. Menelāvam palīdzēt viņu atkarot un atriebties, visa Grieķija savienojās uz kopēju kauju. — Trojas kauju un tā varoņus apdzied senatnes slavenais grieķu dzejnieks Homērs savos epos „Iliāda” un „Odiseja”.

Grieķu pulki liksmi pošas —
Visiem atspīd vaigos prieks —
Redzēt tēvu lejas košas. —
Pārvarēts ir ienaidnieks.

Dziedat skaņas prieka dziesmas!
Lai nu apkampj draugu draugs!
Jo uz mājām kuģi brauks,
Pārciestas ir kara briesmas.

Bet tur Trojas sievas žēli
Raud un sāpēs krūtis sit,
Atmiņā nāk mīlo tēli,
Asaras pār vaigiem rit.
Svētku trokšņainājos priekos
Atskan viņu gaudu balss.
Pašām jāiet svešiniekos,
Tēvu zemei briesmīgs gals.

Nu ar Dievu, mīlie lauki!
Prom mums jāiet tālumā,
Svešu kungu verdzībā;
Nomirušam būt cik jauki!

Altārī jau upur's kvēlo,
Kalchants²⁾ dieviem godu sūt':
Palladu³⁾ viņš piesauc cēlo,
Kas liek valstīm augt un grūt,
Un viņš piesauc Poseidonu³⁾,
Kas pa jūru bangas vel,
Un viņš Dzevu³⁾ piesauc stipro,
Zibeniem, kas klintis šķel.

Ienaidnieku vara lauzta,
Beidzies reiz ir cīņiņš baigs,
Piepildījies nolikts laiks,
Stiprā pils ir drupās grauzta.

²⁾ Grieķu krīvs un pareģis.

³⁾ Dzevs jeb Ceiss — augstākais dievs. Poseidons —
jūras dievs. Pallada — gudrības dieve, Bachus — vīna dievs.

Atrids⁴⁾ tagad ļaužu baru
Pārskata, kas līdzī tam
Nāca reiz uz nikno karu,
Paklausīdams vadonam.
Un pār valdnieka seju
Tumšu ēnu bēdas met:
Ļoti maz viņš līdznācēju
Atpakaļ uz mājām ved.

Tad lai nu, kas mājās dodas,
Priecājas un liksmi dzied,
Kam vēl zaļa dzīve zied!
Jo ne visi dzīvos rodas.

Visiem nē, kas dodas mājās,
Laimes dienas pretīm smaid'.
Tēvu druvās laimīgajās
Nāves briesmas citu gaid'.
Dažam, kas nav kritis karā,
Labais draugs ir nodevējs!
Laikus paredzēdams garā,
Teica varon's Odisejs⁵⁾:

Laimīgs tas, ko mājā gaida
Sievas tikums nemaitāts!
Sievietēm ir grozīgs prāts.
Jauni vēji drīz tās svaida.

Atkarota Melenāvam⁵⁾
Skaistā sieva klēpī snauž,
Un viņš rokas daiļam stāvam
Mīlestībā apkārt glauž.
Ļauni darbi beidzas sodā,
Atriebts tiek ikkatrs grēks.
Jo aiz zvaigznēm debess godā
Taisni valda Dzeva spēks.

Ļaunas beigas ļaunai lietai,
Pārestību atriebējs,
Debess godā valda Ceiss,
Tiesu nesdams katrai vietai.

⁴⁾ Atrids — Agamemmons, Atreja dēls, grieķu virsvadonis.

⁵⁾ Grieķu vadoņi.

Tādam gan visvairāk klājas,
Kuram smaida laimes brīd's,
Dievus slavēt varenajos!
Saka drošais Oīlids⁶⁾.
Netaisnīgi, joku garā,
Likten's dzīves lozes jauc:
Patroklus⁶⁾ dus nāves varā,
Tersītes⁶⁾ uz mājām brauc.

Kad nu laime prieku dienas
Akli dod drīz šim, drīz tam,
Lai tad garām nelaižam.
Neliksmojušies nevienas!

Krietnākos rij kara briesmas!
Mūžam vārds tavš paliks dārgs,
Brāli, grieķu slavas dziesmās,
Kas bij ienaidniekam bārgs.
Tavu roku varonība
Liesmās grieķu kuģus glābi,
Tomēr skaisto atlīdzību
Izmanīgais pretnieks grābi.

Lai dus mierā tavi trūdi!
Ne no niknās nāves rauts,
Paša rokas Ajants⁵⁾ kauts.
Krietnos nobeidz dusmu plūdi!

Neoptolems⁷⁾ tēva garu
Piemin, vīnu ziedojoš:
Laimīgākā vārdu varu,
Augstais tēvs, es tev(im) dot.
Jo par dzīves mantām visām
Augstākā ir slava gan;
Ilgi vēl pēc nāves cisām
Varonīgie darbi skan.

⁶⁾ Patroklus — viens no krietnākajiem grieķiem. Tersītes viens no nekrietnākajiem un bailīgākajiem.

⁷⁾ Achilleja, slavenā grieķu varoņa dēls.

Drošajais, tavs slavas spožums
Dziesmās paliks nemirstīgs;
Mirušiem gods pastāvīgs,
Ātri beidzas dzīves košums.

Kad ar' dziesmas vīru drošu
Neteic, kas ir uzvarēts,
Hektoram⁸⁾ es slavu došu,
Saka stiprais Diomēds⁹⁾,
Kas priekš tēvu zemes svētās
Kaujā krita stiprais sargs;
Vēl pēc Trojas uzvarētās
Viņa nopelns paliks dārgs.

Kas priekš tēvu zemes svētās
Kaujā krita, aizstāvs drošs;
Viņa nopelns nevīstošs
Teikts tiks ienaidnieku sētās.

Nestors⁵⁾, kuŗam dievi lēma
Trijus mūžus dzīvībai,
Appuškoto kausu nēma,
Sniedz to sirmai Hekubai⁶⁾:
Izder malku spirdzinošo!
Zudīs sāpes, kas tev' spiež:
Vīnu Bachus³⁾ devis košo
Mirstīgiem, kas bēdas cieš.

Izder malku spirdzinošo!
Zudīs sāpes, kas tev' spiež:
Mirstīgiem, kas bēdas cieš,
Bachus vīnu devis košo.

Jo ar' Niobe¹⁰⁾, kam grūtas
Bēdas deva dusmīgs dievs,
Remdēja sev sāpju jūtas,
Beidza vienreiz sēroties.

---

⁸⁾ Slavenākais trojiešu varonis.

⁹⁾ Sagūstītā trojiete, Trojas karāļa sieva.

¹⁰⁾ Teika stāsta par kādu Niobi, kuŗas bērniem dievi likuši mirt tādēļ, ka tā uz viņiem pārāk lepojiesies.

Jo, līdz dzerot kausus pilnos,
Sirds jūt dzīves jaukumus,
Aizmirstības straujos vilnos
Sāpes nogremdētas dus!

Jo, līdz dzerot kausus pilnos,
Dzīves jaukumus sirds jūt,
Žēlabas kā sapņi zūd,
Izput aizmirstības vilnos.

Un no dievu gara dzīta,
Augšā ceļas pareģe;
Skatās tur, kur dūmos tīta,
Gruvešos gul' dzimtene:
Zemes lietas zūd kā tvaiki,
Gods un stiprums kapā slīgst.
Nerimstoši grozās laiki,
Dievu spēks tik neiznīkst.

Vēja spārnos rūpes steidzas,
Ātriem zirgiem līdzī skrien;
Priekus baudīsim šodien!
Rīt varbūt jau dzīve beidzas.

1890.

Tulk. Ed. Veidenbaums.

ZVANA DZIESMA.

(Fragments).

Stipri zemē iemūrējam
Mālu veidu*), degušu.
Šodien lai mēs zvanu lejam!
Puiši, čaklām rokām nu!

Sviedriem vajag plūst,
Kamēr gatavs klūst.

Darbs tad daiļinieku godās:
Bet no augšas svētīb' rodās.

---

*) Veida — die Form; veids — die Figur, die Gestalt.

Pie darba, ko no sirds mēs sākam,
Gan vārds no sirds ar' piederas;
Kad krietnas runas runāt mākam,
Tad darbi sekmēt sekmējas.
Nu tad, lai uzcītīgi raugam,
Ko vājiem spēkiem panākt var;
Lai neģēļa mēs ne-ieraugam,
Bez apdoma kas visu dar'!
Jo tas ir cilvēkam par rotu
Un tādēļ viņam radīts prāts,
Lai viņš tam sirdī jēgu dotu,
Ko rada, dailes cildināts.

Stipras malkas nebūs žēlot,
Cepli karstu kurinot,
Tam būs steigšus liesmās kvēlot,
Darbu mudri mudinot.

Varu vārijat!
Alvu pasteidzat,
Ka lai zvana viela sūksta
Plūst pareizi veidā mīksta!

Ko damba dobā bedrē taisa
Ar roku, liesmām veicinot,
Tas tornī tur no augsta gaisa
Par mums būs dzirdams liecinot.
Viņš gadu gadiem skanēt jaudās
Un daudziem sirdis kustinās.
Ar skumjiem skums tas viņu gaudās
Un Dieva namā aicinās.
Ko mums šeit likten's notikt vēlē,
Tā smaidus, kā ar vaidus gan,
Tas ielikts zvana dzelžu mēlē
Un vara balsī visiem skan.

Balti burbuļi jau retam;
Labi! vara viela kūst.
Pelnu-sāli klāt lai metam,
Lejot tad jo vieglāk plūst.

Putas nosmalstiet,
Līdz ko pamaniet!
Lai no tīri lieta zvana
Atskan pilna, skaidra skana.

Ar svētku skaņām, prieka jūtām
Viņš mīlam bērnam pretim nāk,
To ved uz dzīves tekām grūtām,
Kur miega rokās staigāt sāk.
Vēl laika klēpī dienas slēptas,
Un liksmās, sūrās tumsā tērtas;
Ar rūpēm sirdī māte labā
Tā zelta ritu sargot glabā; —
Un spārniem gads pēc gada skrien.
No skuķa puisēns lepn(i)s raujas,
Un ceļa spieķi droši ķer,
Un dedzīgs dzīves vilnos šaujas,
Svešs tēva mājā kāju sper.
Un it kā pašu dievu tēlu,
Tā savā jaunīb's košumā,
Viņš nevainībā sarkstam cēlu
Redz daiļu meiču tuvumā.
Un ilgu kvēle sirdī celas
Nu jauneklīm: viņš vientul's iet;
Tam asaras pār acīm velas,
Tam netik pulkā liksmot, diet.
Viņš sarkdams staigā tur, kur jaukā,
Ir laimīgs, viņai sveicinot;
Visskaistāko viņš meklē laukā,
Ko savai sirdspukītei dot.
Ak jaukas ilgas, liegas jūtas,
Tu mīlestības zelta laiks,
Sirds paradīzes priekos jūtas
Un laimi staro acs un vaigs;
Kaut zalotu jel mūžam koši
Šī mīlestība pastāvoši.

Raug, jau pīpes brūnas rādās!
Jāmērc spieķīt's šķidrumā,
Ja tam vāpe apkārt stādās,
Tad ir jālej drīzumā.

Puiši, knaši nu!
Raugat jaucienu.
Vai pie trauslā mikstais ķeras
Un kā vajag kopā tveras.

Jo, kur pie ātrā lēnais rodas,
Kur stiprais, vājais roku dodas,
Tur netrūks labas saskaņas.
Un tādēļ apdomā, pirms dari,
Vai sirdis mūžam biedrot vari!
Prieks iss, bet ilgas žēlabas.

Brūtes matos jauki, jauki
Spēlētiesi vainags māk.
Zvanot atskan meži, lauki,
Kāzu laudis svētkos nāk.
Ak! ar dienu visu spožo
Beidzas dzīves ziedu laiks,
Līdz ar vainadziņu košo
Jaukie sapņi gaist kā tvaiks.

Gan kaislība ir,
Bet mīlestīb' mitis,
Kad ziedinš birs,
Tad augļi šķitīs.

Nu vīram jāiet
Uz sadzīves karu
Ar dedzīgu garu,
Būs pūlēties, strādāt,
Ko iegūt un gādāt,
Gan cerot, gan derot.
Sev laimību kerot.

No malu malām plūst mantība klētī,
Dievs mājā un laukā to bagāti svētī,
Viss plešas un pošas un vairumā iet.

Un iekšā gādā
Tur saimniece godam
Par saviem bērniem,
Un valda jo gudri

Par saimi it mudri,
Gan meitenes mācot,
Gan puisēnus rājot,
Un strādā aizvienu,
Gan naktīm, gan dienu,
Un gudri turklāt
Māk mantību krāt.

Un mantām smaršainās telpas pilda,
Pie rūcoša ratiņa pirkstīnus cilda,
Un sentēvu tīnis, jo spodr(i)s un glīts,
Mirdz vilnas, viz audekļu pielocīts.
Pie labuma daiļumu gādājot saimo
Un visus laimo.

Un ar prieku tēvs lepni raug,
Tur no mājas augšienas skatot
Savu laimi, kas zeļ un aug; —
Pārredz ēku stipros stabus,
Šķūņus bāstin bāstus un labus, —
Visas klētis pilnas jau krautas,
Druvas vilņo, tās vēl nav pļautas, —
Lielās lepnības pils:
«Stipri kā klinšu pils
«Šī mana māja mīt,
«Nelaiimes varai spīt'!»
Bet kam liktens vara smaida,
Drīz tam viņa postu raida:
Ātriem soliem nelaime iet.

Labi, nu lai tūlīņ lejam,
Glīti robains pārlūzums,
Bet vēl, pirms pie darba ejam,
Lūgšim, Dievs lai palīdz mums.

Tapu laukā nu!
Dievs par palīgu!

Kūpot strāva zvērodama
Gāžas veidā kvēlodama.

— — — — —
— — — — —

Visapkārt tam
Lai puīši kopā sanākam,
Un zvanu krustot svētijam!
«Konkordia» lai viņam vārds,
Lai vienprātībā, istā saderībā
Viņš pulcēt pulcē ļaudis mīlestībā.

Un tam to meistars radija
Un savā darbā vadīja:
Lai viņš tur mīt par zemes dzīvi
Iekš gaišās debess zilās telts,
Kur perkons dimdēt dimd it brīvi
Un ir līdz zvaigžņu valstij celts:
Un būtu balss, kas sludinātu,
Kā zvaigžņu bars no augšienes,
Kas tekot slavē Dieva prātu
Un gadus puškotus mums nes.
Tik' nopietnām un mūža lietām
Lai viņa vara mēle skan,
Ka soļos kapam tuvāk ietam,
Lai stundas zvanot uzsauc man.
Lai liktenim viņš aizdod mēli;
Bez sirds un tāds, kas nesajūt,
Viņš tomēr priecīgi un žēli
Pa dzīves vilņiem skaņas sūt'.
Un it kā ausīs skaņa beidzas,
Kas cēlusies no zvana balss,
Viņš māca: viss uz mūžu steidzas,
Un katrai lietai reizi gals.

Tagad lai ar vindu laukā
Zvanu drīz iz zemes sver,
Lai viņš kāp tur skaņu laukā,
Jūtām savu muti ver.

Sverat, velkat to!
Kust, jau nolīgo!
Prieku lai nes viņa skana,
Miers lai visu pirmā zvana.

AMĀLIJAS DZIESMA.

Skaists viņš bija kā Valhallas dēli,
Skaistākais no visiem jaunekliem,
Viņa skati — maija saules kvēli,
Kad tie mirdz iz ziliem ezeriem.

Sirds pie sirds kad spēji pukstot dedza;
Kaislā liksme viņa skāvienos!
Prāti mulsa — tumša yisu sedza —
Aizrauts tika gars kā virpulos.

Viņa skūpst — šo paradīzes iūtu!
It kā divas liesmas apkamptos,
It kā kokļu skaņas saldi būtu
Sakusušas debess akordos.

Gars ar garu metās, laidās, grāvās,
Sejā dedza liesmu tvīkonis, —
Dvēs'le dvēs'lē grīma — miglas strāvās
Zuda ap mums zem' un debesis.

Viņš ir zudis — ak, un velti tiecas
Viņam pakal baigas nopūtas.
Zudis viņš — un mūžs, kas pilns bij priecas
Veltās vaidās lēni nobeidzas!

1910. g.

Tulk. Aspazija

LAURA PIE KLAVIERĒM.

Kad tu stīgām liegi pieskaries,
Laura, akmens tēlā pārvērties.
Kā bez dvēseles še stāvu es.
Ak, i dzīvību, i nāvi šķiet
Valds tavs brīnišķais spēj gūstā siet,
Dvēs'li aizraujot no pasaules.

Godbijīgi klusās gaidās
Klausās gaisi skaņu klaidās;
Tavas dziesmas apburta
Stājas mūžu ritumā

Neizjustā prieka jausmā
 Daba bezgalā un trausmā.
 Burve! Skaņu tikliem tu
 Spēji tvert ij mūžību.
 Apgarotie skaņu vārti veras,
 Gaiši akordos kā vētrā virst,
 Un no stīgām kā no debess sfēras
 Serafimi saules vilņos nirst:
 Kā no chaosa reiz telpā sviestas.
 Radišanas viesulvirpā grieztas
 Saules vizot izcēlās no nakts,
 Tā dej zibot skaņu burvju takts.
 Te tā mīlīgi, kā pāri oļiem
 Trauktos strautiņš dzidriem putu soliem,
 Te kā mākoņēģeles
 Atdzimtu no padebess
 Vareni, dobji — pār krauju te sirmo
 Kūsojošs, urgojošs avotiņš virmo,
 Vēsmina liega te
 Glāsta un aijā,
 Zūsot kā bitīte
 Ziedainā maijā.
 Smagi te un grūtsirdīgi drūmi,
 Liekas tūksneššausmas pusnakts gari klūmi
 Duņas baigas stīgām vaidos smel,
 Kocitus ko asarvilņiem vel. —
 Meiten, teic! ak, teic, vai tevis
 Augstais gars kāds zemei devis,
 Lai tu skaņām vēstītu
 Elīzijas valodu?

1922.

Tulk. Richards Rudzītis

ZEMES DALĪŠANA.

Balāde.

«Še zeme jums!» no augšas balsi skaļu
 Sauc mirstīgajiem Dzevs, visvaldīgs dievs:
 «Lai visiem jums tā tiek par mūža daļu;
 Tik', tā kā brāļi dalaties!»

Un visi nu, ko nagi nesa, tvēra
Un kampa, rāva, guva, jauns vai vecs:
Pēc lauka augļiem arājs steigšus kēra,
Pa mežu mednieks medijumu sec.

Ar mantām tirgon's šķūņus pilnus blīvē;
Jem karalis sev tiesu desmito;
Bet abats izvēlas šai bēdu dzīvē
Sirds veldzei vīnu visu vecāko.

Vispēdīgi bez uztraukuma lieka
No tālienes ar' dzejnieks turvojas.
Ak, tam, ko jemt, vairs nava it nenieka,
Jo pāri nebij palicis nekas.

«Vai man! tad esmu aizmirsts es viens vienīgs,
Tavs uzticamais dēls, Dzevs, augstais dievs!
Vai zemes mantu nebiju es cienīgs?»
Tā gauž tas, troņa priekšā zemē noņemties.

«Ja sapņu zemē sirds tev mantas guva,
«Tad nekurni,» skan dieva spriedums vēss:
«Kur bijī, zeme dalīta kad kļuva?» —
— «Es biju,» dzejnieks teica: «pie tevis, tēvs!

«Tev gaišā sejā acis manas vērās;
«Auss debess harmonijām aizrāvās...
«Jel piedod man, kam tavās gaismas sfērās
«Gars noreiba, ka zeme aizmirsās...»

«Ko darīt?» saka Dzevs: «Nav man patiesi
«Ne meža, tirgus, rudens bagātā, —
«Ja gribi, — esi man par debessviesi:
«Kad nāksi — vienumēr būs valā tā.»

1928.

Atdzejojis V. Plūdonis.

CIMDS.

Balāde.

Priekš zvēru dārza uz paaugstes
Gaid' karalis Francis sacīkstes.
Ap viņu vij diženu loku
Valsts vīri un daiļās galmmieces.

Un kā viņš pamāj ar roku,
Tā vaļā paveras krāts,
Nāk lauva kā karalis kāds,
Pie paaugstes stājas,
Tur mēmi viņš apskatās,
Pakratās, pastaipās,
Vēl pažāvājas,
Tad nogulstas.

No jauna māj karalis;
Cits krāts nu atveras plaši,
Un varens tīģeris
Nāk ārā braši,
Ar joni uz priekšu lec;
Bet tikko lauvu tur redz,
Viņš ierēcas dikti
Un asti vēcina pikti,
Tad nikni ņurkstēdams
Rūkdams un šņaukādams
Iet lauvai apkārt ar loku,
Vēl mēli izstiepj garī,
Tad gulstas arī.

Met karalis atkal ar roku.
Divi panteri kustībās straujās
No krātiem ārā šaujas;
Tie tīģerim uzmācas
Un cīnā laužas ar varu.
Šis ķetnām tos sakampj ar sparū.
Tad lauva ierūcas
Un saslejas kājās,
Un nemiers stājas:
Rimst plēsoņi negantie
Un, šņakstot ar zobiem kāri,
Puslokā nogulstas tie.

Te lieveņa malai pāri
No daļas rokas krīt cimds
Taisni tur, kur no šausmekļu dzimts
Gul lauva un tīģeris lejā.

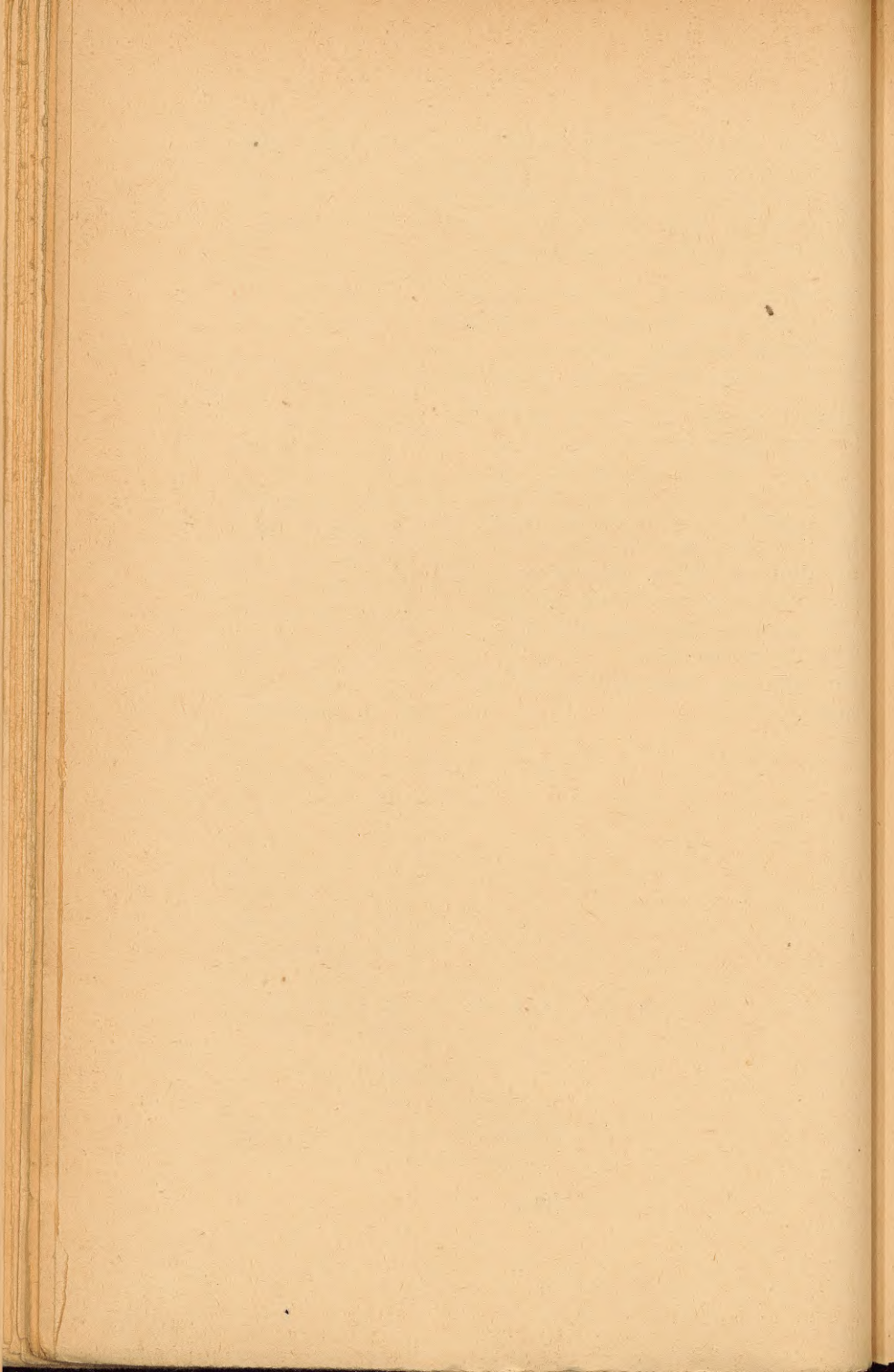
«Ja tas tiesa, bruņniek Delorž,» tā ar smīnu sejā
Teic kaimiņam daiļava Kuni gunda:
«Ja tas tiesa, ka jūs mani mīlat tā,
Kā zvērējāt man ikstundā,
Tad paceliet cimdu, kas apakšā.»

Ne vārda neteicis, soļiem stingriem
Pie nezvēriem bruņinieks zemē kāpj
Un cimdu no viņu vidus grābj
Ar pirkstiem drošiem un vingriem.

Stingst dāmas un nobāl šaušalās,
Un bruņnieki izbrīnā noskatās,
Kā nāk viņš ar cimdu atpakaļu
It mierīgā garā, bez steigšanās.
To saņem visi ar uzslavu skalu,
Un daiļava lepnā sagaida to
Ar skatienu, pilnu mīlestības.
Viņš tai acīs met cimdu atnesto.
«Ēs negribu jūsu pateicības!»
Viņš lepmi tai teic
Un tūdaļ no viņas projām steidz.

1933.

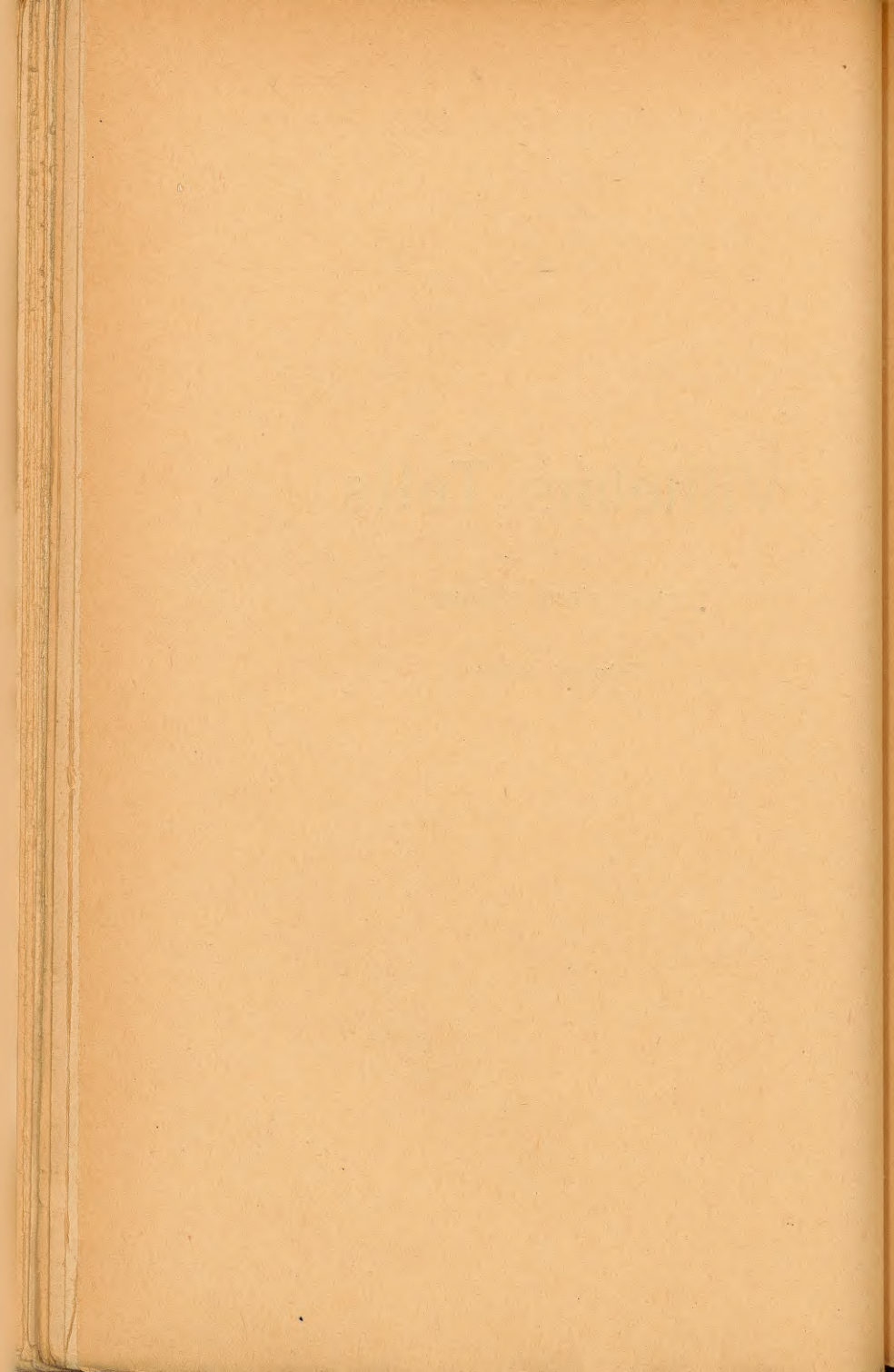
Tulk. Fr. Adamovičs.

Vilhelms Tells

Drāma piecos cēlienos

Tulkojis **J. Rainis**

PERSONAS

Hermans Geslers, valstssoģis Švicē un Urijā.
 Verners, brīvkuņģis fon Attinghauzens,
 bannerkuņģis.

Ulrichs fon Rudencs, viņa brāļa dēls.

Verners Stauffachers Konrāds Hunns, Itels Redings, Anss auf-der-Mauer, Jurgis im-Hofe, Ulrichs Kalējs, Josts Veilers,	}	zemnieki no Švices.
---	---	------------------------

Valters Firsts, Vilhelms Tells, Reselmans, mācītājs, Pētermans, ķesteris, Kuonijs, gans, Vernijs, mednieks, Ruodijs, zvejnieks,	}	no Urijas.
---	---	------------

Arnolds Melchtāls, Konrāds Baumgartens, Meiers Sarnens, Struts Vinkelriids, Klāvs fon-der-Flie, Burkharts am-Bihel, Arnolds Seva,	}	no Untervaldes.
---	---	-----------------

Pfeifers no Lucernas.

Kuncs no Gersavas.

Jennijs, zvejnieka zēns.

Seppijs, gana zēns.

Gertrūda, Stauffachera sieva.

Hedviga, Tella sieva, Firsta meita.

Berta fon Brunek, bagāta mantniece.

Armgarde, }
Mechtilda, } zemnieces.
Elzbete, }
Hildegarda, }

Vilhelms, } Tella zēni.
Valters, }

Frishards, } kareivji.
Leitholds, }

Rūdolfs Harrass, Geislera staļmeisters.

Jānis Parricida, Švābu hercogs.

Stisijs, lauku sargs.

Stirs no Ūrijas, taurētājs.

Valstssūtnis.

Darbu uzraugs.

Mūrniekumeisters, viņa palīgi un strādnieki.

Sludinātāji jeb heroldi.

Žēlsirdīgi brāļi.

Geslera un Landenberga jātnieki.

Pulks zemnieku, vīriešu un sieviešu no Šveices meža zemēm.

Pirmais cēliens

Pirmais skats

Firstvaldstetera ezera augstais klints
krasts, iepretim Švicei.

Ezers met līci krastā; netāli no ezermalas būda; zvejnieka zēns šūpojas laivā. — Viņpus ezera var redzēt Švices novada zaļās kalnu pļavas, ciematus un mājas gaišā saulgozī guļam. — Skatītājam pa kreisai rokai parādās Hākena kalna gals, mākoņos ietīts; pa labai, tālumā, redzami ledus kalni. — Vēl iekam paceļas priekšskars, dzirdama ganu dziesma un govju pulkstenīšu harmoniska stinkšķēšana, — tas turpinājas arī vēl kādu laiku, kad skatuve jau atklāta.

Zvejnieka zēns (dzied laivā. — Ganu dziesmas
meldijā).

Viz ezers smaidot, viņ velgumu tālē, —
Zēns aizmidzis krasta zaļajā zālē.

Viņš saldas skaņas
Dzird iztālīm
Kā eņģeļu balsis
No debesīm.

Un laimīgā priekā viņš acis ver, —
Jau ūdeņi viņu līdz krūtīm tver,

Sauc dzīlēs: «Mans tu,
Mans, zēniņu!
Es gulošu viņu,
Šurp novelku.»

Gans (kalnā. — Ganu dziesmas variācija).

Sveiks, kalna gals, sveiks,
Ar saulainām pļavām!
Gans šķīras no gravām, —
Jau vasara bēg.

Mēs pārnāksim atkal, kad kalni būs zaļi,
Kad putniņu dziesmas modīsies skaļi,
Kad zeme ar puķēm greznosies,
Kad maijā strautiņi čalojot skries.

Sveiks! kalna gals, sveiks,
Ar saulainām plāvām!
Gans šķiras no gravām, —
Jau vasara bēg.

Alpu mednieks (parādās iepretim, klints augstumā
Dzied citu ganu dziesmas variāciju).

Dreb zeme, kā pārkoniem augstumi krāc;
Ne bailes, reibon's strēlnieku māc.

Pār ledus laukiem
Viņš droši iet, —
Ne ziedon's tur zaļo,
Ne puķes tur zied;

Zem kājām tam miglainas jūras klist,
Viņš cilvēku pilsētas nepazīst;

Viņš pasauli redz
Caur mākoņu plaisām
Zem ūdeņiem dziļi,
Kas klajumus sedz.

(Ainava pārvēršas; no kalnu puses dzirdama dobja dārdēšana
mākoņu ēnas pārlaižas pār apkārtni.)

Ruodijs, zvejnieks, iznāk no būdas, **Kuonijs**, gans, nāk
ar slauceni uz pleca, **Vernijs**, mednieks, kāpj no klints zemē
Seppijs, gana rokas puika, seko viņam.

Ruodijs (uz Jenniju). Steidz aši, Jenni! tīkls
malā velc.

Nāk palsa is lejas soģis, kalnos dūc:

Jau Mituakmens uzvāž cepuri,

Un auksti pūš no Veterlochas aizas:

Būs auka klāt, man šķiet, pirms manīsim.

Kuonijs. Nāk lietus, laivniek, — manas aitas ē
Ar skubu zāli, Krancis zemi kaš.

Vernijs. Jā, zivis mirgas met, un ūdens putn
Nirst vilņos. Drīzi negaiss sagaidāms.

Kuonijs (uz savu zēnu). Skat, Seppi, vai nav no
klīduši lopi.

Seppijs. Es brūno Līzi pazīstu no zvana.

Kuonijs. Tad visas būs, — ta mēdz vistālāk iet.

Vernijs. Un brangi lopīņi. — Vai jūsu, kaimiņ?

Kuonijs. Tik bagāts neesmu, — tie mana kunga

No Attinghauzes, manim pieskaitīti.

Ruodijs. Cik jauki govij lenta kaklā pieder.

Kuonijs. Tā arī zina, ka tā baru ved, —

Ja lentu atņemtu, tā stātos ēst.

Ruodijs. Ē, ko jūs niekus— ! nesaprātīgs lops!

Vernijs. Jā, to tā saka. Lopiem arī prāts:

To zinām mēs, kas kazas medījam.

Tās tur, kur ganās, gudri iztaisa

Sev sargus; tie tev klausās vērīgi

Un svilpjot brīdina, kad mednieks nāk.

Ruodijs (uz ganu Kuoniju). Vai mājās dzenat?

Kuonijs. Alpe noganīta.

Vernijs. Tad vēlu sveikā pārnākt!

Kuonijs. Jums tāpat!

No jūsu ceļa dažkārt nepārnāk.

Ruodijs. Tur lielā steigā drāžas šurp kāds
vīrs.

Vernijs. Es pazīstu: tas Baumgarts, alcellietis.

Konrāds Baumgartens (aizelsdamies ieskrien
iekšā).

Baumgartens. Apžēlojaties, laivniek, dodat
laivu!

Ruodijs. Nu, nu tik steidzīgi?

Baumgartens. Jēl atraisat!

No nāves mani glābsit! Ceļat pāri!

Kuonijs. Kas ir jums, tautiet', ko?

Vernijs. Kas vajā jūs?

Baumgartens (uz zvejnieku).

Ak, steidzat, steidzat, — tie uz pēdām klāt!

Man seko zemes soģa jātnieki;

Es esmu beigts, ja viņi mani grābj.

Ruodijs. Kādēļ tad dzenas jātnieki pēc jums?

Baumgartens. Pirms glābjat, tad jums visu
pastāstīšu.

Vernijs. Jūs as'nim aptriepti, — kas noticis?

Baumgartens. Tas ķeiz'ra pilsoģis, — tur
Rosbergā —

Kuonijs. Tas Volfenšisens! Tas jūs vajāt liek?
Baumgartens. Tas nav vairs kaitīgs: es to
nositu.

Visi (izbijušies atkāpias). Dievs esi žēlīgs! Ko
jūs darijāt?!

Baumgartens. Ko manā vietā katr(i)s goda
vīrs!

Man tiesība bij gainīties pret to.
Kas aizskar manu godu, manu sievu.

Kuonijs. Vai soģis jūsu godu laupījis?

Baumgartens. Ka ļauno nodomu viņš neiz-
veda,

To aizkavēja Dievs un labais cirvis.

Vernijs. Ar cirvi jūs tam galvu pāršķēlāt?

Kuonijs. Pag, izstāstat mums visu, — jums ir
laika,

Līdz viņš no krasta laivu atraisīs.

Baumgartens. Es mežā malku cirtu, — te
uzreiz

Skrien mana sieva nāves izbailēs:

Pie manis mājās soģis atbraucis.

Šai līcis izkurināt viņam pirti,

Tad prasījis no šīs ko nekrietnu.

Bet viņa aizbēgusi mani meklēt.

Es tūdaļ aizsteidzos kā stāvējis.

Ar cirvi viņam pirti sakūru.

Vernijs. Jūs labi darijāt, kas var jūs pelt?

Kuonijs. Tas negantnieks! Nu algu dabūjis!

Bij sen jau pelnījis, — kam laudis spieda.

Baumgartens. Darbs tika zināms: man(im)
pēdas dzen —

Es stāstu — Dievs — un tikmēr paiet laiks. —
(Pērkons sāk dūkt.)

Kuonijs. Jā, aši laivniek, — pārceļ goda vīru!

Ruodijs. Nav iespējams. — Skat vien, kāds
negaiss nāk.

Jums jānogaida.

Baumgartens. Dievs! es nevaru.

Ikkatr(i)s kavējums man nāvi nes. —

Kuonijs (uz zvejnieku). Dievs sargās! — Tuvākam ir jāpalīdz;

Mums visiem līdzīgs posts var gadīties.

(Pērkonš grauj, un vētra brāžas.)

Ruodijs. Jau auka trako, lūk, kā ezers viļņo; Es stūrēt nespēju pret vētras pūgām.

Baumgartens (apkampj viņa celus).

Ak, glābjat mani, Dievs jums palīdzēs —

Vernijs. Glāb viņu, laivniek! Esi žēlsirdīgs!

Kuonijs. Viņš nama tēvs, ar sievu un ar bērniem!

(Pērkoņa dūcienu atkārtojas.)

Ruodijs. Ko? Savas dzīvības man arī žēl:

Ir man tāpat ir mājās sieva, bērni, —

Lūk vien, kā bango, griežas virpuļos

Un vanda ūdeņus līdz dziļumiem!

— Labprāt es krietno vīru paglābtu. —

Bet tas nav iespējams, to paši redzat.

Baumgartens (vēl stāv celos nometies).

Tad būs man ienaidnieku rokās krist,

Un tuvu, acu priekšā glābējs krasts!

— Tur gu! viņš, skatiem es to aizsniedzu.

Un pāri aizskanēt spēj mana balss.

Te laiviņa, kas mani pāri nestu,

Un man bez palīga šē gulēt, izsamist...

Kuonijs. Lūk, kas tur nāk!

Vernijs. Tas Tells no Birglenes.

(Tells parādās ar stopu.)

Tells. Kas ir tas vīrs, kas lūdz šē palīga?

Kuonijs. Viņš alcellietis; savu godu glābdams

Tas Volfenšisenu ir nositis,

To keiz'ra pilssogī, tur Rosbergā —

Un zemes soģa jātņieki to dzenā.

Viņš lūdzas laivnieka, lai pārceļtu;

Tas baidās negaisa un negrib braukt.

Ruodijs. Nu te jums Tells, — tas arī stūrēt prot!

Lai teic, vai braucienu var uzņemties?

Tells. Kur vajadzība spiež, viss jāuznemas.
(Pērkons spēji nodārd, ezers krāc un bangojas.)

Ruodijs. Lai es tai pekles rīklē iekšā metos?
To nedarīs neviens, kam vesels prāts.

Tells. Kas krietn(i)s vīrs, par sevi nebēdā;
Uz Dievu palaujies, glāb vajāto!

Ruodijs. Jā, drošā krastā padoms lēti dodams.
Tur laiva, un tur ezers! — Mēģinat!

Tells. Gan ezers žēlot spēj, ne mūžam soģis.
Ej, laivniek, mēģini!

Gani un mednieki. Glāb! glāb to! glāb!

Ruodijs. Un lai viņš brālis man vai miesīg
bērns —

Tas nevar notikt. — Šodien Simjūdi,
Tad ezers trako, meklē upuri.

Tells. Ar liekām runām še nekas nav darāms;
Nav laika, vīram vajag palīdzēt.

Teic, laivniek, vai tu brauksi?

Ruodijs. Nē, es nē!

Tells. Nu, Dieva vārdā tad, — dod laivu šurp!
Es gribu mēģināt šiem vājiem spēkiem.

Kuonijs. Ā, krietnais Tells!

Vernijs. Tā klājas medniekam!

Baumgartens. Mans eņģel's esat jūs un glā-
bējs, Tell!

Tells. No soģa rokām es jūs izglābšu!

No aukas briesmām vajag citam glābt.

Bet labāk ir, jūs Dieva rokās krietat

Ne cilvēkiem! (Uz ganu Kuoniju.) Jūs, tautiet, mierinat,

Ja ļauns kas man(im) gadās, manu sievu.

Es dariju, kas man bij jādara.

(Viņš ielec laivā līdz ar Baumgartenu.)

Kuonijs (uz zvejnieku).

Jūs esat meisters, stūrman! To, ko Tells

Ir uzņēmies, vai jūs to nespējat?

Ruodijs. Ir krietnākie tam līdzī nevar tikt:

Nav kalnos otra tāda, kāds šis Tells.

Vernijs (ir pa to laiku uzkāpis klintī).

Viņš aizbrauc. Dievs lai palīdz, krietnais laivniek!

Lūk, kā pa bangām svaidās laiviņa!

Kuonijs (krastā stāvēdams).

Pār viņu vilni veļas. — Neredz vairs.

Bet, pag, tur atkal laiva! Spēcīgi

Caur bangām cauri laužas dzižais vīrs.

Seppijs (atskrien). Drāž auļos zemes soģa
jātnieki!

Kuonijs. Jā, tiešām. Tas tik bija palīgs laikā.
(Parādās pulks Landenberga jātnieku.)

Pirmais jātnieks. Šurp vedat slepkavu,
ko paslēpāt!

Otrs jātnieks. Šo ceļu nāca viņš, jums
velti liegties.

Kuonijs un Ruodijs. Ko gribat, jātnieki?

Pirmais jātnieks (ir ieraudzījis laiviņu ezerā).

Ko redzu! velns!

Vernijs (augšā klintī). Vai to tur laivā meklē-
jat? — Jāj vien!

Ja krietni jāsīt, gan vēl panāksit.

Otrs jātnieks. Nolādēts! izbēdzis!

Pirmais jātnieks (uz ganu un zvejnieku).

Jūs viņam palīdzējāt!

Par to jums atriebsim. — Drāst viņu lopos!

Raut būdu nost un kaut un dedzināt!

(Viņi aizsteidzas projām.)

Seppijs (metas tiem pakal). Ā, mani jēri!

Kuonijs (seko viņiem). Vai! mans ganāms pulks!

Vernijs. Tie briesmoņi!

Ruodijs (rokas laužīdams). Ak, debess taisnība,

Kad atnāks glābējs nelaimīgai zemei? (Seko viņiem.)

Otrais skats

Steinenē, Švices novadā. Liepas koks Stauffachera nama
priekšā pie lielceļa, netāli no tilta.

Verners Stauffachers un Pfeifers no Lucer-
nas ienāk sarunājoties.

Pfeifers. Jā, kā jau sacīju jums, Stauffa-
cher — —

Ja varat, — nezvērat tik Austrijai,

Bet cieši turaties pie valsts kā agrāk.

Lai Dievs jums sargā seno brīvību!

(Spiež viņam sirsnīgi roku un taisās iet.)

Stauffachers. Pag, mana sieva pacienās jūs
— Švicē

Jūs man(im) viesis, Lucernā es jums.

Pfeifers. Daudz paldies! Šodien jābūt Ger-
savā.

— Lai diezcik grūtību jums arī jācieš
No saviem mantkārīgiem, nikniem soģiem.
Bet paciešaties! — Viss var vērsties, drīz

Var nākt cits ķeizars. Bet ja esat reiz

Pie Austrijas, jūs paliksiet tur mūžam.

Viņš aiziet. Stauffachers, pilns rūpju, atsēstas uz sola zem lie-
pas. — Tā viņu atrod Gertrūda, viņa sieva, kuŗa nostājas
viņam blakus un kādu laiku uzlūko viņu klusu ciešot.

Gertrūda. Tik nopietn(i)s, mans draugs? Tu
pārvērties.

Daudz dienu jau to redzu, klusu ciešot,

Kā drūmas domas tavu pieri grumbo.

Tev kādas slēptas skumņas sirdi spiež. —

Teic man; es, tava uzticamā sieva,

Es gribu puši tavu rūpju nest.

(Stauffachers sniedz viņai roku un cieš klusu.)

Kas var tev sirdi nomākt, saki man?

— Tavs darbs ir svētīts, tava laime zied.

Ir pilni apcirkņi, un lopu bari

Un apaļo un smuidro zirgu pulks

No kalniem laimīgi ir atdzīti,

Lai drošās kūtis silti pārziemotu.

— Tur stāv tavs nams, tik stalts kā kungu muiža,

No skaistiem būvkokiem nupat kā celts.

Pa godam darināts kā pienākas:

Viss spīd no daudziem logiem, tīkams, gaišs;

Visapkārt greznots raibiem ģērboniem

Un gudriem uzrakstiem, ko ceļotājs,

Te apstādamies, lasa apbrīnodams.

Stauffachers. Gan nams ir krietni celts un
darināts,

Bet, ak — tas pamatš kust, uz kā tas celts.

Gertrūda. Mans Verner, saki, kā tas saprotams?

Stauffachers. Nesen zem liepas, šē, es sēdēju

Par dižiem panākumiem priecādamies,
Te garām jāļ no pils, no Kisnaches.
Pats soģis līdz ar saviem jātniekiem,
Šī nama priekšā brīnodamies stājas;
Es aši paceļos un pazemīgi,
Kā pieklājas, tam kungam eju pretī,
Kurš ķeizarisko augsto tiesas varu
Šai zemē izpilda. — «Kā ir šis nams?»
Viņš jautā ļaunprātīgi, labi zinot.
Bet aši apkēries es atbildu:
«Šis nams, kungs soģi, mana ķeizara
Un jūsu — man(im) lēņos.» — Tad viņš teic:
«Es valdnieks šai zemē, ķeiz'ra vietā,
«Un negribu, ka zemnieks namus cel
«Uz savu roku un tik brīvi dzīvo,
«It kā vai viņš šai zemē būtu kungs:
«Gan es jums zināšu to nepielaut!»
To teicis, spītīgi viņš aizjāja;
Es paliku ar skumju pilnu dvēs'li,
To vārdu pārlikdams, ko niknais teica.

Gertrūda. Mans mīļais laulāts draugs un kungs! Vai gribi,

No savas sievas taisnu vārdu dzirdēt?
Es esmu meita viņam Ībergam,
Kurš dižs un gudr(i)s slavējās. Mēs māsas
Tur mēdzām vērpjot sēdēt garās naktis,
Kad salasījās tautas vecākie
Pie tēva senos pergamentus lasīt
No ķeizariem un zemes labklājību
Ar saprātīgām runām apdomāt.
Tur dažu gudru vārdu dzirdēju,
Ko domā prātīgie, ko krietnie vēlas,
Un klusi sirdī es tos uzglabāju.
Tad uzklausies un vēro manu runu!
Jo sen es zināju, kas tevi spiež.
— Tev soģis dusmo, gribētu tev kaitēt.

Jo tu tam kavēklis, ka švīcieši
Vēl negrib zvērēt jaunam firsta namam,
Bet uzticami, cieši pieturas
Pie valsts, tāpat kā allaž darījuši
Un turējušies cēlie sentēvi. —
Vai nav tā, Verner? Saki, ja es melšu?

Stauffachers. Tā ir, par to man dusmo zemes soģis.

Gertrūda. Viņš skauž, ka tu še dzīvo laimīgi,
Brīvs vīrs pats savā dzimtā tēvu mājā,
— Jo tam tā nav. No ķeizara un valsts
Šīs mājas dotas tev; tās vari rādīt,
Tāpat kā valdnieks rāda savas zemes:
Jo cits neviens pār tevi nava kungs,
Kā vien pats augstākais starp kristīgiem. —
Viņš savā dzimtā tikai jaunāks dēls,
Viss, kas tam ir, ir — bruņinieka mētel's;
Pār to viņš katra goda vīra laimi
Ar greizām, nīknām acīm uzlūko.
Grūst tevi postā sen viņš zvērējis —
Vēl esi neaizskārts. — Vai gribi gaidīt,
Līdz ļauno gribu viņš būs panācis?
Kas gudr(i)s, aizsteidz priekšā.

Stauffachers. Ko tad darīt?

Gertrūda (pienākdama viņam tuvāki klāt.)

Klaus' manu padomu! Tu zini, Švicē
Še visi krietnie mūžam želojas
Par soģa skopumu un varmācību.
Tā nešaubies, ka arī urniešos
Un Untervaldē, viņpus ezera
Ir visiem spaidis un smagais jūgs līdz kaklam —
— Jo tā kā Geslers šeit, tā Landenbergs,
Tur pāri, bezkaunīgi rīkojas —
Neviena laiva šurpu neatpeld,
Kas nezinotu mums par jaunām likstām
Un zemes soģu jauniem nedarbiem.
Lūk, tādēļ vaj'dzētu, ka pulks no jums,
Kas labi domā, klusi apspriestos,
Kā varētu šo spaidu nokratīt:
Es tiešām ticu, Dievs jūs neatstās

Un neliēgs žēlastību labai lietai —
Teic, vai tev urniešos nav paziņas,
Kam droši varētu tu sirdi atklāt?

Stauffachers. Es krietnu vīru daudz tur pa-
zīstu

Un cienījamus augstas kārtas kungus,
Kas man ir teicami un draudzīgi. (Viņš pieceļas).
Bet sieva, kādas briesmu pilnas domas,
Kā auku sacel tu man klusās krūtīs!
Ko slepus domāt es sev aizliedzu,
Tu droši izrunā ar vieglu mēli.
Vai labi pārliki, ko tu man saki?
Tu niknas kildas, kara troksni sauc
Šais mieru paradušās ielejās —
Mums, vājai ganu tautai, uzņemties
Ar pašu pasaul's kungu cīņā stāties?
Tie tikai gaida labu iegānu,
Lai sava kara spēka zvēru barus,
Uz nelaimīgo zemi rīdītu,
Kur brīvi rīkotos, kā uzveicēji.
Un drīz, zem taisna soda apsega,
Mums izdeldētu seno brīvību.

Gertrūda. Ir jūs tak, vīri, zināt cirvjiem cirst,
Un dūšīgajiem allaž palīdz Dievs!

Stauffachers. Ak, sieva! šausmīgs bries-
meklis ir karš!

Viņš ganu pulkus līdz ar ganiem kauj.

Gertrūda. Tas jāpacieš, ko uzliek debesis;
Bet netaisnību necieš cēla sirds.

Stauffachers. Šī jauniceltā māja tevi līksmo
Bet neģēlīgais karš to nodedzinās.

Gertrūda. Ja sirdi saistītu man laicīgs la-
bums,

Es pati degli viņā iemestu.

Stauffachers. Tu tici cilvēcībai! Nesaudz
karš

Ne kusla bērniņa iekš šūpuļa.

Gertrūda. Bet nevainībai debesis ir draugs!
— Uz priekšu, Verner, skaties, ne aiz sevis!

Stauffachers. Mēs vīri varam drošā cīņā
mirt,
Bet kāds tas likten's būs, kas gaida jūs?

Gertrūda. Pats pēdējs solis ļauts ir vājākiem.
Tik nolēkt no šī tilta, un es brīva.

Stauffachers (mezdamiem viņas rokās).
Kas tādu sirdi sev pie krūtīm spiež,
Var liksmi cīņā iet par dzimteni,
To nebaidīs nekāda ķeiz'ra vara. —
Es tūdaļ nobraukšu uz urniešiem,
Man krietn(i)s draugs tur dzīvo, Valters Firsts.
Kuŗš par šiem laikiem domā tā, kā es.
Tur satikšu ir cēlo bannerkungu
Fon Attinghauzi — kaut gan augstas cilts,
Viņš tautu mīl un senās tiesības.
Ar viņiem apspriedīšos, kā vislabāk
Pret zemes ienaidniekiem gainīties —
Ar Dievu! — Kamēr esmu prom, tu vadi
Ar gudru prātu mājas valdību —
Un pilgrimam, kuŗš iet uz Dieva namu,
Ir mūkam, kuŗš priekš klost'ra naudu ņasa,
Dod bagātīgi, laipni uzņem tos.
Jo Stauffacheru nams nav slēpies: redzams
Pie lielceļa tas stāv, tur pajumtes
Priekš visiem ceļniekiem, kas garām iet.
Kamēr Stauffachers un Gertrūda aiziet pa skatuves dibenu,
ienāk Vilhelms Tells līdz ar Baumgartenu skatu-
tuves priekšdaļā.

Tells (uz Baumgartenu). Nu es jums neesmu vairs
vajadzīgs.

Šai namā iekšā ejat: Stauffachers
Tur dzīvo, — tēvs viņš visiem apspiestiem.
— Bet, lūk, tur jau viņš pats. — Nu nākat līdz!
(Viņi tuvojas Stauffacheram; skatuve pārvēršas.)

Trešais skats

Atklāts laukums Altorfā.

Uz paaugstinājuma, skatuves dibenā, redz kādu cietoksni ceļam, kuŗš jau tiktālu gatavs, ka var novērot visa nama veidu. Pakalējā cietokšņa daļa jau pabeigta, priekšējo pašulaik ceļ; vēl stāv stalažas, pa kuŗām strādnieki kāpj augšā un nāk lejā. Augstākā jumta galā karājas jumīkis. Viss pilnā kustībā un darbā.

Darbu uzraugs. Mūrnieku meistars. Viņa palīgi un strādnieki.

Uzraugs. (Ar koku rokā dzen strādniekus pie darba.)
Nu, dzīvāk! Kustaties! Šurp akmeņus!
Un kaļķus pienesat un samaisat!
Kad atnāks zemes soģa kungs, lai redz,
Ka darbs ir secies. — Velkas tā kā mirlas.

(Uz diviem rokas puišiem, kuŗi nes nastu.)

Vai tā gan nasta! Divkārt jāpiekrauj!
Lūk, kā tie slaisti pienākumu krāpj!

Pirmais mūrnieka palīgs. Tas tiešām
sūri, ka mums akmeņi
Ir jānes pašiem savam cietumam!

Uzraugs. Ko kurnat vēl? Šī ļaunprātīgā tauta,
Kas citur neder, kā tik govīs slaukt
Un laiski bakstīties pa kalnājiem.

Kāds vecs vīrs (atdusas). Es nespēju vairs.
Uzraugs (rausta viņu). Veci, ē, pie darba!
Pirmais palīgs (uz uzraugu). Vai jums nemaz
nav sirds, ka sirmgalvi,

Kuŗš tikko spēj pats savus kaulus vilkt,
Šai smagā darbā dzenat!

Mūrnieku meistars un palīgi. Nežē-
lība!

Uzraugs. Kas daļas jums? Es daru, ko man
liek.

Otrs palīgs. Klau, uzraug, kā tad sauks
šo cietoksni,

Ko mēs še ceļam?

Uzraugs. Sauks: Veic-Uriju!
Jo zem šī jūga tiksit paveikti.
Palīgi (smejas). Veic - Uriju!
Uzraugs. Nu, kas tur gan ko smieties?
Otrs palīgs. Ar šādu nameli veikt Uriju?
Pirmais palīgs. Nez' cik vēl šādu kurmju
metumu

Ir viens uz otru jākrauj, līdz tiek kalns,
Kā pats vissīkākais šē Urijā!

(Uzraugs aiziet uz skatuves dibenu.)

Mūrnieku meistars. Es pašā dzelmē
metu āmuru,

Ko pie šī lāstu nama lietojis!

Ienāk Tells un Stauffachers.

Stauffachers. Kaut nebūtu es piedzimis to
redzēt!

Tells. Nav labi palikt šē. Nāc, iesim tālāk!

Stauffachers. Vai esmu Urijā, šai brīves
zemē?

Mūrnieku meistars. Ak, kungs, ja re-
dzētu jūs pagrabus

Zem torņiem! Jā, kas tos reiz apdzīvos,
Tas turpmāk gaili dziedam nedzirdēs.

Stauffachers. Ak Dievs!

Mūrnieku meistars. Lūk, viņas sienas,
viņus pīlarus, —

Tie stāv, kā uzcelti uz mūžību!

Tells. Ko rokas cēla, rokas varēs gāzt.

Bet brīves namu cēlis mums pats Dievs.

Dzird bingu skaņas; ienāk ļaudis, kuŗi nes cepuri kādas kārts
galā; viņiem seko herolds; sievietes un bērni dodas trokš-
nodami tiem pakal.

Pirmais palīgs. Ko bungas rīb? Ā, skatat!

Mūrnieku meistars. Kas tas tāds

Par kumedīņu? Kam tā cepure?

Herolds. Ķeiz'ra vārdā! Dzirdat!

Palīgi. Klusu! Dzirdat!

Herolds. Jūs redzat, urieši, šo cepuri!

To augstu staba galā uzstādīs

Še Altorfā, visredzamākā vietā, —

Un šāds ir zemes soģa vārds un likums.

Lai cepurei dod godu, kā tam pašam,

Lai viņu ciena ceļos metoties

Un pliku galvu! — Ķeizars grib pie tā

Tos pazīt, kuri viņam paklausīgi.

Bet sodā krīt ar savu dzīvību

Un mantu tas, kas likumu šo nievā.

(Ļaudis skaļi smejas, bungas rīb, gājiens aiziet garām.)

Pirmais palīgs. Ko jaunu, nedzirdētu izgudrojis

Šis soģis! Cepuri lai godājam!

Vai tādas lietas, sakat, dzirdētas?

Mūrnieku meistars. Mums ceļos nomesties priekš cepures!

Vai viņš ar goda vīriem jokus dzen?

Pirmais palīgs. Ja būtu ķeiz'ra kronis! Cepure,

No Austrijas. Es redzēju, tā bij

Vīrs troņa pakārta, kur lēņus dod.

Meistars. Ā, cepure no Austrijas! — Nu, dzirdat,

Tas viltus būs, mūs nodot Austrijai!

Palīgi. Kurš goda vīrs tam kaunam padosies?

Meistars. Klau, nākat aprunāties vēl ar citiem.

(Viņi aiziet skatuves dibenā.)

Tells (uz Stauffacheru). Nu visu zināt. Esat sveiki, Verner!

Stauffachers. Kurp gribat iet? Jel nesteidzaties tā.

Tells. Mans nams bez tēva. Esat veseli!

Stauffachers. Man sirds tik pilna parunāt ar jums.

Tells. Caur vārdiem netiek viegla smagā sirds.

Stauffachers. Bet vārdi spētu mūs uz darbiem vest.

Tells. Še tik viens darbs ir: nest un klusuciest.
Stauffachers. Vai lai to panesam, kas ne-
ciešams?

Tells. Kuŗš nīkn(i)s varmāks — ilgi nevalda.
— Kad aukas paceļas iz savām alām,
Tad izdzēš ugunus, un kuģi meklē
Sev aši patversmi; tā bargais gars
Bez pēdām, nekaitot, pār zemi pāriet.
Lai katr(i)s klusi savrup dzīvo mājās;
Jo mierīgajam labprāt mieru ļauj.

Stauffachers. Vai tiešām?

Tells. Čūska nedzel neaizskārta.
Tie beigās taču paši apkusīs,
Kad redzēs zemes mierā paliekam.

Stauffachers. Mēs spētu daudz, ja kopā sa-
dotos.

Tells. Bet kuģim grimstot, vienam vieglāk
glābties.

Stauffachers. Tik auksti atstājat jūs kop-
lietu?

Tells. Uz sevi vien var droši palaisties.

Stauffachers. Bet biedrībā pat vājie vareni.

Tells. Visvarenāks ir stiprais, kad viņš viens.

Stauffachers. Tad nav ko cerēt dzimtenei
uz jums,

Kad viņa izmīstot pēc šķēpa ķer?

Tells (sniedz viņam roku). Tells glābj pat jēriņu
no bezdībeņa,

Un saviem draugiem lai viņš atrautos?

Tik padomē jums nebūs manis gaidīt!

Es nespēju daudz spriest un pārdomāt;

Bet ja kur darbā varat mani raidīt,

Tad saucat Tellu, Tells būs tūdaļ klāt.

(Viņi aiziet katrs uz savu pusi. — Piepēši izceļas ļaužu drūzma
ap būves stalažām.)

Mūrnieku meistars (steidzas turp).

Kas ir?

Pirmais palīgs (atskrien saukdams).

No junta jumīķis ir nokritis.

Berta fon Brunek iesteidzas iekšā; viņai seko pavadoni.

Berta. Vai viņš ir sadragāts? Ak, skrienat,
glābjat,

Ja var vēl līdzēt, — glābjat, — še ir zelts —

(Met savas dārgās rotas laužu pūli.)

Meistars. Ar jūsu zeltu — viss jums pārkamš
šķiet

Ar zeltu! — Ja jūs atrāvuši esat

No bērniem tēvu un no sievas vīru,

Un postu nesuši pār pasauli,

Jūs gribat atmaksāt ar zeltu. — Ejat!

Mēs bijām jautri laudis pirms jūs nācāt,

Ar jums še izmisums ir ieviesies.

Berta (uz uzraugu, kuŗš nāk atpakaļ).

Vai dzīvs?

(Uzraugs ar zīmēm rāda, ka jumīķis beigts.)

Ak nelaimīgā pils, ar lāstiem

Tu celta, lāsti tevi apdzīvos! (Aiziet).

Ceturtais skats

Valtera Firsta mājoklis.

Ienāk reizē, katrs no savas puses: Valters Firsts un
Arnolds Melchtāls.

Melchtāls. Ā, Valters Firsts!

Valters Firsts. Ja mūs še pārsteigtu!

Visapkārt spiegi. Paliekat, kur esat.

Melchtāls. Vai ziņas nenesat no Untervaldes?

No mana tēva? Ilgāk nepanesu

Še laiski slaištīties kā gūsteknis.

Ko padarīju es tik briesmīgu,

Ka man kā slepkavam ir jāslapstas?

Tam bezkaunīgam kalpam, kas man vēršus —

— Pats brangākais bij jūgs — no acu priekšas

Uz soģa vēlējumu dzina prom,

Es pirkstu pārsitu ar savu nūju.

Valters Firsts. Jūs bijāt ātr(i)s. Tas bij soģa
kalps;

No priekšniecības viņš bij atsūtīts.

Jūs bijāt sodā krituši, un sods,

Ir grūtākais, bij klusi jāuzņem.

Melchtāls. Vai paciest bij to vieglbrātīgo runu

No bezkaunīgā: «Ja grib zemnieks ēst,

Lai pats tad arkla priekšā iejūdzas!» —

Man dvēs'lē iegriezās, kad mūsu vēšus,

Tos brangos lopus, kalps iz arkla jūdza;

Tie dobji māva un, kā sajuzdami

Šo varas darbu, ragiem badīja;

Tad sirds man taisnās dusmās iedegās,

Un nesavaldoties es situ sūtni.

Valters Firsts. Ak, tikko savaldām mēs
savu sirdi,
Kā savaldīties ātrai jaunībai!

Melchtāls. Man tikai tēva žēl. — Tam kopēja

Tik ļoti vajaga, un dēls ir tāli.

To soģis nīst, jo tēvs priekš taisnības

Un brīvības aizvien ir cīnījies.

Tie tādēļ veco vīru spaidīt sāks,

Un kas to pasargās no pārībām? —

Lai dara man, ko grib, man jāiet turp.

Valters Firsts. Jel gaidat vien un pacie-
šaties vēl,

Līdz kamēr ziņa nāk no viņpus meža.

— Es dzirdu, klauvē, ejat! — Varbūt sūtnis

No soģa. — Ejat iekšā. — Uriešos

Jūs droši neesat no Landenberga,

Jo varmākas viens otram rokas sniedz.

Melchtāls. Tie māca mūs, kas mums ir da-
rāms.

Valters Firsts. Ejat!

Kad še būs droši, es jūs pasaukšu.

(Melchtāls ieiet iekšā.)

Tas nelaimīgais, nevaru tam teikt,

Kāds ļaunums šķiet man nākam. — Kas tur klauz?

Ciek durvis ver, es gaidu nelaimi.

Pa visiem kaktiem nodevība glūn,
Jau varas kalpi bezkaunīgi spiežas
Pat māju svēteklī, drīz vajadzēs
Pie durvīm atslēgas un bultas likt.

(Viņš atver durvis un izbrīnījies atkāpjas, ieraudzīdams Verneru Stauffacheru ienākam.)

Ko redzu? Verner, jūs? — Nu, Dieva vārds.
Dārgs, mīlams ciemiņš! — Tiešām labāks vīrs
Pār manu sliekšni nav vēl pārkāpis.
Daudz, daudzreiz sveiki manā pajumtā!
Kas ved jūs urniešos? Pēc kā jūs nākat?

Verners Stauffachers (viņam roku pretim
sniegdams.)

Pēc senās Šveices, senās brīvības.

Valters Firsts. Jūs atnesat to līdz. Man
top tik labi,

Sirds silti atveras, jūs ieraugot.
— Še, Verner, sēstaties. — Vai vesela
Ir mīļā nama māte Gertrūda,
Tā gudrā tēva saprātīgā meita?
No visiem ceļniekiem no Vāczemes,
Kas iet no dienvidiem pār Meinradcellu,
Dzird jūsu viesmīlību slavējam. —
Bet vai no Flilenas jūs taisni nākat
Un citur apkārt nebijāt nekur,
Pirms savu kāju cēlāt pār šo sliekšni?

Verners Stauffachers (apsēstas).

Gan jaunu, dīvainu ko redzēju,
Ko cēla tur, kas mani skumdināja.

Valters Firsts. Ak draugs, viens skats
jums visu atklājis!

Verners Stauffachers. Tas nav ne mū-
žam bijis urniešos. —

No laika gala nav še cietums redzēts,
Viens vienīgs nams še bija ciets — tik kaps!

Valters Firsts. Jā, brīvībai še kaps. Pa-
reizi teikts.

Verners Stauffachers Jā, Valter First,
es negribu jums slēpt.

Ne ziņkārība mani šurpu ved;
Man smagas rūpes jānes. — Pārības
Es mājās atstāju un rodu še.
Ir gluži nepanesams, ko mēs ciešam,
Un varas darbiem gals nav paredzams.
No senām dienām šveiciet's bija brīvs,
Mums parasts, ka mūs tura cienīgi.
Tāds darbs šai zemē nebij piedzīvots,
Kopš gani gana šinīs kalnājos.

Valters Firsts. Jā, nedzirdēti, kā tie rīkojas!
Ir mūsu augstais kungs no Attinghauzes,
Kurš vecos laikus ar' vēl redzējis,
Teic pats, ka ilgāk nevarot vairs ciest.

Stauffachers. Ir Untervaldē notiek briesmu
darbi

Un asinīm tos atriebji. — Volfenšisens,
Tas ķeiz'ra soģis, kas sēd Rosbergā,
Pēc augļiem aizliegtiem tam iekārojies:
Viņš sievu Baumgartam, no acelliešiem,
Bij gribējis uz netiklību spiest,
Un vīrs ar cirvi viņu nositis.

Valters Firsts. Ak, taisnais, neizbēgams
Dieva sods!

— Jūs sakāt, Baumgarts? rāms un godīgs vīrs!
Viņš taču glābts un labi noglabāts?

Stauffachers. Jā, Tells to pārcēla pār ezeru;
Pie manis Steinenē viņš paslēpies. —
— Vēl šausmīgāku stāstīja tas vīrs,
Kas nesen Sarnenē ir noticies,
Tur katram goda vīram jāiekaist.

Valters Firsts (uzmanīgi klausīdamies).
Kas? kas?

Verners Stauffachers. Tur Melchtālē,
kur ieeja

Uz Kernsu, dzīvo taisn(i)s, cienīts vīrs.
— To sauc par Indriķi no Haldenas
Un viņa balsij ciematā liels svars.

Valters Firsts. Kas viņu nepazīst? Kas ir?
Jel sakat!

Verners Stauffachers. Tā dēlu Landenbergers sodīja

Par mazu vainu, lika viņa vēršus,
Vēl pašus labākos, no arkla jūgt;
Šis kalpu sita un tad aizbēga.

Valters Firsts (vislielākā nepacietībā).

Bet sakat jel — ko tēvs? — kas ir ar to?

Verners Stauffachers. To Landenbergers liek pie sevis saukt,

Lai viņš tam dēlu tūdaļ izdodot, —
Un tā ka vecais patiesīgi zvēr,
Ka viņš nekā par bēgli nezinot,
Tad soģis liek, lai bendes kalpi nāk —

Valters Firsts (uzlec kājās un grib viņu aizvest uz otru pusi).

Ak, klīsat!

Verners Stauffachers (balsi paceldams).

«Jā man dēls ir izbēdzis,

«Tad tu man paliec!» — Liek to zemē mest,

Un asu dzelzi viņam acīs durt — —

Valters Firsts. Dievs žēlīgais!

Arnolds Melchtāls (ieskrien iekšā). Jūs sakāt, acīs durt?

Verners Stauffachers (izbrīnējies uz Valteru Firstu).

Kas ir šis jauneklis?

Arnolds Melchtāls (sagrābj viņa roku, drudžaini un spēji).

Jūs sakāt, acīs?

Valters Firsts. Ak nožēlojamais!

Verners Stauffachers. Kas viņš tāds ir?

(Valters Firsts dod viņam zīmi.)

Vai viņa dēls? Ak taisnais Dievs!

Arnolds Melchtāls. Un es

Še tāli projām esmu! — Abās acīs?

Valters Firsts. Jel savaldaties! Paciešat kā vīrs!

Melchtāls. Par manu vainu, manu noziegumu!
— Tad akl(i)s! Tiešām akl(i)s, gluži tumšs!

Stauffachers. Es saku. Redzes avots iz-
plūdis,

Viņš saules gaismas neredzēs nekad.

Valters Firsts. Jel saudzat viņu!

Melchtāls. Ak, nekad! nekad!

(Viņš aizsedz savas acis ar roku un dažus acumirkļus cieš klusu;
tad viņš griežas no viena pie otra un runā klusā, no asarām ap-
spiestā balsī.)

Ak, augsta, cēla debess dāvāna

Ir acu gaisma. — Visas būtnes dzīvo

No gaismas; katr(i)s laimīgs radījums —

Pat augš uz gaismu līksmī vaigū vērš,

Un viņam, — jūtošam, — ir jāsēd naktī,

Bez gala tumsā! — Viņu neveltzē

Vairs pļavu siltais zaļums, puķu krāšņums,

Viņš sārtos firnos nespēj lūkoties! —

Ak, mirt ir nieks, — bet dzīvot un bez gaismas,

Tas galējs posts! — Ko skatāties jūs manī

Tik žēli? Man ir divas spirtas acis,

Ne vienas nespēju es tēvam dot,

Ne sīkas vizmiņas no gaismas jūras,

Kas žilbin - mirdzoši man acīs plūst.

Stauffachers. Ak, jūsu sāpes man vēl jā-
vairo,

Kur dziedēt vaj'dzētu: — vēl lielāks posts!

Jo visu soģis tēvam laupījis,

Tik ceļa spieķi viņam atstādams,

Ko kailam, aklam staigāt ubagos.

Melchtāls. Tik ceļa spieķi aklam sirmgalvim!

It visu laupījis, pat saules gaismu,

Visnabagākā vispārējo mantu! —

Lai neteic man vairs: palikt, paslēpties!

Kāds glēvul's, neģēlis es taču esmu,

Ka domāju uz savu drošību,

Un ne uz tavu! — Tavu dārgo galvu

Par ķīlu atstāju tam varmākam!

Prom glēvā saudzēšanās! — Viss mans prāts
Lai trauc uz asiņainu atriebšanos.
Es gribu iet — lai mani netura —
No soģa tēva acis atprasīt! —
Iz visiem viņa kalpu bariem laukā
Es gribu viņu raut, — ko dzīve vērts?
Es karstās, bezgalīgās sāpes gribu
Tā vīra as'nīs remdēt. (Viņš taisās iet).

Valters Firsts. Paliekat!
Ko jūs pret viņu spējat? Sarnenē
Viņš savā pilī sēd un drošā namā
Par nevarīgām dūsmām ņirgājas.

Melchtāls. Un kaut viņš ledus pilī dzīvotu,
Tur «Šrekhornā» vai pat kur «Jaunava»
Kopš mūžiem plīvurota sēd, — es ceļu
Tur izlauzīšu sev; tā pili graušu
Ar dividesmits jaunekļiem, kāds es.
Un ja neviens man nesekos, jūs visi
Par savām būdām bīdamies, par lopiem
Zem varmācīgā jūga lieksities — —
Es ganus kalnos kopā sasaukšu,
Zem klaja debess jumta, tur, kur prāts
Vēl dzīvs un spirts, un sirds ir vesela, —
Tur atstāstīšu neģēlīgās šausmas.

Stauffachers (uz Valteru Firstu).
Ja mērs ir piepildīts — Lai pagaidām
Līdz pašam pēdējam...

Melchtāls. Kāds pēdējais
Vēl būtu gaidāms, kad pat acu zvaigzne
Vairs nav droša savā dobumā?
— Vai mēs bez ieročiem? Kam mācījāmieš,
Kā bultām šaut, kā smagās āvas celt
Uz kaujas lauka? — Katrai radībai
Ir izmisumā savi ieroči.
Kad briedis nokūsis, viņš apstājas
Un suņiem pretim asos ragus griež, —
Ir kaza mednieku rauj bezdibenī. —

Jā, aņams vērsis pat, — kuŗš cilvēkam,
Rāms māju biedr(i)s, savus milzu spēkus
Tik pacietīgi viņa jūgā liek, —
Tas uzlec, kaitināts, kaŗš nagiem zemi
Un uzsvieŗz gaisā savu pretinieku.

Valters Firsts. Kad trijas zemes domātu
kā mēs,
Tad laikam gan mēs daŗ'ko iespētu.

Verners Stauffachers. Kad uriet's sauc,
kad palīdz untervaldiet's,
Tad ŗviciet's cienīs seno biedrību.

Melchtāls. Man Untervaldē liela draugu
ģinte,

Ar prieku katr(i)s ziedos dzīvību,
Kad viņŗ sev citos zinās atbalstu
Un apsardzību. — Jūs, ŗis zemes tēvi!
Es tikai jauneklis ŗe jūsu vidū,
Jūs piedzīvojuŗi, — un mana balss
Var tikai klusēt zemes sapulcē.
Bet nenicināt manu padomu
Un runu, ka es jauns, maz redzējis:
Ne jauna, karsta asins mani dzen,
Bet bezgalīga posta sāpju vara,
Ka jāieŗēlojas pat akmenim.
Jūs paŗi esat tēvi, nama galvas,
Sev tikumīgu dēlu vēlaties,
Kas jūsu sirmos matos cienītu
Un acu gaismu svēti apsargātu.
Ak, kaut jūs paŗi arī necietāt
Vēl it nekā pie miesām un pie mantas,
Vēl jūsu acu raugi gaiŗi spīd,
Lai tādēļ mūsu vārģs jums nava sveŗŗ.
Jums arī varmācības zobens draud,
Jūs zemi novērsāt no Austrijas;
Tas pats bij mana tēva nozieģums, —
Jūs līdzzi vainīgi, būs līdzģigs sods.

Verners Stauffachers (uz Valteru Firstu).
Tad sprieŗat jūs, es esmu ģatavs sekot.

Valters Firsts. Mēs gribam dzirdēt pirms,
ko augstie kungi
No Silinenes, Attinghauzes teiks. —
Man šķiet, ka viņu vārds mums gādās draugus.

Melchtāls. Kur mežu kalnājos gan ir vēl
vārds

Par jūsu — un par jūsu vārdu cēlāks?
Uz tādiem vārdiem tauta paļaujas.
Tiem laba skaņa visās mūsu zemēs.
Jums bagāts pūrs no tēvu tikumiem,
Jūs paši vairojat to. — Kam mums vajadzīgs
To augstmaņu? Lai vieni izdarām!
Kaut mēs jēl vieni būtu šinī zemē!
Man šķiet, mēs paši prastu vairīties.

Verners Stauffachers. Jā, viņus ne-
spiež līdzīgs posts kā mūs;
Tā straume, kas še plosās ielejās,
Līdz šim tā nesniedza vēl austrumus —
Bet viņu palīdzības netrūks mums,
Kad viņi zemī redzēs ieročos.

Valters Firsts. Ja būtu virsnieks mums un
Austrijai,

Tad likums izšķirtu pēc taisnības,
Bet tas, kas apspiež mūs, ir mūsu ķeizars
Un augstais soģis — tā tad, lai mums Dievs
Caur mūsu roku palīdz! — Izpētāt
(uz Stauffacheru) Jūs švīciešus, es saukšu uriešus.
Bet ko lai sūtam mēs uz Untervaldi?

Melchtāls. Turp sūtat mani. — Kam tas
vairāk rūp?

Firsts. To nepieļaušu; jūs mans viesis, man
Ir dārga jūsu drošība.

Melchtāls. Nē, laižat!
Es slepenceļus, takas pazīstu;
Ir draugi man tur ir, kas paslēps mani
No ienaidnieka, dos man pajumti.

Stauffachers. Lai iet ar Dieva palīgu. Tai
malā

Nav nodevēju. — Varmācības slogs
Tik ļoti nievāts tur, ka nerod kalpus.
Ir atcellietis savā novadā
Lai draugus pulcē, zemi uzkūda.

Melchtāls. Kā mēs sev drošu ziņu padodam
Un manām zemes soģa aizdomas?

Stauffachers. Mēs sanākt varētu vai
Brunenē,
Vai Treibā, tur kur piestāj preču kuģi.

Firsts. Tik atklāti mēs nevaram to darīt.
— Mans padoms tāds. — Pie ezera, pa kreisai,
Kad brauc uz Bruneni — vēl Mitensteins
Ir iepret — mežā kāda slēpta nora,
To ganu ļaudis sauc par Ritliju, —
Tur agrāk bijis, teic, kāds meža līdums.
Tai vietā mūsu zemes robežas
(uz Melchtālu) Ar jūsu zemi saiet;
(uz Stauffacheru) īsā laikā

Turp laiva jūs no Švices pārnesīs.
Pa klusām tekām varam nokļūt turp
Pa naktslaiku un slepus apspriesties.
Lai katr(i)s desmit uzticamus vīrus,
Kas vienojas ar mums, turp paņem līdz.
Tā kopā varam pārlikt kopējo
Un nolemt to ar Dieva palīgu.

Stauffachers (uz Valteru Firstu). Lai notiek
tā. Nu sniedzat savu roku,
(uz Melchtālu). Jūs sniedzat savu šurp, un tā, kā mēs
Trīs vīri tagad savā starpā rokas
Še sadodamies, taisnīgi, bez viltus,
Tā mēs trīs zemes arī kopā stāsim
Par sargiem sev uz dzīvību un nāvi.

Valters Firsts un Arnolds Melchtāls.
Uz dzīvību un nāvi!
(Viņi tura rokas vēl kādu brīdi kopā salikuši un cieš klusu.)

Melchtāls. Vecais tēvs,
Tu brīvu dienu nespēji vairs redzēt,
Tev viņu dzirdēt būs! — Kad uguns kuri
No alpes alpē celsies liesmodami,
Kad kritīs varmācības cietokšņi, —
Uz tavu būdu steigsies šveicieši,
Lai lielo prieku tev(im) pavēstītu,
Un tava nakts tev kļūs par gaišu rītu!

(Visi aiziet.)

Otrais cēliens

Pirmais skats

Brīvkunga fon Attinghauzēna pils.

Gotiska telpa, izgreznota ģērboņiem un bruņu cepurēm. — Brīvkungs Attinghauzens, sirmgalvis gadu astoņdesmit pieci vecs, liels un cēls stāvs, atbalstās uz zizli ar raga rotājumu; viņš ģērbies kažoka svārkos. — Kuonijs un vēl seši kalpi stāv viņam apkārt, rokās turēdami grābekļus un izkaptis. — Ienāk Ulrichs fon Rudencs, bruņnieku apģērbā.

Rudencs. Še esmu, tēvoci. — Ko vēlaties?

Attinghauzens. Pirms ļaujāt man pēc vecas
parašas

Ar saviem kalpiem dzert šo rīta malku.

(Viņš dzer no kausa, kuņu tad sniedz citiem.)

Pats citkārt līdzī biju laukā, mežā,
Mans skatiens viņus darbos rīkoja,
Mans karogs veda viņus kara gaitā;
Nu spēju būt tik nama pārvaldnieks.
Ja siltā saulīte pie manis nenāk,
Es nespēju to kalnos uzmeklēt.
Un tā mans loks aizvienu šaurāks top,
Es lēni virzos prom uz pēdējo,
Visšaurāko, kur apklust visa dzīve.
Drīz būšu sava ēna tik, savs vārds.

Kuonijs (uz Rudencu, pasniedzams viņam kausu).
Jums, jūnkur, uzdežu: sveiks!

(Tā ka Rudencs kavējas saņemt kausu.)

Dzerāt vien!

Iz viena kausa un iz vienas sirds!

Attinghauzens. Nu ejat, bērni, kad nāks
svētvakars,

Tad patrieksim par zemes vajadzībām.

(Kalpi aiziet.)

Attinghauzens un Rudencs.

Attinghauzens. Tu, kā es redzu, ietērpies
un jozies, —

Uz kungu pili taisies, Altorfā?

Attinghauzens (atsēstas).

Rudencs. Jā, tēvoci, ir laiks, man jāsteidzas

Attinghauzens. Vai tad tik steidzami? Vai
jaunībai

Tik skopi laiks ir piedalīts, ka gribi

Pie sava tēvoča to attaupt?

Rudencs. Es redzu, ka jums esmu nevaj'dzīgs.

Un šinī namā tikai svešnieks esmu.

Attinghauzens (ilgāku laiku noņēmieš skatās
viņā).

Ja, diemžēl, gan. Tev, diemžēl, dzimtene

Ir sveša tikusi! Ak! Uli! Uli!

Es tevi nepazīstu vairs. Tu zīdā tērpies,

Ar staltām pāvu spalvām lepojies,

Un purpurmēteli pār pleciem sedz!

Uz zemniekiem tu skaties nicīgi,

Un kaunies viņu drauga sveicienu.

Rudencs. To godu, kas tiem nākas, es tiem
dodu,

Bet tiesības, ko ņem sev, liedzu tiem.

Attinghauzens. Uz visas zemes ķeizariskās
dusmas

Guļ smagā slogā — katr(i)s goda vīrs

Ir sirdī rūpju pilns par varmācību,

Kas mums ir jācieš — tikai tevi vien

Šīs vispārējās sāpes negrauž — tevi redz

No saviem atšķīrušos, stājoties

Uz zemes ienaidnieku pusi; mūsu vārgs

Tev smejams šķiet, pēc viegliem priekiem dzenies,

Pēc kungu labvēlības, — tēvu zeme

Zem smagiem šaustiņiem tikmēr asiņo.

R u d e n c s. Jā, zemi smagi spiež. — Bet kādēļ,
tēvoc'?

Kas vainīgs, ka tā postā iegrūzta?
Viens vienīgs niecīgs vārds bij vajadzīgs,
Lai acumirkļi būtu noņemts slogs,
Un būtu iegūts žēlīgs valdnieks.
Vai tiem, kas tautai acis aiztura,
Ka viņa īstam labam pretojas!
Aiz sava labuma tie aizkavē,
Ka mūsu draudzes nezvēr Austrijai,
Kā visas zemes apkārt darījušas.
Tiem tīkas sēdēt kungu sēdeklī
Ar muižniekiem. — Tie tikai ķeizaru
Par kungu grib, lai tā bez kunga būtu.

A t t i n g h a u z e n s. Vai tas man jādzird, un no
tavas mutes?

R u d e n c s. Jūs likāt runāt, ļaujiet tad ar' beigt.
— Kas tā par lomu, tēvoci, ko jūs
Še izrādāt? — Vai nav jums augstāks lepnums,
Kā būt še landmans un bannerkungs,
Un valdīt līdz ar zemniekiem un ganiem?
Kā? — Vai nav slavenāka kungu gaita,
Dot godu karaliskam valdniekam
Un viņa spožam galmam piebiedroties,
Ne būt par kungu sava paša kalpiem
Un tiesu turēt līdz ar zemniekiem?

A t t i n g h a u z e n s. Ak, Uli! Uli! — Gan es
pazīstu

Šo kārdinošo balsi! Viņa vīla
Tev ausis, sirdi tev(im) sazāļoja!

R u d e n c s. Jā, es to neslēpju — man dziļi
dvēselē

Sāp svešo ļaužu izsmiekl(i)s, kas mūs
Sauc: bauru muižnieki! — Es nepanesu,
Ka visur apkārt jaunie muižnieki
Sev slavu gūst zem habsburdziešu ērgļa,
Bet es še, dzimtā muižā, laiski guļu
Un zemā darbā dzīves ziedoni
Še iztērēju. — Diži darbi notiek

Tur tālumā, tur slavas pasaule
Aiz viņiem kalniem vilņo vizoši — —
Man mājās šķēps un vairogs sarūsē;
Tur kara tauru droša dārdēšana,
Tur herolds skaļi sauc uz turnīru, —
Tās balsis mūsu lejās nenonāk;
Tik ganu dziesmas, lopu pulkstenišus
Še dzirdu vienmuļīgi atskanam.

Attinghausens. Tu apstulbušais! Lieka
greznuma

Tu pievilts, nievā savu dzimteni!
Tu kaunies tēvu seno tikumu!
Ar karstām asarām tu ilgosies
Reiz atkal savu tēvu zemes kalnu,
Un mūsu ganu dziesmu saskaņu,
Ko tagad lepnā apnicībā paļā, —
Ar sājpu ilgām viņas tevi grābs,
Kad svešā malā tev(im) atskanēs.
Ak, varens tēvu zemes dzineklis! —
Tā svešā viltus zeme nav priekš tevis;
Tur lepnā ķeiz'ra galmā būsī tu
Sev mūžam svešs ar savu krietno sirdi!
Tā pasaule grib citus tikumus,
Ne tos, ko tu šais lejās ieguvi.
— Ej, pārdod savu brīvo dvēseli,
Nem zemi lēnos, tiec par firstu kalpu,
Kaut spēji būt še pats savs kungs un firsts
Uz sava paša dzimtas, brīvas zemes.
— Ak, Uli! Uli! paliec še pie mums!
Met pili Altorfā! — Ak, neatkāpies
No savas tēvu zemes svētās lietas!
— Es savā ciltī pēdējais. — Mans vārds
Ar tevi izbeidzas. Tur šķēps un vairogs,
Tos viņi kapā man(im) līdzī dos.
Vai pēdējs dvašas vilciens liks man domāt,
Ka tu tik gaidī, līdz šīs acis dziest,
Lai ietu turp uz jauno firstu galmu
Un manas muižas, kas man brīvi dotas
No Dieva, saņemtu no Austrijas?!

R u d e n c s. Mēs velti pretojamies ķeizaram;
 Tam pieder pasaule. Vai mēs lai vieni
 Tik iedomīgi, sīksti tiepjamies
 Tam viņa zemju dižo virkni pārtraukt,
 Ko viņš visapkārt mums jau apvilcis?
 Tam pieder tirgi, tiesu iestādes,
 Tam tirdzniecības ceļi, katr(is) vezums,
 Kas iet pār Gothardu, tam meslus dod.
 No viņa novadiem, it kā no tikla,
 No visām pusēm esam ieslēgti.
 — Vai valsts mūs apsargās? Vai viņa spēj
 Pret Austriju jel pati aizsargāties?
 Ja Dievs mums nelīdz, ķeizars jau ne
 m ū ž a m.
 Vai ķeizr'a vārdam te jel maz kāds
 s v a r s ?

Kad viņi kaļā, naudas trūkumā
 Var zemes, kas zem viņu ērgļa tveras,
 Par ķīlām likt, vai pārdot ārpus valsts?
 — Nē, labdarība, gudra gādība
 Ir, tēvoc, šinīs grūtos ķildu laikos
 Pie stipra kunga tuvu pieslieties.
 No cilts uz cilti staigā ķeiz'ra kronis,
 Tas labus darbus netur piemiņā,
 Bet stipram dzimtam kungam būt pa prātam,
 Ir nākamības sēklu sēt. —

A t t i n g h a u z e n s. Vai tu tik gudr(i)s?
 Par saviem dižiem senčiem gaišāk redzi,
 Kas cīnījās par brīves dārgakmeni
 Ar varoņspēku, sevis netaupot?
 — Jel brauc uz Lucerni un jautā tur,
 Kā s a v a s zemes apspiež Austrija.
 Tie nāks un skaitīs mūsu avis, lopus,
 Tie mūsu alpu plavas izmēris
 Un aizliegs stirnas medīt, putnus šaut
 Pa mūsu brīviem mežiem, — šķērskokus
 Pie mūsu tiltiem liks, pie mūsu vārtiem;
 Par mūsu nabadzību zemes pirsks,
 Ar mūsu as'nīm savus karus vedīs. —

— Nē, ja mēs gribam savas as'nis liet,
Tad lai priekš mums, — mēs lētāk no-
pirksim

Sev brīvi nekā verdzību.

Rudencs. Ko spējam

Mēs ganu tauta pretī ķeiz'ra spēkam?

Attinghauzens. Zēn, mācies pazīt tu šo
ganu tautu!

Es pazīstu, es kaujās viņu vedu

Un cīņā redzēju pie Favencas.

Lai viņi nāk un jūgu uzliek mums,

Ko esam noņēmušies nepaciest!

— Ā, mācies sajust, kādas cilts tu esi!

Tev sava goda īsto pārli nebūs

Par lieku greznumu no sevis mest! —

Būt vadonis un galva brīvai tautai,

Kas tev aiz mīlestības padodas,

Kas cīņā, nāvē droši stāv pie tevis —

Tas lai tavs lepnums ir un bruņniecība!

Sien ciešāk saites, kas tev iedzimtas,

Pie tēvijas, pie dārgās, pieslēdzies,

To turi ciet ar visu savu sirdi!

Še tavam spēkam stipras saknes aug;

Tur svešā pasaulē tu stāvi viens,

Kā loka niedra, kuŗu vēji lauž.

— Nāc, sen tu neesi mūs redzējis,

Tik vienu dienu pabaudi pie mums, —

Tik šodien neej turp — tik šodien — dzirdi?

— Šo vienu dienu dāvā savējiem!

(Viņš satver viņu aiz rokas.)

Rudencs. Es devu vārdu. — Laižat. — Esmu
saistīts.

Attinghauzens (palaiž viņa roku vaļā, nopietni).

Tu esi saistīts. — Jā, tu nelaimīgais,

Tu saistīts, tik ne vārdiem, zvērestiem,

Bet mīlestības neraisāmiem valgiem.

(Rudencs aizvēršas.)

Slēp vaigu, cik tu gribi. — Jaunkundze.

Berta fon Brunek tā, kas tevi velk

Uz pili, sien pie ķeiz'ra dienesta.
Tu muižnieci sev gribi gūt par sievu,
No tautas atkrizdams. — Bet nevilies!
Tik tevi pievelkot, tev brūti rāda,
Bet tev(im), vientiesītim, nav tā lemta.

Rudencs. Nu diezgan esmu klausījies. Ar
Dievu!

(Viņš aiziet.)

Attinghausens. Jel paliec, neprātīgais!
Ak, viņš aiziet,

Es nespēju to atturēt un glābt. —

Tā Volfenšisens tika atkritis

No savas zemes, — tā vēl citi sekos.

Šī svešā burvība viņ jauneklus,

Aiz viņiem kalniem spējā dziņā rauj. —

— Ak nelaimīgā stunda, kad šie svešie

Šais klusās laimes pilnās lejās nāca,

Lai grautu senos krietnos tikumus!

Ar varu jaunais iespiežas, un vecais

Un cēlais aiziet, cīti laiki nāk,

Un dzīvo citāddomājoša cilts! —

Ko es še daru! Visi aprakti,

Ar kuļiem kopā citos, dzīvoju.

Jau apakš zemes atdusas mans laiks;

Tam labi, kam nav jādzīvo ar jauno!

(Viņš aiziet.)

Otrais skats

Pļava, kuļai visapkārt augstas klintis un
mežs. Klintīs redzamas takas, gar kuļām paroči, arī trepes,
pa kuļām vēlāk redz zemniekus lejā kāpjām. Tālumā ezers,
kuļām pāri sākumā redzama mēnesnīcas vaļavīksna. — Skatuvi
noslēdz augsti kalni, pār kuļiem paceļas vēl augstāki ledus ga-
lotnes. — Uz skatuves pilnīga nakts, tikai ezers un baltie le-
dus šļūdoņi viz mēness gaismā.

Melchtāls, Baumgartens, Vinkelrids, Meiers
Sarnens, Burkhardts Bihels, Arnolds Seva,
Klāvs Flīe un vēl četri zemnieki, visi apbrunojušies.

Melchtāls (vēl aiz skatuves). Še kalna ceļš, tik
naigi man(im) līdz!

Es klinti pazīstu un krustu virsū;
Pie mērķa esam, šē ir Rītlis.

(Ienāk ar lāpām rokās.)

Vinkelrids. Klau!

Seva. Viss tukšs.

Meiers. Neviena tautieša vēl nava.

Mēs untervaldieši šē pirmie esam.

Melchtāls. Vai ilgi vēl līdz rītam?

Baumgartens. Uguns sargs

Nupat vēl Zelisbergā sauca divus.

(Tālumā dzird zvanām.)

Meiers. Klus'! Dzirdi!

Bihels. Tas meža kaplicīnas pulkstenīt's

No Švicu zemes skaļi pāri skan.

Fon-der-Flie. Ja gaisis ir skaidr(i)s, tāli
skaņas nes.

Melchtāls. Lai daži iet un uzkur uguni,

Kas gaiši liesmotu, kad atnāk biedri.

(Divi zemnieki aiziet.)

Seva. Cik jauka mēnesnīcas nakts! Un ezers

Gul rāmi, it kā gludens spogulis.

Bihels. Būs viegli viņiem braukt.

Vinkelrids (rāda uz ezera pusi). Ā! Paskatat!

Lūk turpu! — Neredzat?

Meiers. Jā, ko tad? Tiešām!

Nakts vidū redzams varavīksnes loks!

Melchtāls. Tā mēness gaisma, kas to attēlo.

Flie. Tā divaina un brīnumaina zīme!

Maz dzīvo tādu, kas to redzējuši.

Seva. Loks divkāršs; bālāks, skat', tam pāri
stāv.

Baumgartens. Patlaban laiva zem tā cauri
brauc.

Melchtāls. Tas, šķiet man, Stauffachers ar
savu laivu, —

Tas krietnais vīrs uz sevi neliek gaidīt.

(Iet uz ezera krastu līdz ar Baumgartenu.)

Meiers. Visilgāk kavējušies urieši.
Bihels. Tiem tāli apkārt jāapiet pa kalniem,
Lai zemes soģa spieģus mānītu.

Pa to laiku divi zemnieki pļavas vidū sakūruši uguni.

Melchtāls (pie krasta). Kas atnāk? Sakat vārdu!
Stauffachers (lejā). Zemes draugi.

Visi aiziet uz skatuves galu, saņem atnākušos. No laivas izkāpj Verners Stauffachers, Itels Redings, Anss auf-der-Mauers, Jurgis im-Hofe, Konrāds Hunns, Ulrichs Kalējs, Josts Veilers un vēl četri citi zemnieki, visi tāpat apbruņojušies.

Visi (sauc). Sveiks! sveiks!

(Kamēr pārējie uzkavējas skatuves galā un apsveicinājas, tikmēr Melchtāls ar Stauffacheru panāk uz priekšu.)

Melchtāls. Ak, Stauffacher! Es redzēju
To, kurš nekad vairs manis neredzēs!
Es roku uzliku uz viņa acīm,
Un kvēlu atriebību sūcu es
No viņa skata izdzisušās saules.

Stauffachers. Lai atriebība, lai! Ne at-
riebties, —

Mēs gribam novērst nākamības postu.
— Nu sakat, ko jūs labu panācāt
Tur untervaldiešos priekš mūsu lietas?
Ko domā tautieši? Un kā jūs paši
No spieģu valģiem esat glābušies?

Melchtāls. Pa briesmīgajiem kalniem, Su-
renam,

Pa tāļiem, tukšiem ledus laukumiem,
Kur tikai ērgļi aizsmakuši ķerc,
Es nonācu līdz kādai alpu pļavai,
Kur Urijas un Engelbergas gani
Viens otram uzsauc: sveiks! un kopā gana:
Ar ledus pienu slāpes dzesēju,
Kas putodams tur plūst no šļūdoņiem.
Tur tukšās ganu būdās iegriezās,
Pats saimnieks sev, pats viesis, — kamēr beigās
Līdz pulkā dzīvojošiem ļaudīm tiku.

— Tais lejās bij jau baumas nākušas
 Par jauno vardarbu, kas noticis,
 Un manu likstu katr(i)s cienīja,
 Kur piekļauvēju, durvis atvērās.
 Šīs taisnās dvēseles bij sašutušas
 Par jauno varmācīgo valdību;
 Jo tā, kā viņu alpēs gadu gadā
 Tās pašas zāles aug, kā avoti
 Rit vienmuļi, pat debeši un vēji
 Bez maiņas seko saviem virzieniem,
 Tā vecie tikumi no dižiem senčiem
 Uz dēliem negrozāmi pārgāja.
 Tiem pārdrošs jauninājums nepanesams
 Sen parastā un gludā dzīves gaitā. —
 — Tie cietās rokas man(im) pretim sniedza,
 No sienas ņēma rūsējušos šķēpus,
 Tiem acīs jautra drosma zibsnīja,
 Kad viņiem cēlos vārdus minēju,
 Ko kalnos svētus tura zemnieki,
 Kā jūsējo un Firsta vārdu. — Visu,
 Ko nolemsit, tie darīt apņēmās
 Un nozvērēja jums ir nāvē sekot.
 — Tā droši steidzos es no sētas sētā
 Zem viesmīlības svētās patversmes —
 Un kad es tiku savā dzimtenē,
 Kur visur apkārt dzīvo mani radi, —
 Un tēvu aklu, kailu atradu
 Uz svešiem salmiem, tikko pārtiekot
 No ļaužu žēlsirdības — —

Stauffachers. Kungs un Dievs!

Melchtāls. Es neraudāju! Nevarīgās as'rās
 Es karstu sāpju spēku neizlēju,
 Nē, dziļi krūtīs, it kā dārgumu
 To ieslēdzu, uz darbiem domādams.
 Pa visām kalnu dangām ložņāju,
 Visapslēptākās lejas izmeklēju;
 Līdz ledus pārklātajiem šļūdoņiem
 Es meklēju un radu ļaužu būdas,
 Un kurp vien kājas mani aiznesa,

Es naidu sastapu pret varmākiem;
Jo pat līdz viņai gala robežai,
Kur beidzas dzīva radība, kur zeme
Vairs augļus nedod, soģu kārums sniedz. —
Es visas sirdis šinī krietnā tautā
Ar dzeldējošiem vārdiem sacēlu,
Tie pieder mums ar sirdi, dvēseli.

Stauffachers. Jūs īsā laikā daudz ko pa-
nācāt.

Melchtāls. Vēl vairāk pūlējos. — Tur Ros-
berga

Un Sarnena; to piļu laudis baidās;
Jo viņu klinšu vaļņos ienaidnieks
Var droši slēpties, zemi apspiezdams.
Ar savām acīm gribēju tās pētīt:
Es biju Sarnenē un zinu pili.

Stauffachers. Jūs pašā zvēra alā iegājāt?

Melchtāls. Es pārgērbts biju tur, kā svēt-
ceļnieks,

Pie galda zemes soģis plītēja —
Nu spriežat, vai es spēju sirdi valdīt;
Es viņu redzēju un nenositu.

Stauffachers. Nu, tiešām laime bija tavai
drosmei.

(Pa to laiku citi zemnieki panākuši uz priekšu un tuvojas abiem draugiem.)

Bet tagad sakat man, kas jūsu biedri
Un krietnie vīri, kas jums sekoja?
Lai iepazīstamies un uzticīgi
Še, kopā nākot, sirdis atklājam.

Meiers. Kas, kungs, jūs nepazīst šais trijās
zemēs?

Es, Meiers, sarnenietis; un tas, lūk, še,
Mans īstens māsas dēls, Struts Vinkelrids.

Stauffachers. Jūs minat vārdu, kas man
pazīstams.

Jo Vinkelrids bij tas, kas pūķi kāva
Tur tīrelī pie Veileras un krita
Tai cīņā.

Vinkelrids. Tas mans sentēvs bija, kungs.
Melchtals (rāda uz diviem zemniekiem).

Šie dzīvo tur aiz meža, klost'ra laudis
No Engelbergas. — Jūs to nenievāsīt,
Ka viņi dzimti laudis, nesēd brīvi
Uz sava īpašuma, tā ka mēs. —
Tie milē dzimteni, stāv labā slavā.

Stauffachers (uz abiem). Nu dodat roku. Lai-
mīgs ir tas vīrs,

Kurš nav ar savām miesām kungam atdots;
Bet krietn(i)s tikums katrā šķirā zel.

Konrāds Hunns. Še Redings, mūsu bijis
landamans.

Meiers. Es viņu pazīstu. Viņš ir mans pret-
nieks,

Ap vecu dzimtas zemi tiesājāmieš.

— Mēs, Reding, tiesas priekšā pretinieki,

Še esam draugi. (Krata viņa roku).

Stauffachers. Tas bij krietni teikts.

Vinkelrids. Klau! viņi nāk. Tur taurē urieši.

Pa labai un kreisai rokai redz no klintīm zemē kāpjam apbru-
ņotus vīrus ar lāpām rokās.

Anss auf-der-Mauers. Lūk, vai tur ne-
nāk Dieva svētais kalps,

Pats cienīgs baznīckungs? Viņš nebaidās

Ne ceļa grūtību, ne briesmu naktī,

Par tautu gādājot, kā labais gans.

Baumgartens. Tam seko Pētermans un
Valters Firsts,

Tik Tella vien es pulkā neredzu.

Ienāk Valters Firsts, mācītājs Reselmans, kesters
Pētermans, gans Kuonijs, mednieks Vernijs. zvej-
nieks Ruodijs, un vēl pieci citi zemnieki. Visi kopā, pēc
skaita trīsdesmit trīs vīri, panāk uz priekšu un sastājas ap
ugunskuru.

Valters Firsts. Tā vajaga mums savā
dzimtenē

Un tēvu mājās slepus kopā nākt,

Kā slepkavas un laupītāji lodā, —
Un naktī, — kuŗa savu melno segu
Tik noziegumiem, sazvērībām dod,
Kas saules baidās, — savas tiesības
Sev gūt, kas taču skaidras ir un gaišas,
Kā dienas starojošais gaismas klēpis.

Melchtāls. Lai, lai! Kas naktī slepen, tumši
vērpts,

Tik brīvi saules gaismā jautri tērpts.

Reselmans. Klau, biedri, ko man Dievs ir
sirdī licis!

Mēs esam še, kā zemes saeima
Un varam skaitīties par visu tautu.
Tad spriedīsim pēc vecām parašām,
Kā mēs to darīt mēdzām miera laikos.
Kas nav pēc likuma šai sapulcē,
To laika spaidis lai atvaino. Bet Dievs
Ir visur tur, kur godā taisnību,
Un mēs zem viņa debesīm še stāvam.

Stauffachers. Jā, spriedīsim pa vecai pa-
rašai;

Lai nakts, bet gaiša mūsu taisnība.

Melchtāls. Lai skaits nav pilns, bet visas
tautas sirds

Un visi krietnākie še mūsu vidū.

Konrāds Hunns. Lai arī nav še veco grā-
matu,

Tās mūsu sirdīs dziļi ierakstītas.

Reselmans. Nu, lai tad loku tūdaļ noslēdzam.
Lai iesprauž zobenus, kā varas zīmi!

Anss auf-der-Mauers. Lai savu vietu
ienem landamans,

Un viņa palīgi lai stāv tam blakus!

Ķesteris Pētermans. Mēs trijas tautas;
kuŗai pienākas

Šai zemes sapulcei dot vadoni?

Meiers. Lai Urija vai Švice ņem šo godu,
Jo Untervalde brīvi piekāpjas.

Melchtāls. Mēs piekāpjamies, mēs jau lūdzēji,
Kas prasa palīgu no stipriem draugiem.

Stauffachers. Lai Urija ņem zobenu; tās
karogs

Jau Romas gājienos iet priekšgalā.

Valters Firsts. Nē, Švicei lai mēs dodam
zobenu,

Jo Švices cilts mēs visi skaitāties.

Reselmans. Es šķiršu cēlo sacensību: Švice
Lai vada domē, karā Urija.

Valters Firsts (pasniedz zobenus Stauffacheram).
Še nemat!

Stauffachers. Vecākajam lai tas gods.

Jurģis im-Hofe. Visvairāk gadu skaita
Ulrichs Kalējs.

Anssauf-der-Mauers. Tas vīrs ir krietn(i)s,
bet nav brīvas kārtas,

Dzimts cilvēks Šveicē nevar tiesu spriest.

Stauffachers. Vai nav še Redings, bijis
landamans?

Ko mēs vēl cienīgāku meklējam?

Valters Firsts. Lai viņš ir amans, sēdes
vadītājs,

Kas viņam balsi dod, lai paceļ roku.

(Visi paceļ labo roku.)

Redings (nostājas loka vidū). Nav grāmatu, uz
kuŗām roku likt,

Tad zvēru tur, pie mūŗa zvaigznēm augšā:

Nekad no taisnības es neatkāpšos.

(Viņa priekšā iesprauŗ divus zobenus, ap viņu noslēdz loku:
Švice turas viducī, pa labai nostājas urieŗi, pa kreisai uninterval-
dieŗi. Redings paceļas, atspiezdamiem uz savu kaujas zobenu.)

Kāds nolūks ir mūs, trejas kalnu tautas,

Še neauglīgā ezerkrastmalā

Un spoku stundā kopā savedis?

Kāds saturs būs tai jaunai biedrībai,

Ko mēs zem zvaigŗņu telts še noslēdzam?

Stauffachers (ieiet lokā iekšā). Mēs nenoslēdzam jaunu biedrību;

Tā veca biedrība no sentēviem
Ko atjaunojām šē! — To zinat, biedri!
Kaut šķir mūs ezeri un augsti kalni,
Un katra tauta sevi valda —
Mēs tomēr vienas asins, vienas cilts,
No vienas dzimtenes mēs nākuši.

Vinkelrids. Tad taisnība, ko dziesmās dzied,
ka mēs

No tālienes šai zemē atnākuši?
Ak, stāstāt man par to, lai stiprina
Tā vecā biedrība šo mūsu jauno.

Stauffachers. Tad klausaties, ko stāsta
vecie gani.

— Bij liela tauta, tāli ziemēļos,
To bada gadi grūti piemeklēja.
Šais bēdās saeimā tie nosprieda,
Ka katris desmit's pilsonis, pēc lozes,
Lai atstāj dzimteni. — Tā notika!
Un vaimanājot gāja vīri, sievas, —
Liels kara spēks uz dienvidiem, ar šķēpiem
Sev ceļu izcērtot caur Vāciju,
Līdz pat šo mežu kalnu augstumiem;
Un agrāk lielais gājiens nerima,
Līdz viņi nonāca tai tukšā lejā,
Kur tagad Muota caur plāvām rit —
Tur laužu pēdas nebij redzamas,
Tik krastā bija vientulīga būda.
Tur sēdēja kāds vīrs uz laivu gaidot —
Bet nīknos vilņos ezers trakoja
Un pāri nelaida; tad apskatīja
Tie zemi tuvāk, redzēja: tur meža
Liels bagāts pilnums, skaisti avoti —
Un šķitās esam mīļā dzimtenē.
— Tad viņi nosprieda tur apmesties
Un cēla veco Švices pilsētu.
Tiem dažu sūru dienu nācās mežu
Ar plašām sarežģītām saknēm plēst. —

Kad vēlāk zemes nepietika vairs
Priekš ļaužu skaita, daži pārgāja
Uz Melno kalnu, ja, līdz baltai zemei,
Kur paslēpta aiz mūža ledus vaļņiem
Ar svešu runu sveša tauta mīt.
Pie Kernvalda tie Stancu uzcēla
Un Reisas upes lejā Altorfu. —
Bet savas cilts tie mūžam atminējās.
No visām svešām tautām, kas pēc tam
Ir viņu zemes vidū apmetušās,
Aizvien vēl Švices vīri pazīst,
Jo sirds un asins sevi neaizliedz.

(Sniedz roku uz labo un kreiso pusi.)

A n s s a u f - d e r - M a u e r s. Jā, vienas sirds
mēs esam, vienas asins!

V i s i (viens otram rokas sniegdami). Kā viena tauta
kopā stāvēsim!

S t a u f f a c h e r s. Tās citas tautas svešu jūgu
nes

Un uzvarētājiem tās padevušās.
Pat mūsu zemes robežās daudz tādu,
Kas uzņēmušies svešas klausības,
Un viņu verdzība uz bērniem pāriet, —
Bet mēs, kas vecās Švices istā cilts,
Mēs mūžam sargājam sev brīvību,
Ne firsta priekšā ceļus locījām,
Mēs brīvi ķeiz'ra apsardzībā stājām.

R e s e l m a n s. Jā, brīvi uzņēmām valsts ap-
sardzību,

Tā ķeiz'ra Fridericha rakstā teikts.

S t a u f f a c h e r s. Jo ir pats brīvākais bez
kunga nav.

Ir jābūt galvai, augstākajam soģim,
Kur kildās taisnība ir smeļama.
Tā mūsu sentēvi par savu zemi,
Ko noņēmuši senai postašai,
Ir ķeiz'ram godu devuši, kuŗš saucas
Par kungu romiešu un vācu zemēm, —

Un, līdzī citiem brīviem ļaudīm valstī,
Tie solījušies tikai karā iet.
Jo tāds ir brīvo vienīgs pienākums:
To valsti sargāt, kas tos pašus sargā.

Melchtāls. Kas pāri ir par to — ir vērgu
zīme.

Stauffachers. Tie sekoja, kad karā lika iet,
Valsts karogam un kāvās visās kaujās.
Uz Romu līdzī gāja ķeizaram,
Lai Romas kroni viņam galvā liktu.
Bet mājās paši sevi valdīja
Pēc senām parašām un likumiem;
Un tikai virstiesa bij ķeizara.
Priekš tās bij iecelts atsevišķ(i)s grāfs,
Kam ārpus zemes bija sēdeklis.
Kad bij kāds asins noziegums, to sauca,
Zem kļajas debess skaidri, vienkārši.
Viņš lēma tiesu, ļaužu nebaidoties.
Vai šē jel zīme, ka mēs esam vergi?
Ja citādi kāds domā, lai tad teic!

Jurģis im-Hofe. Nē, viss ir tiešām tā, kā
sacījāt,

Pie mums nekad nav varmācība ciesta.

Stauffachers. Mēs pašam ķeiz'ram liedzam
paklausību,

Kad priest'ru dēļ viņš šķieba taisnību.
Kad Einzidelnas Dieva nama ļaudis
Mums mūsu alpes noņemt tīkoja,
Kur mēs kopš tēvu laikiem ganijām,
Un abats rādīja mums grāmatas,
Kas viņam dāvā brīvās postašas. —
— Jo bija slēpts, ka mēs tās īpašnieki; —
Mēs sacījām: «Tās grāmatas ir viltus!
«Kas pieder mums, to ķeizars nevar dāvāt;
«Ja taisnība mums liegta tiek no valsts,
«Mēs savos kalnos valsti varam pieciest.»
— Tā mūsu tēvi runāja! Vai mēs
Lai jaunā jūga kaunu panesam?

No sveša kalpa ciešam to, ko mums
Pats ķeizars savā varā neuzspieda?
— Šos tīrumus mēs sev (im) radījām!
Caur mūsu roku darbu senos mežus,
Kur citkārt lāčiem vien bij mitekļis,
Mēs ļaudīm mājas vietās pārvērtām;
Mēs izskaudām šē pūķu dzimumu.
Kas ģiftī tūkdams izkāpa no purviem;
Mēs miglas segu pārrāvām, kas stiepās
Pār tukšām blāksnām mūžam pelēka;
Mēs cietās klintis šķēlām, celniekus
Pār bezdibeņiem vedām drošās takās,
Caur tūkstoš' s gadu valdīšanu pieder
Šī zeme mums! — un švešais kungu kalps
Lai drīkstētu šurp nākt, mums važas kalt
Un apsmiet mūs uz mūsu pašu zemes?!

Vai palīga pret tādū spaidū nav?

(Zemnieku starpā manāma stipra kustība.)

Nē, varmācībai savas robežas!
Ja spaidītais nekur vairs nerod tiesas,
Ja nasta neciešama top — viņš grābj
Ar drošu roku augšup debesīs,
Rauj lejā savas mūža tiesības,
Kas neatņemamas tur karājas
Un nesalaužamas kā pašas zvaigznes! —
Tad dabas pirmatnība atgriežas,
Kur cilvēks pretim stādīts cilvēkam —
— Kā pēdējs līdzeklis, kad cits neviens
Vairs nelīdz, rokās viņam zobens dots! —
Mēs augstāko starp mantām drīkstam pārstāt
Pret varu! — Mēs par savu zemi stāvam,
Par savām sievietēm stāvam, saviem bērniem!

Visi (zobenus žvadinādami). Par savām sievietēm
stāvam, saviem bērniem!

Reselmans (ieiet loka vidū). Pirms šķēpus
tverat, labi pārliekat!

Jūs varat mierā līgt ar ķeizaru.
Viens vārdiņš tik no jums, un varmākas,

Kas tagad smagi spiež jūs, glaimos jums.

— Tik pieņemmat, kas bieži piedāvāts,

Un metat valsti, zvērat Austrijai. —

Anss auf-der-Mauers. Ko viņš tur teic?

Mums zvērēt Austrijai!

Bihels. Ko viņu klausīt!

Vinkelrids. To teic nodevējs

Un zemes pretnieks!

Redings. Klusu, klusu, biedri!

Seva. Mums zvērēt Austrijai pēc tāda kauna?

Flie. Lai nu ar varu piespiež mūs uz to,

Ko mēs ar labu liedzam?

Meiers. Tad mēs būtu

Tik' vergi, pelnītu par vergiem būt!

Mauers. No Šveices tiesībām lai izstumts top,

Kas ieteic padoties zem Austrijas!

— Es, aman, pastāvu uz to, lai šāds

Ir pirmais zemes likums, ko mēs dodam.

Melchtāls. Jā, jā! Kas ieteic zvērēt Austrijai,

Lai ir bez tiesībām un visa goda,

Neviens lai nepieņiem to savās mājās.

Visi (pacel labo roku). Mēs gribam to par likumu!

Redings (pēc starpbrīža). Ir pieņemts!

Reselmans. Jūs tagad brīvi par šo likumu.

Lai Austrija ar varu neizspiež,

Ko nedabūja laipni glaimojot — —

Josts Veilers. Pie dienas kārtības un tālāk!

Redings. Biedri!

Vai visi miera ceļi izbaudīti?

Varbūt to ķeizars nezina; var būt

Viņš to pat nevēl, ko mēs ciešam šē?

Mums vaj'ga raudzīt ir šo pēdējo,

Pirms ziņot viņam mūsu sūdzības,

Tik tad grābt zobenu. Jo briesmīga

Aizvien, pat taisnā lietā, paliek vara.

Dievs palīdz tikai tad, kad ļaudis nespēj.

Stauffachers (uz Konrādu Hunnu). Nu nākat

jūs, sniegt ziņas. Runājat!

Konrāds Hunns. Es biju ķeiz'ra pili, Rein-
feldē,

Pret soģu spaidiem sūdzēties un dabūt
Uz mūsu seno brīvi grāmatu,
Ko citkārt deva katr(i)s jaunais ķeizars.
Daudz sūtņu bija tur no pilsētām,
No Švābu zemes un no Reina upes,
Tie visi dabūja sev grāmatas
Un jautri savās mājās atgriezās,
Tik mani, jūsu sūtni, noraidīja
Pie domniekiem, kas deva tukšus vārdus:
«Ka ķeiz'ram šoreiz laika neesot,
«Viņš citreiz pieminēšot arī mūs.»
— Un kad caur karaļtelpām bēdīgs gāju,
Es redzu: Švābu hercogs Jānis stāv
Pie loga raudādams, un brīvkungi
No Vartas un no Tegernfeldes sānis.
Tie teica man(im): «Palīdzat sev paši!»
«No ķeiz'ra negaidat sev taisnības.
«Pats savu brālēnu viņš aplaupa
«Un aiztura tam taisno mantojumu.
«Pēc mātes mantas hercogs viņu lūdz,
«Jo viņš nu pilnos gados, būtu laiks
«Par zemi un par ļaudīm pašam valdīt.
«Un ko tam atbild? ķeizars vainadziņu
«Tam uzliek: še būs rota jauneklīm!»

Mauers. Jūs dzirdat: nesagaidat taisnību
No ķeizara, bet palīdzat sev paši!

Redings. Cits nepaliek mums pāri. Sakat nu,
Kā būs to gudri labā galā vest.

Valters Firsts (ieiet lokā).
Mēs nīsto jūgu gribam nokratīt;
Un senās tiesības, ko mantojām
No saviem tēviem, gribam sargāt sev.
Ne nevaldāmi pēc kā jauna tvert.
Lai paliek ķeizaram, kas ķeizara,
Kam ir savs kungs, lai kalpo tam, kā nākas.

Meiers. No Austrijas man īpašums uz klausīem.

Valters Firsts. Jūs turpinājat klausīt
Austrijai.

Josts Veilers. Es meslus došu Rapersveilas
kungiem.

Valters Firsts. Jums jāturpina savus meslus
dot.

Reselmans. Es pazvērējis Cirches klosterim.

Valters Firsts. Jums jādod klosterim, kas
klostēra.

Stauffachers. Man citu lēņu nav, kā vien
no valsts.

Valters Firsts. Kas pienākas, to darat,
vairāk nē.

Mēs soģus padzīsim un viņu kalpus

Un viņu stiprās pilis laužīsim;

Bet, ja ir iespējams, bez asins. Ķeizars

Lai redz, ka mēs tik spiesti nometam

No sevis godbijības pienākumus.

Un ja viņš redz, ka netiek pārkāpts mērs,

Varbūt viņš gudri valda savas dusmas!

Jo īstu cienību tā tauta gūst,

Kas tura mēru, kaut tai zobens rokās.

Redings. Bet sakat, kā mums būs to galā vest?

Jo ienaidnieks šē nav bez ieročiem,

Un tiešām neatkāpsies mierīgi.

Stauffachers. Viņš atkāpsies, ja ieročos
mūs redzēs.

Mēs pārsteigsim to, pirms viņš bruņojies.

Meiers. Tas viegli teikts, bet grūti izdarāms.

Mums zemē divas pilis rēgojas,

Kur naidnieks tversies; tās tiks briesmīgas,

Kad ķeizars uzbruks mums ar kara spēku,

Mums jāveic Rosberga un Sarnene,

Pirms trijās zemēs ķeram zobenus.

Stauffachers. Ja gaidām, ienaidnieks tiks
brīdināts:

Par daudzi zina mūsu noslēpumu.

Meiers. Nav nodevēju mūsu novados.
Reselmans. Ir pārāk karstais dažreiz kaitēt

var.

Valters Firsts. Ja gaidām, pabeigs pili
Altorfā,

Kur soģis apcietināsies.

Meiers. Jums rūpes
Par sevi vien.

Pētermans. Jūs esat netaisni.

Meiers (uztraukdamies).

Mēs netaisni! Kā uriet's drīkst to teikt?

Redings. Jūs zvērējuši! Klusu!

Meiers. Jā, kad Švice

Ar Uriju ir biedros, mums tad jāklus.

Redings. Man jānorāj jūs zemes saeimā,

Ka iekarsdami mieru traucējiet!

Vai visi nestāvam par vienu lietu?

Vinkelrids. Ja mēs līdz Ziemas svētkiem at-
liekam,

Tad visi kļaušu ļaudis ies, kā parasts,

Uz pili soģim nonest dāvanas.

Tā varēs vīri desmit, divpadmit

It nemanāmi pilī pulcēties;

Tie slepus līdzī asus dzelžus ņem,

Kas būtu aši kātos uzspraužami,

Jo apbrūnotus pilī neielaiž.

Netāli, mežā gaida lielāks pulks,

Un, tiklīdz vārtus apsēst laimējas,

Tiks skaļi ragā pūsts, un pārējie

No meža paslēptuves laukā brūk.

Tā vieglā kārtā pils mums piekritīs.

Melchtāls. Un ieņemt Rosbergu es apņemos:

Man pilī kāda meita draudzīga,

To lēti pierunāšu, lai ta sniedz

Man nakti, apsērsumam, virvju trepes,

Kad būšu augšā, draugi pakal nāks.

Redings. Vai visi vēlas, lai mēs atliekam?

(vairākums paceļ rokas.)

Stauffachers (skaita balsis). Divdesmit balsis
ir pret divpadsmitām.

Valters Firsts. Kad pilis krīt, kā noteikts,
vienā dienā,

No kalna kalnā zīmi padosim
Ar uguņiem! Tad aši kara spēks
Tiek sasaukts katras zemes pilsētā!
Kad soģi tad mūs redzēs ieročos,
Tad, ticat man, tie cīņu atmetīs
Un labprāt pieņems, ka tiem paļaujam
Ar mieru atstāt mūsu robežas.

Stauffachers. Tik' Gesleru, es baidos, grūti
veiksīm,

Tam apkārt kara vīru briesmīgs pulks;
Bez asins neatkāpsies viņš, ja pat
Ir padzīts vēl viņš zemei ir par briesmām.
Jo grūti, bīstami pat, viņu saudzēt.

Baumgartens. Kuŗš darbs ir briesmu pilns,
to dodat man!

Es Tellam pateicos par dzīvību
Un labprāt dotu to priekš tēvijas,
Mans gods ir sargāts, remdināta sirds.

Redings. Nāks laiks, nāks padoms. Tikmēr
pagaidat.

Uz laiku arī vaj'ga paļauties.

— Bet, palūk, kamēr mēs še pārspriežam,
Jau augstākajos kalnu galos rīts
Liek kvēļu austrai kaist. — Tad šķirsimies,
Pirms dienas gaišums mūs vēl pārsteidzis.

Valters Firsts. Bez rūpēm! nakts iz lejām
lēni bēg.

(Visi nevilšus noņēmuši cepures no galvas un klusā bijībā nolūkojas rīta blāzmā.)

Reselmans. Pie jaunās gaismas, kuŗa ap-
sveic mūs,

Kā pirmos tautu starpā, kas zem mums
Tur, smagi elšot, dzīvo pilsētstvaikos,
Lai jaunās sabiedrības zvērus zvēram,

— Mēs gribam brīva brāļu tauta būt,
Nekādās bēdās, briesmās nešķirties,
(Visi runā viņam pakal, pacēlušī trīs pirkstus.)

— Mēs gribam brīvi būt, kā mūsu tēvi,
Mirt labāk! nekā dzīvot verdzībā.
(Tāpat, kā augšā, runā pakal.)

— Mēs gribam paļauties uz augsto Dievu,
Nekādās ļaužu varas nebīties!
(Tāpat. Zemnieki apskauj viens otru.)

Stauffachers. Lai tagad katr(i)s savu ceļu
iet,

Pie saviem radiem, draugiem klusībā.
Kas gans, tas mierīgi lai lopus kopj
Un slepus draugus lasa biedrībai.
— Kas vēl ir jāpanes, lai panesam
Līdz savam laikam! Varmācības mērs
Lai pieaug pilns, līdz viena diena dzēsīs
Tā sīkos, kā ir lielos parādus.
Lai katr(i)s taisnās dusmas savalda,
Priekš kopības lai atriebšanos taupa,
Kas pats pie sevis meklē palīgu,
Tas vispārības lietai daļu laupa.

(Visi aiziet uz trim dažādām pusēm; tikmēr orķestri atskan
skaļas svinīgas skaņas. Tukšā skatuve paliek vēl kādu laiku
atklāta un izrāda saules uzlēkšanu pār ledus kalniem).

Trešais cēliens

Pirmais skats

Pagalms Tella nama priekšā.
Tells nodarbojas ar cirvi namdara darbā, Hedviga aiz-
nemtā ar kādu mājas darbu. Valters un Vilhelms, dzi-
lāk skatuvē, rotaļājas ar mazu stopu.

Valters (dzied). Plecos stops un bultas,
Strēlnieks kalnos klīst,
Agri jau no gultas,
Līdz ko gaisma svīst.

Karals gaisa tālēs,
Ērglis, stalti skrien, —
Kalnos, ledus gālēs
Valda strēlnieks vien.

Tam pār visu vaļa,
Ko tas bultām grābj.
Viss ir viņa daļa,
Kas vien skrej un rāpj.

(Lēkšus pieskrien pie tēva.)

Man aukla pušu. Sasien man to, tēt.

Tells. Nē, nē. Īsts strēlnieks pats sev palīdzas.
(Zēns atkal aiziet.)

Hedviga. Par agri zēni mācās stopiem šaut.
Tells. Kas grib kļūt meistars, agri viņgrinās.
Hedviga. Dievs dod, ka tie to mūžam ne-
mācītos.

Tells. Tiem viss ir jāmācās. Kas grib
Uz priekšu tikt, tam jābūt bruņotam,
Lai spētu vairīties.

Hedviga. Neviens, ak, mājās
Sev miera neradīs.

Tells. Es arī nē.

Par ganu daba mani neradīja;
Bez miera jāsec ir man bēgošs mērķis.
Tik tad es dzīvi īsti izbaudu,
Kad es ikdienas to no jauna gūstu.

Hedviga. Un nama mātes bažas maz tev rūp,
Kas tikmēr, tevis gaidot, bailojas,
Jo šausmas sacel man, ko kalpi stāsta
Par jūsu briesmu pilniem gājieniem.
Ik reizi atvadoties sirds man trīs,
Ka tu ne mūžam mājās nepārnāksi.
Es garā redzu, ka tu nomaldies
Pa ledus kalniem, nokrīti no klints,
Tev kāja misās, jeb vai kalnu kaza
Rauj lecot tevi bezdibenī līdz,
Vai sniegu kraujas tev(im) uzvelas,
Vai tev zem kājām truslais ledus lūzt
Un tu, kā dzīvi aprakts, nogāzies
Tur lejā šausmu pilnā kapa dobē — —
Ak, pārgalvīgo alpu mednieku
Grābj nāve simtējādos maiņu veidos!
Tas nelaimīgais amats ļaudis ved
Gar pašu bezdībeņa malu garām!

Tells. Kas mundru prātu, acis vajā tura,
Uz Dievu paļaujas un vingro spēku,
Tas visas briesmas lēti pārvarēs;
Tas kalnu nebaidās, kas viņos dzimis.

(Viņš savu darbu pabeidzis, noliek rikus.)

Nu, šķiet man, vārti stāvēs mūžu dienu.
Kad cirvis mājā, namdaris tad lieks.

(Paņem cepuri.)

Hedviga. Kurp taisies iet?

Tells. Uz Altorfu, pie tēva.

Hedviga. Vai tev(im) nav kāds bīstams no-
doms? Teic!

Tells. Kas nāk tev prātā?

Hedviga. Ir kas nodomāts
Pret zemes soģiem. — Ritlijā, es zinu,
Bij sapulce, tu arī esi pulkā.

Tells. Es pulkā nebiju, bet neliegšos
Nākt palīgā, ja zeme mani sauks.

Hedviga. Tie tevi stādīs tur, kur briesmas
draud;

Tev, kā aizvien, būs darbs visgrūtākais.

Tells. Nu, nastas uzliek pēc ikviena spējām.

Hedviga. To untervaldieti tu arī glābi,
Pa vētru pārceldams. — Man brīnums vien.

Kā sveikā palikāt. — Vai nedomāji
Par sievu, bērniem?

Tells. Mīļā, domāju
Un tādēļ bērniem tēvu briesmās glābu.

Hedviga. Braukt trakā vētrā! Tā nav pa-
laušanās

Uz Dievu! Nē, tā Dievu kārdina!

Tells. Kas apdomā par daudz, maz izdara.

Hedviga. Jā, tu gan labs un visiem palīdzīgs:
Pats būsi likstā, kas tev palīdzēs?

Tells. Dievs pas', — lai palīga man nevaja-
dzētu!

(Viņš paņem stopu un bultas.)

Hedviga. Kam stopu līdzī ņem. Lai paliek šc!

Tells. Kad stopa nav, man itkā rokas trūktu.

(Zēni atnāk atpakaļ.)

Valters. Tēt, kur tu ej?

Tells. Uz Altorfu, mans bērns.

Pie vectēva. — Vai gribi līdzī?

Valters. Gribu.

Hedviga. Tur tagad soģis. Neej Altorfā.

Tells. Viņš šodien aizbrauc.

Hedviga. Pagaidī līdz tam.

Kam atgādināt sevi? Viņš mums dusmo.

Tells. Man viņa dusmas maz ko padarīs.

Es taisn(i)s cilvēks, nebaidos neviena.

Hedviga. Kas taisn(i)s cilvēks, to viņš nīd
visvairāk.

Tells. Jo nevar pietikt tam. Bet mani gan
Šis bruneniekš, man liekas, mierā liks.

Hedviga. Tā? Kā tu zini?

Tells. Nav vēl diezciņ sen,
Es Šechenlejas briesmu pilnās plaisās
Pa ļaužu tukšām takām medīt gāju,
Un kad es, vientul's, stigu sasniedzu,
Kur klintīs nebij spējams ceļu griezt,
Jo man(im) pāri kārās krauja siena,
Un lejā Šechens šņāca briesmīgi...

(Zēni no labās un kreisās puses piespiežas pie viņa un pilni
ziņkārības lūkojas uz viņu.)

Man soģis, pretī nākot, gadījās. —
Viņš gluži viens pret mani arī vienu,
Pret vīru vīrs un blakus — bezdībens,
Un kad tas kungs nu mani ieraudzīja
Un pazina kā to, ko vēl nesen
Aiz sikas vainas bargi sodījis,
Un mani redzēja vēl apbruņotu,
Tam pretī nākam, — tad viņš nobāla,
Tam ceļi saļima, es noģidu,
Ka viņš pret klinti sliks un nokritīs.
— Man kļuva viņa žēl; es piesteidzos
Pie viņa laipni, teicu: «Kungs, tas es.»
Bet viņš ne pušuplēsta vārdiņa
No mutes izdvest nespēja: — ar roku
Tik klusu māja man(im) tālāk iet!
Es aizgāju un sūtīju tam kalpus.

Hedviga. Viņš tevis priekšā drebējis. — Vai
tev!

Ne mūžam viņš to tev(im) nepiedos.

Tells. Es tādēļ izvairoš no tā, un manis
Viņš nemeklēs.

Hedviga. Ej labāk medīt! Neej
Tik turp!

Tells. Kas nāk tev prātā?

Hedviga. Neej! Bail man.

Tells. Ko tu tā baiļojies bez iemesla?

Hedviga. Jā, tādēļ ka nav iemesla — Tell,
paliec!

Tells. Es, mīlā sieva, apsolījos iet.

Hedviga. Ja vajaga, tad ej, — lai paliek bērns!

Valters. Nē, māmiņ, tētiņam es eju līdz.

Hedviga. Vai, Velti, gribi atstāt māmiņu?

Valters. Es atnesīšu tev(im) kukuļus.

(Viņš iet tēvam līdz.)

Vilhelms. Es palieku pie tevis, māt'.

Hedviga (apskauj viņu). Jā, tu,

Mans mīlais bērns, tu viens man paliec!

(Viņi iet uz vārtiem un ilgi noskatās aizejošos.)

Otrais skats

Drūma, no visām pusēm noslēgta meža no-
male; nokalna gāžas miglu metēji strauti.
Ienāk Berta, mednieku uzvalkā. Tūdaļ pēc tam ienāk
Rudencs.

Berta. Viņš seko; nu tam visu izteikšu.

Rudencs (ienāk steidzīgi). Es, jaunkundze, jūs
beidzot vienu tieku.

Visapkārt bezdibeņi ieslēdz mūs,

Šai mežā nebaidos es liecinieku,

Še sirds no mēmā spaida brīva klūs. —

Berta. Vai tiešām medības mums neseko?

Rudencs. Turp viņa aiziet. — Tagad, vai ne-
kad!

Man dārgo acumirkli vajag tvert —

Lai tūdaļ še mans likten's izšķiras,

Kaut mūžam mani šķirtu viņš no jums!

Ak, nebrūņojat savus laipnos skatus

Ar drūmu stingrību! — Kas esmu es,

Ka savas acis paceļu uz jums?

Vēl slava nemin manis; nedrīkstu

Tiem bruņeniekiem līdzās nostāties,

Kas, vareni un spoži, prec pēc jums.

Man nav nekā, — tik uzticama sirds —

Berta (nopietni un stingri.) Vai jūs par uzticību
varat runāt,

Kad pirmos pienākumus aizmirstat?

(Rudencs atkāpjas.)

Jūs vērgs, kas Austrijai ir pārdevies,
Tiem svešniekiem, kas jūsu tautu spaida.

Rudencs. No jums šos pārmetumus dzirdu,
kundze?

Ko meklēju tai pusē, ja ne jūs?

Berta. Tai pusē mani atrast cerējāt,
Kur nodevība? — Labāk savu roku
Vēl pašam apspiedējam Gesleram,
Ne Švices nedabīgam dēlam dodu.
Kurš pats grib varmākām par kalpu būt!

Rudencs. Dievs, kas man jādzird?

Berta. Kā? Vai krietnam vīram
Vēl ir kaut kas tik mīļš kā savējie?
Kur cēlai sirdij skaistāks pienākums,
Kā nevainībai būt par aizstāvi?
Kā sargāt apspiestos un taisnību?
— Par jūsu tautu sirds man asiņo,
Es līdzī ciešu tai, man viņa jāmīl,
Kas ir tik spēcīga, bet pazemīga;
Man visa dvēsele uz viņu trauc,
Ar katru dienu es to vairāk cienu.
— Bet jūs, ko bruņnieka gods un daba
Par dzimtu aizstāvi tai devuši,
Un kas to atstāj, bēg kā nodevējs
Pie ienaidnieka, zemei važas kaļ, —
— Jūs esat tas, kas mani aizskar. Sirds
Man jāsavalda, lai jūs nenīstu.

Rudencs. Vai es gan tautai laba negribu?
Zem Austrijas visvarenākā scept'ra
Tai mieru gādāt? —

Berta. Nē, tik verdzību!
Jūs gribat padzīt brīvību iz pils,
Kas tai ir pēdējā šē zemes virsū.
Bet tauta labāk saprot savu laimi,

Tās prātus māņu spožums nepievils.
Jums viņi tiklu pārmeta pār galvu.

R u d e n c s. Jūs, Berta, nīstat mani, nicināt!

B e r t a. Tā man gan vieglāk būtu — — Bet
ka tas,

Ko labprāt milētu, tiek nicināts,
Un pelna nicību...

R u d e n c s. Ak, Berta! Berta!
Jūs debess laimi augstāko man rādāt
Un reizē bezdibenī nogāžat!

B e r t a. Nē, cēlums sirdī jums vēl nenoslāpis,
Tik dus! Es gribu viņu modināt!
Jums jālieto pret sevi pašu vara,
Lai dzimto tiklu sevī nokautu!
Bet viņa spēcīgāka nekā jūs,
Jūs esat labs un cēls pret savu gribu!

R u d e n c s. Jūs ticat man? Berta, jūsu mīla
Spēj mani vērst, kā gribat!

B e r t a. Esat tas,
Par ko jūs radījusi skaistā daba!
To vietu izpildat, kur esat likts,
Par savu tautu stāvat, savu zemi,
Un cīnaties par svētām tiesībām!

R u d e n c s. Vai man! kā iegūt jūs, par savu
saukt,

Kad karaļvarai pretim uzstājos?
Vai radu stingrā pavēle nav tā,
Kas jūsu roku bargi pārvalda?

B e r t a. Še, Šveicē manas muižas atrodas, --
Kad šveiciet's brīvs, es arī esmu brīva.

R u d e n c s. Ā, kādu skatu jūs man atverat!

B e r t a. Caur Austriju jums mani neiegūt,
Pēc manas zemes viņi rokas izstiepi,
To grib ar lielo valsti savienot.
Tā pati zemju kāriība, kas jums
Rij brīvību, ta arī man(im) draud.
— Ak, draugs, par upuri es izredzēta,
Ko dot kā algu kādam galmniekam —

Tur, kur tik viltība un skolas dzīvo,
Uz karaļ-pilsgalmu grib mani vest,
Tur mani gaida nīsta laulība;
Tik mila — jūsu — spētu mani glābt!

R u d e n c s. Jūs spētu dzīvot šinī nomalē.
Še manā tēvu zemē mana būt?
Ak, manas ilgas turp, uz tālumu,
Kas bij tas cits, kā dziņa tik uz jums?
Es slavas ceļā meklēju tik jūs,
Un mana godkārība bij tik' mila.
Ja iespējat man līdzī ieslēgties
Šai klusā lejā, atmest spožumu —
Ak, tad ir manu dziņu mērķis rasts!
Tad aukās bangojošās pasaulsstraume
Lai mūsu kalnu krastā atsitas —
Man apklust katr(i)s klīstošs vēlējums,
Ko laukā dzīves tālumos lai sūtu
Tad lai šīs augstās klintis apkārt mums,
Ceļ cietoksni, kas neienemams būtu,
Un mūsu slēgtā laimes ieleja
Tik debesīm ir vērtā, gaismota!

B e r t a. Tu tagad esi tāds, kā savā sirdī
Par tevi sapņoju, — es nevilos!

R u d e n c s. Prom, liekā cerība, kas mani krāpa!
Man laimi atrast savā dzimtenē.
Te, kur tik liksmi-jautri auga zēns,
Kur tūkstoš prieku atmiņas man smaida,
Ik strauts, ik koks, kā draugi mani gaida,
Še dzimtenē tu gribi mana tapt!
Ak, es aizvien to mīlēju! Es jūtu,
Tās trūka man, lai es še laimīgs kļūtu.

B e r t a. Kur laimes sala būtu rodama,
Ja ne šai nevainības dzimtenē?
Še, kur vēl mājo vecā uzticība,
Kur nav vēl viltus spējis ieviesties,
Nedz skauģa acis mūsu laimi jauc
Un mūžam spožas mūsu stundas trauc?
— Tur redzu tevi istā vīrestībā,
Kā pirmo brīvos vīros, līdzīgos,

Tie ciena tevi skaidrā goddevībā,
Tu liels, kā karals savos novados.

R u d e n c s. Tur redzu tevi, visu sievu rotu,
Kā daiļi, sievišķi tu rīkojies,
Lai mājās debesis man gatavotu,
Un it kā ziedon's puķēm mētājies,
Lai mūžu puškotu man maigi, glaimi,
Visapkārt modinātu dzīvi, laimi!

B e r t a. Lūk, dārgais draugs, kādēļ es sērojos,
Kad tevi pašu postam redzēju
Šo dzīves laimi augstāko — Vai man!
Ja man(im) nāktos sekot bruņiekam,
Uz drūmo pili zemes varmākam!
Še nava pils. Ne valņi mani šķir
No tautas, kuŗu spēju aplaimot!

R u d e n c s. Bet kā man glābties? — Kā tos
valgus raisīt

Ko, nelga, pats sev galvā uzliku?

B e r t a. Rauj pušu valgus vīra drošībā!
Lai nāk, kas nākdams, — tautas pusē stāvi!
Tur tava dzimta vieta.

(Tālienē dzird atskanam mednieku taures.)

Medības

Nāk tuvāk, — prom, mums jāšķiras. — Tad cīnies
Par dzimtes zemi, un par mīlu cīnies!
Viens ienaidnieks, no kā mēs visi trīsam,
Un visus brīvo viena brīvība!

(Abi aiziet.)

Trešais skats

Pļava Altorfās tuvumā.

Skatuves priekšā redzami koki, dziļāk cepure kārts galā. Ska-
tuvi noslēdz kalni, aiz kuŗiem rēgojas ledus kalni.

F r i s h a r d s un L e i t h o l d s stāv par sargiem.

F r i s h a r d s. Mēs velti stāvam. Nenāk it
neviens,

Lai godu parādītu cepurei.

Un citkārt taču še kā tirgus bij;
Nu visa pļava it kā izmirusi,
Kopš kārtī pakārts putnu baideklis.

Leitholds. Tik salašņi vien nāk un vicina,
Kā kaitinot, ar drisku cepurēm.
Kas krietni laudis, tie tev labāk iet
Puspilsētiņai apkārt likumā,
Ne še priekš cepures liec muguru.

Frishards. Tiem jāiet pār šo laukumu; ja
nāk

Ap pusdienu no sava domes nama.
Tad, domāju es, ķēriens palobsies,
Jo neliecās neviens priekš cepures.
Te mācītājs to redz, — tas pašulaik
No slīma nāca, — viņš tev nostādās
Ar svēto sakramentu še pie kārts, —
Un ķesters skandina ar zvaniņu:
Tad visi ceļos metās, pats es līdz,
Par godu svētumam, ne cepurei. —

Leitholds. Klaus, biedri, man(im) šķiet, mēs
stāvam še

Pie cepures, it kā pie kauna staba;
Tas krietnam zaldātam ir taču kauns
Pie tukšas cepures uz vakti stāvēt —
Un katr(i)s krietnis vīrs mūs nicinās.
— Ka cepurei ir jāparāda gods,
Tā taču muļķa pavēle!

Frishards. Par ko tad ne šai tukšai cepurei?
Tu taču lokies tukšas paures priekšā.
Ienāk Hildegarde, Mechtilde un Elzbeta ar bēr-
niem un apstājas ap kārti.

Leitholds (zem sevis).

Tu arī viens no pakalpīgiem blēžiem,
Kas krietnus laudis labprāt postā grūž.
Lai iet kas iedams gaļām cepurei,
Es acis aizmiedzu un neredzu.

Mechtilda. Tur soģis pakārts — zēni svei-
cinat!

Elzbeta. Dievs dod, ka ietu pats un pamestu
Še cepuri, — mums ļaunāk neklātos.

Frishards (aiztrenc viņas). No ceļa! Nolādē-
tie sievieši!

Kas jūs gan saucis? Sūtat vīrus šurp,
Kad viņiem dūša nievāt pavēli!

(Sievas atiet nost.)

Ienāk Tells ar stopu pār pleciem, zēnu pie rokas vezdams;
viņi paiet cepurei garām, panākdami skatuves priekšā un negriež
vēribu uz cepuri.

Valters (rāda uz tuvējo kalnu).

Tēt, vai tā taisnība, ka viņā kalnā
Tur koki asiņo, kad viņus cērt
Ar cirvi — — ?

Tells. Kas tev stāstīja to, bērns?

Valters. To teica meistars gans. — Tie koki
esot,

Viņš saka, svēti: kas tos maitājot,
Tam roka izaugot no kapa laukā.

Tells. Tie koki svēti, tas ir taisnība.
— Vai redzi sniegun tur, tos baltos ragus,
Kas augsti rēgojas pret debesīm?

Valters. Tie šļūdoņi, kas naktīm ducina
Un lejā sūta smagas sniegunas.

Tells. Tā ir, un sniegunas jau būtu sen
Zem savas nastas ciemu aprakušas,
Ja nebūtu tur augšā viņa meža,
Kurš preti nostājies, kā zemes sargs.

Valters (brītiņu apdomājies).

Vai, tēt', ir zemes, kurās kalnu nav?

Tells. Kad lejā kāpj no mūsu augstumiem
Aizvien, ar upēm, lejāk laižoties,
Tad nonāk lielā plašā klajumā.
Kur strauti nešņāko vairst putojot,
Un upes mierīgi un rāmi rit;
Tur brīvi vērties var uz visām pusēm,
Aug plašās druvās skaista labība,
Un visa zeme skatāma, kā dārzs.

Valters. Vai, tēvs, par ko tad nenokāpjam mēs
Turp ātri lejā tanī skaistā zemē?

Ko še mums bailoties un mocīties?

Tells. Tā zeme skaista, dāsna tā kā debess;

Bet tie, kas viņu kopj, tie nebauda

To svētību, ko sēj.

Valters. Vai viņi nemīt

Uz savas zemes brīvi, tā kā tu?

Tells. Tie lauki bīskapa un karaļa.

Valters. Tad viņi mežos brīvi medīt var?

Tells. Nē, kungam pieder zvēri līdz ar putniem.

Valters. Bet upēs viņiem brīvi zvejot ļauts?

Tells. Nē, upes, jūras, sāls ir karaļa.

Valters. Kas ir tas karalis, kā visi baidās?

Tells. Tas ir tas viens, kas visus sargā, baŗo.

Valters. Vai paši nevar droši sargāties?

Tells. Tur neuzticas kaimiņš kaimiņam.

Valters. Tēt, man(im) šaurs viss šķiet tur
plašā zemē;

Tad labāk dzīvoju zem sniegotiem.

Tells. Jā, labāk, bērns, ka mums aiz muguras
Ir šjūdoņi, ne ļauni cilvēki.

(Viņi taisās iet garām.)

Valters. Vai, lūk to cepuri tur kārtī, tēt!

Tells. Kas daļas mums gar to! Nāc, iesim vien!

(Kad viņš grib aiziet, Frishards stājas viņam ceļā, šķēpu priekšā
turēdams.)

Frishards. Keizara vārdā! Stāvi, apstājies!

Tells (sagrābi šķēpu). Ko gribat? Ko jūs mani
aizturat?

Frishards. Jūs esat noziegušies, nākat līdz.

Leitholds. Jūs godu nenodevāt cepurei.

Frishards. Nē, projām cietumā!

Valters. Ko? Tēvu cietumā? — Ē, palīgā!

(Kliedz pret skatuvi atgriezies.)

Šurp vīri! labi ļaudis, palīdzat!

Še notiek vara! cietumā to ved!

Ienāk Reselmanns, baznīckungs, un kesteris Pētermans,
līdz ar vēl trim vīriem.

Pētermans. Kas ir?

Reselmans. Ko ķeries tu šim vīram klāt?

Frishards. Viņš pretnieks ķeizaram, viņš nodevējs!

Tells (sagrābj viņu spēji aiz rokas).

Ko? Es tev nodevējs?

Reselmans. Tu maldies, draugs,

Tas Tells; viņš goda vīrs, labs pilsonis.

Valters (ierauga Valteru Firstu un steidzas viņam pretim).

Nāc, vectēt, palīdz'! Varu dara tēvam.

Frishards. Prom cietumā!

Valters Firsts (klāt piesteigdamies). Es galvoju par viņu!

Tell, Dieva dēļ, teic, kas ir noticis?

(Ienāk Melchtāls un Stauffachers.)

Frishards. Viņš zemes soģa varu nicina,

Un negrib atzīt viņa valdību.

Stauffachers. Un Tells to darījis?

Melchtāls. Tu melo, blēdi!

Leitholds. Viņš godu nenodeva cepurei.

Valters Firsts. Un tādēļ viņu cietumā?
Klaus', draugs,

Ņem manu galvojumu, atlaid viņu!

Frishards. Tu galvo tikai pats par savu galvu!

Mēs darām, ko mums liek. — Nu, taisies prom!

Melchtāls (uz zemniekiem).

Tas negants varas darbs! Vai paciest mums,

Ka viņu aizrauj mūsu acu priekšā?

Pētermans. Mums pārspēks. Draugi, necietīsim to!

Mēs citos rodam drošu atbalstu.

Frishards. Kas soģa pavēlei še pretojas?

Vēl trīs zemnieki (atskriedami).

Mēs palīdzam. Kas ir? Sit viņu nost!

Hildegarda, Mechtilda un Elzbeta nāk atpakaļ.

Tells. Es pats sev palīdzēšos. Ejat, laudis,

Ja es tik spēku lietot gribētu,
Vai domājat, es būtos viņu šķēpu?

Melchtāls (uz Frishardu).

Tik mēģini to vest no mūsu vidus!

Valters Firsts un Stauffachers. Jel
klusāk! mierā!

Frishards (k dziedz). Dumpis! Pretestība!

(Dzird atskanam mednieku taures.)

Sievietes. Tur soģis atnāk!

Frishards (k dziedz vēl diktāki). Dumpis! Sa-
celšanās!

Stauffachers. K dziedz, līdz tu pārsprāgsti,
tu blēdis!

Reselmans un Melchtāls. Klusi!

Frishards (k dziedz vēl skaļāk).

Ē! Palīgā šurp likumības kalpiem!

Valters Firsts. Pats soģis nāk! Vai
mums, kas notiks še!

Ienāk Geslers, jāšus, medības vanagu rokā, Rūdolfis
Harrass, Berta un Rudencs, pavadonos daudz apbru-
notu vīru, kuŗi lokā sastājas ar saviem piķiem ap visu skatuvi.

Rūdolfis Harrass. Ē! ceļu soģim!

Geslers. Dzenat viņus prom!

Ko ļaudis saskrien? Kas sauc palīgu?

— Ēs gribu zināt, kas tur bij? (Uz Frishardu.)

Nāc šurp!

Kas esi tu un ko šo vīru turi?

(Viņš vanagu atdod kādam sulainim.)

Frishards. Mans žēlīgs kungs, es esmu jūsu
zaldāts

Un še par sargu likts pie cepures.

Šo vīru noķēru uz karstām pēdām,

Ka cepurei viņš liedzās godu dot.

Es viņu apcietināt gribēju,

Bet ļaudis to ar varu lūko izraut.

Geslers (pēc kāda starpbrīža).

Tell', vai tu savu ķeizaru tā nievā?

Un mani, kas še valda viņa vietā,

Ka liedzies godu dot šai cepurei,

Ko kāru, paklausību pārbaudīdams.

Tu savas ļaunās domas atklāji.

Tells. Kungs mīlais, piedodat, aiz nevērības

Tas noticis, ne vis aiz nievāšanas.

Es neapdomīgs, vārds man taču Tells,

Es lūdzu žēlot, nedarišu vairs.

Geslers (brīdi klusējis). Tu meistars esot. Tell,
ar loku šaut,

Teic, katru strēlnieku tu pārspēšot?

Valters. Un tā ir tiesa, kungs, tēvs ābolu
No koka nošauj nost uz simtu soļiem.

Geslers. Vai tas tavš puika, Tell?

Tells. Jā, mīlais kungs.

Geslers. Vai bērnu tev ir vairāk?

Tells. Divi, kungs.

Geslers. Un kuŗu tu no tiem visvairāk mīli?

Tells. Kungs, abi man ir līdzī mīli bērni.

Geslers. Nu, Tell, ja ābolu tu šauj no koka

Uz simtu soļiem, izrādi tad man

Še savu mākslu. — Paņem rokā stopu —

Viņš tev jau līdzī ir — un sataisies

No zēna galvas nošaut ābolu. —

Bet to es saku tev(im): mērķē labi,

Lai ābols nokristu uz pirmo reizi!

Ja aizšauj gaŗām, tava galva krīt.

(Visi iztrūkstas.)

Tells. Kungs — kādas briesmas nodomājat jūs

Priekš manis? — Es — no sava bērna galvas —

Nē, nē jel, mīlais kungs, tas nenāk jums

Ne prātā — Pasarg' Dievs! — To nevarat

Jūs nopietni no tēva prasīt, nē!

Geslers. Tu šausi ābolu no zēna galvas! —
Es prasu to un gribu.

Tells. Vai man būs

Uz sava bērna mīļo galvu mērķēt

Ar savu stopu? — Labāk gribu mirt!

Geslers. Tu šausi, jeb vai mirsi līdz ar zēnu!

Tells. Lai pats es savu bērnu nokauju!

Kungs, jums nav bērnu — jūs jau nezināt,
Kas tēva sirdī baigi iedrebas.

Geslers. E, Tell, tu piepeši tik apdomīgs!
Man tika teikts, tu esot sapņotājs.
No ļaužu parastības atturoties.
Tu mīli savādo, — un tādēļ es
Tev izmeklēju šādu drosmas darbu.
Cits apdomātos vēl, — tu aizmiedz acis,
Un tūdaļ uzdevumam ķeries klāt.

Berta. Kungs, nejokojat ar šiem ļautiņiem!
Tie bāli drebot stāv. — Tiem neparasts
No jūsu mutes dzirdēt jokošanos.

Geslers. Kas teic jums, ka es jokoju?

(Norauj ābolu no zara, kas karājas viņam pāri.)

Še ābols.

Dot vietu, — lai, kā parasts noskaita
Sev soļus, — astoņdesmit es tam došu,
Ne mazāk un ne vairāk. — Teicās viņš
Uz simtiem soļiem garām neaizšaut. —
Nu, strēlniek, šauj un raugi mērķi ķert!

Rūdolfs Harrass. Dievs, nu top nopietni
— Krīt ceļos, zēn,

Un soģi lūdz par savu dzīvību!

Valters Firsts (sānis uz Melchtālu, kurš tikko
spēj savaldīt savu nepacietību).

Jel valdaties! Es lūdzu, esat mierīgs!

Berta (uz zemes soģi). Būs diezgan, kungs! Nav
cilvēcīgi vairs,

Tā jokoties ar tēva izbailēm.

Ja nabags vīrs, par savu vieglo vainu
Ir nāvi izpelnījies, Dieva vārds!
Viņš tagad desmitkārt ir nāvi jutis.
Lai neaizskārts viņš mājās atgriežas,
Viņš tagad pazīst jūs! šo stundu viņš
Un viņa bērnu bērni pieminēs.

Geslers. Dot vietu! — Aši, ko tu kautrējies?
Tu noziedzies, es varu tevi nokaut,
Un lūk, es žēlīgs, tavu likteni

Tev lieku tava paša veiclās rokās.
Tas nevar sūdzēties, ka spriedums bargs,
Ko liek par meist'ru paša liktenim.
Tu slavējies ar asu skatienu,
Nu, strēlniek, rādi tagad savu mākslu!
Te mērķis cienīgs, alga dižena!
Uz matu mērķī iešaut, to jau spēj
Ir citi strēlnieki; bet meistars tas,
Kas katrā vietā valda savu mākslu,
Kam sirds nedz roku trauc, nedz aci vil.

Valters Firsts (nometas viņa priekšā ceļos).

Kungs, jūsu augstību mēs atzīstam;
Bet liekat žēlastībai notikt; ņemat
Pus manas mantas, ņemat visu sev!
Tik atlaižat šo briesmu darbu tēvam!

Mazais Valters. Nē, nekrīt ceļos ļaunā
vīra priekšā!

Teic, kur man stāties. Es jau nebistos.
Tēvs taču nošauj putnu laižamies,
Uz bērna sirdi viņš gan nemisēsies.

Stauffachers. Kungs, vai nav žēl jums ne-
vainīgā bērna?

Reselmans. Jēl apdomājat, Dievs ir debsis,
Tam būs jums jāatbild par saviem darbiem!

Geslers (rāda uz zēnu). Tur piesiet to pie liepas!

Mazais Valters. Mani siet?
Nē, negribu, ka mani sien kā jēru.
Es klusu stāvēšu, pat nedvašošu.
Kad mani sienat, nē, tad nevaru,
Tad es pret savām saitēm raustīšos.

Rūdolfs Harrass. Tik acis, puisīt, ļauj sev
cieši siet!

Valters. Kam acis? Vai jūs domājat, es
baidos

No tēva bultas? Droši stāvēšu
Ne acuplakstiņi man nemirkšķēs.
— Tēt, droši, rādi, ka tu esi strēlnieks!

Tas varmāks netic, grib mūs postā grūzt —
Par spīti viņam nošauj ābolu!

(Viņš nostājas pie liepas, viņam uzliek uz galvas ābolu.)

Melchtāls (uz zemniekiem). Ko? Vai šis ne-
darbs mūsu acu priekšā

Lai piepildās? Kamdēļ mēs zvērējām!

Stauffachers. Viss gluži velti. Mums
nav ieroču.

Jūs redzat, šķēpi apkārt mums kā mežs.

Melchtāls. Kaut būtu tūdaļ ticis izdarīts!
Dievs piedod tiem, kas lika kavēties.

Geslers (uz Tellu) Nu Tell! — Ne velti nēsā
ieročus.

Ņemt loku sev(im) līdz ir bīstami,

Jo bulta reizēm ķer ir strēlnieku.

Šī lepnā tiesība, ko zemnieks kāro,

Tā aizkar augsto zemes valdnieku.

Jo tikai kungam brīv būt bruņotam.

Ja prieks jums nēsāt loku līdz ar bultām, —

Nu labi, es jums gribu mērķi likt.

Tells (uzvelk loku un uzliek bultu). Tad pašķira-
ties! Ceļu!

Stauffachers. Ko, Tell? Jūs gribat —
Mūžam nē — jūs trīsāt,

Jums rokas dreb, un jūsu ceļi līms. —

Tells (ļauj lokam atkal noslīgt). Man tumšs priekš
acīm metas!

Sievietes. Dievs un Kungs!

Tells (uz zemes soģi). Ak, laižat mani, kungs. Šc
mana sirds!

(Viņš atrauj svārkus uz krūtīm vaļā.)

Lai jūsu kalpi nāk un nodur mani!

Geslers. Ne tavas nāves, — šāviena es gribu.
— Tu taču visu spēj un neaizmirsti;

Tu laiņu stūrēt proti nevien šaut,

Tu vētras nebaidies, kad vajag glābt.

Nu, glābējs, palīdz' sev! — tu visus glāb!

Tells stāv briesmīgā cīņā: viņa rokas saraujas un acis draudoši skatās drīz uz zemes soģi, drīz uz debesīm. — Piepeši viņš grābī maksti, izņem vēl otru bultu un iebāž to azotē. Zemes soģis ievēro visas viņa kustības.

Valters Tells (zem liepas).

Tēt, šauj tik vien! Es nebaidos!

Tells. Jā, jāšauj!

(Viņš saņemas un sāk mērķēt.)

Rudencs (kurš visu laiku stāvējis vislielākā nepacietībā un tikai ar varu savaldījies, panāk uz priekšu.)

Kungs, tālāk bardzībā jūs neiesit,
Jūs neiesit. — Tas bij tik' pārbaudījums. —
Nu sasniegts jūsu nolūks. — Pārāk ass
Ir stingrums gudro mērķi nepanāk,
Un pārāk pievilkts beigās pārsprāgst loks.

Geslers. Jūs klusat, līdz jūs sauc.

Rudencs. Es gribu runāt!

Es driktu runāt! — Ķeiz'ra gods man svēts;
Bet šāda valdība tik naidu ceļ.

Tā ķeiz'ra griba nav — to varu teikt —

Un šādu varmācību nepelna

Šī mana tauta; tas jums nebij ļauts.

Geslers. Ā, ko jūs uzdriksat?

Rudencs. Es klusēju.

Uz visiem varasdarbiem, ko pieredzēju;

Es savas acis visam aizslēdzu,

Un pārkūsošo dusmu pilno sirdi

Es dziļi krūtīs spiedu atpakaļ.

Bet ilgāk klusēt būtu nodevība

Pret tēvu zemi un pret ķeizaru.

Berta (metas starp viņu un zemes soģi):

Dievs, ko jūs kaitinat jau saniknoto?

Rudencs. Es savu tautu atstāju, no ģintēm

Es atsacījos, radniecības saites,

— Lai saistītos pie jums, — es sarāvu, —

Priekš visiem labu sekmēt cerēdams,

Kad stiprināju ķeizarisko varu —

No acīm krīt man saišķis — Šausmās redzu,

Ka es pie bezdibeņa malas vests. —

Jūs maldinājāt manas brīvās domas
Un taisno sirdi. — Es jau gatavs biju
Pret gribu savu tautu postā gāzt.

Geslers. Ak, pārdrošnieks, tu tā pret kungu
runā!

Rudencs. Man ķeizars kungs, ne jūs. Es
esmu brīvs

Tāpat kā jūs, ar jums es mērojos
Jebkurā bruņnieciskā tikumā.
Ja jūs šē nestāvētu ķeiz'ra vārdā, —
Ko cienu pat ir tur, kur viņu pulgo —
Es izaicinātu jūs cīņā, un jums būtu
Man jādod atbilde, kā bruņniekam.
Jā, mājat kalpiem — es šē nestāvu
Bez ieročiem, kā tie —

(Viņš rāda uz ļaudīm.)

Man ir savs zobens,
Un kurš man nāks par tuvu — —

Stauffachers (sauc). Ābols kritis!

Kamēr visi bija piegriezušies šai ķildai un Berta metusies starp
Rudencu un zemes soģi, Tells ir šāvis, un bulta ābolu ķērusi.

Reselmans. Zēns sveiks!

Vairāk balsis. Ābols kritis! Ābols kritis!
(Valters Firsts grīļojas un grib pagībt, Berta viņu tura.)

Geslers. Viņš tiešām šāvis? Ko? Tas ār-
prātīgais!

Berta. Zēns vesels! Atjēdzaties, labais tēvs!

Valters Tells (lēkšus atskrien ar ābolu).

Tēt, šē ir ābols. — Es jau zināju,

Ka savam zēnam kaites nedarīsi.

Tells ir stāvējis, uz priekšu saliecies, it kā sekodams bultai,
— tad loks izslīkst viņam no rokām. — Kad viņš redz zēnu
atskrejam, viņš izplestām rokām steidzas tam pretim un spējā
sajūsmībā paceļ to sev pie krūtīm; tad viņš bez spēka saļimst.

Visi stāv apkārt dziļi sakustināti.

Berta. Ak žēlīgs Dievs!

Valters Firsts (uz tēvu un dēlu).

Jūs bērni! mani bērni!

Stauffachers. Lai slavēts Dievs!
Leitholds. Nu, tas tik bija šāviens!
To vēl pēc laiku laikiem daudzinaš.
Rūdolfis Harrass. Par Tellu strēlnieku
tiks ļaudis runāts
Tik ilgi, cik šie kalni pastāvēs.

(Pasniedz soģim ābolu.)

Geslers. Nudien, caur pašu vidu ābols pār-
šauts!

Jā, tiešām jāsaka, tas meistaršāviens.

Reselmans. Tas šāviens gan bij labs, bet
vai tam! vai!

Kas viņu dzina Dievu kārdināt.

Stauffachers. Tell, ceļaties, jūs sevi vīrišķi
No soda brīvējat, nu varat iet.

Reselmans. Jā, nākat, nākat, vedat mātei
dēlu!

(Viņi grib to aizvest projām.)

Geslers. Klau, Tell!

Tells (paņāk atpakaļ). Ko teiksīt, kungs?

Geslers. Tu paņēmi

Vēl otru bultu sev iz makstīm — jā.

Es labi redzēju. — Priekš kam tev tā?

Tells (apiucis). Kungs, tāds ir paradums pie
strēlniekiem.

Geslers. Nē, Tell, — tās atbildes man ne-
pietiek;

Tas gan ko citu nozīmējis būs!

Teic, Tell, man skaidri visu taisnību;

Lai ir, kas būdams, dzīvība tev droša.

Kam bija otrā bulta?

Tells. Labi, kungs,

— Kad jūs man neaizskārsīt dzīvību —

Es gribu taisnību jums krietni teikt.

(Viņš izvelk bultu no azotes un uzlūko zemes soģi ar briesmīgu
skatu.)

Šī otrā bulta bij, ko — nošaut jūs,

Ja bērniņu es būtu ievainojis,

Bet jūs mans šāviens tiešām būtu ķēris.

Geslers. Nu, Tell, es dzīvību tev neaizskāršu,
Tev vārdu devu, to ar' turēšu —
Bet nu, kad atklājies tavš ļaunais prāts,
Es likšu tevi vest un paglabāt,
Kur tev nedz saule spīdēs, nedz ar' mēness,
Lai es no tavām bultām būtu drošs.
Ē, kalpi, grābjat, sienat to!

(Tells tiek saistīts.)

Stauffachers. Kā, kungs!
Vai tā tam vīram darīsīt, pie kura
Tik gaiši parādījies Dieva pirksts?

Geslers. Nu, redzēsīm, vai Dievs to otrreiz
glābs?

Lai viņu tādēļ manā kuģī met,
Es pats to gribu vest uz Kīsnachtī.

Reselmans. Nē, to jūs nedrīkstat, pats ķei-
zars nedrīkst,

Tas pretī mūsu brīvestības rakstiem.

Geslers. Kur ir tie? Vai tos ķeizars atzinis?

Viņš nav tos atzinis. — Šī labvēlība

Caur paklausību jums vēl jāiegūst.

Jūs visi dumpīgi pret ķeizaru,

Un pādrošs nemiers jūsu starpā aug.

Es pazīstu jūs visus — jūsu domas —

Šo tagad izgrābju no jūsu pulka;

Bet visi jūs tam līdzī vainīgi.

Kas gudr(i)s, zinās paklausīt un klusēt.

(Viņš aizjāj; Berta, Rudencs, Harrass, zaldāti viņam seko,

Frishards un Leitholds paliek turpat.)

Valters Firsts (dziļās sāpēs).

Viss beigts; viņš ieņēmis sev prātā, mani

Ar visu manu namu samaitāt!

Stauffachers (uz Tellu). Ak, kam jūs kaiti-
nājāt varmāku!

Tells. Lai savaldās, kas manas sāpes jutīs!

Stauffachers. Ak, nu gan viss, it viss ir
beigts! Ar jums

Mēs visi līdzī važās saistīti!

Zemnieki (apstājas ap Tellu). Ar jums mums
izgaist visas cerības!
Leitholds (tuvojas Tellam). Tell, žēl man ir, —
bet man ir jāpaklausa.

Tells. Ar Dievu!

Valters Tells (straujās sāpēs viņam pieglauzdamies.)

Tēvs, ak, tēvs! mans mīlais tēvs!

Tells (pacel rokas pret debesīm). Tur augšā ir tavs
tēvs! To piesauc, bērns!

Stauffachers. Tell, ko būs jūsu sievai teikt
par jums?

Tells (pacel dziļā sirsnībā bērnu sev pie krūtīm).

Zēns neaizskārts, un man Dievs palīdzēs.

(Aši izraujas un seko zaldātiem.)

Ceturtais cēliens

Pirmais skats

Ezera austruma krasts.

Dīvaina veida kraujas klintis rietumos noslēdz skatuvi. Ezers vilņojas, dzirdama stipra špākšana un rūkšana, pa starpām atskan pārkoņa dārdieni un nožib zibeni.

Kuncs no Gersavas. Zvejnieks un viņa zēns.

Kuncs. Pats skaidri redzēju, jūs varat ticēt:
Viss tā ir noticis, kā stāstīju.

Zvejnieks. Tells važās likts un novests
Kisnachtē,

Pats krietnākais un dūšīgākais vīrs,
Kad nāktos sacelties priekš brīvības!

Kuncs. Pats soģis ved to pāri ezeram,
Pašlaik tie taisījās jau kuģi kāpt,
Kad devos prom no Flilenes; bet vējš,
Kas taisni paceļas un kuŗš ir mani,
Lūk, spieda steidzīgi še malā nākt,
Būs aizkavējis viņu aizbraukšanu.

Zvejnieks. Tells važām saistīts, soģa varā
dots!

Ak, tas to diezgan dziļi noglabās,
Lai dienas gaismu neredzētu vairs!
Jo atriebšanās viņam jābaidās
No brīvā vīra, ko viņš aizskāris!

Kuncs. Ir vecais landamans, teic, augstais kungs
Fon Attinghauzens slimš uz miršanu.

Zvejnieks. Tad nīkst mums cerība vis-
pēdējā!

Tas bija vienīgais, kas drīkstēja
Vēl uzstāties par tautas tiesībām!

Kuncs. Aug vētra augumā. Nu, esat sveiki!
Es ciemā mājas vietu meklēšu,
Jo šodien nav ko domāt tālāk braukt. (Viņš aiziet.)

Zvejnieks. Tells važās likts, un vecais brīv-
kungs miris!

Nu, varmācība, drošu pieri ceļ,
Met kaunu nost! Jo patiesības mute
Ir mēma, acis izdurtas, un roka,
Kas būtu glābusi, ir saistīta!

Zēns. Draž liela krusa. Tēvs, nāc būdiņā,
Nav labi kavēties še klajā laukā.

Zvejnieks. Nu vēji, graužat! Sperat, zibeņi!
Jūs plīstat, mākoņi! un gāžat straumes
No debess! slīcinājat zemi! Postat
Jau dīgli nedzimušās paaudzes!
Jūs, trakie dabas spēki, uzvarat!
Jūs, lāči, vilki, senie nezvēri
Nu nākat atpakaļ! jums pieder zeme.
Kas lai še dzīvo vairs bez brīvības.

Zēns. Klau, bezdibens kā dūc, kā virpul's rēc,
Tā vēl nekad nav ezers trakojis!

Zvejnieks. Uz savu bērna galvu mērķēties!
Nevienam tēvam tas vēl nebij likts.
Kā daba tur lai dumpī nesaceltos
No niknām dusmām! — Ā, es nebrīnētos,
Ja klinšu gali liektos ezerā,
Ja viņu leduskalnu virsotnes,
Kas mūžam neatkūst kopš radīšanas,
No saviem augstumiem šurp lejā plūstu.
Ja kalni lūztu, aizās sagrūtu,
Un ātri grēku plūdi izgāztos,
Lai dzīves mītnes visas rautu līdz!
(Dzird tālienē zvanām.)

Zēns. Vai dzirdat? kalna galā zvanīts top.
Tur tiešām būs kāds kuģis briesmās redzēts,
Nu zvanus belž, lai skaita pātarus!
(Viņš pakāpijas uz kādu pakalniņu.)

Zvejnieks. Vai! kuģim, kuŗš šai brīdī ceļā
būdam,

Tiek svaidīts šinī šausmu šūpolī!
Tur stūre lieka, lieks pats stūrētājs,
Tur negaiss meistars, vējš un vilņi rotā
Ar cilvēku kā drāstelēm — visapkārt
Nav drauga krūts, kas dotu patversmi!
Tam stāvi pretim bārgi rēgojas
Tik nedraudzīgas klintis, rāda tam
Tik savas akmeņainās, kraujās krūtis.

Zēns (rāda uz kreiso pusi).

Tēt, kuģis, lūk! viņš nāk no Flilenes.

Zvejnieks. Dievs pasarg' nabagus! Kad
auka reiz

Šis ūdens aizas sprostā tikusi,
Tad trako tā, kā bailēs plēsīgs zvērs,
Kuŗš dzelžu spieķus dauza krātiņā!
Tā kaucot velti meklē izeju;
Visapkārt klintis viņu ievalņo,
Kas debessaugsti šauro ceļu slēdz.

(Viņš uzkāpj pakalnē.)

Zēns. Tas kungu kuģis, tēt, iz Urijas.
Es redzu: sarkans jumts un soģa karogs.

Zvejnieks. Ā, Dievs ir taisn(i)s! Jā, tas ir
viņš pats,

Pats soģis, kas tur brauc. — Tur peld nu viņš.

Ved kuģi līdzī savu noziegumu!

Drīz atriebējs ir viņu panācis.

Nu jūt viņš kungu, kuŗš ir spēcīgāks!

Šie vilņi viņa balsi neklausa.

Šis klintis savas galvas negrib liekt

Priekš viņa cepures. — Zēn, nelūdz Dievu.

Tu traucē soda roku tiesnesim!

Zēns. Es nelūdzos priekš soģa. — Es tik lūdzos
Priekš Tella, kuŗš ir līdzī viņa kuģi.

Zvejnieks. Ak, aklā dabas spēku neprātība!

Vai tev, lai tvertu vienu vainīgo,

Viss kuģis jāsagrauj ar stūrmani!

Zēns. Lūk, lūk, tie laimīgi jau garām bij
Gar Buģisgratu; bet šīs vētras spars,
Kurš atsitās no Velnaminstera,
Met viņus atpakaļ uz Aksenberģi.
— Es neredzu tos vairs.

Zvejnieks. Tur Hakmesers,
Un tur jau vairāk kuģi sašķelti.
Ja tie tam veikli garām nepabrauc,
Tad kuģis klintī tur tiks sadragāts,
Kas krauji nolaižas tur dziļumā.
— Tiem kuģī gan ir krietn(i)s stūrētājs;
Ja kāds vēl spētu glābt, tas būtu Tells;
Bet tam jau rokas važām saistītas.

Ienāk Vilhelms Tells ar loku.
(Viņš nāk ašiem soļiem, lūkojas izbrīnējies visapkārt un izrāda
strauju iekšēju kustību. Skatuves vidū viņš nometas ceļos, ro-
kā m aizskārdams zemi un tad paceldams tās pret debesīm.)

Zēns (viņu pamanīdams). Tēvs, kas tas vīrs tur,
lūk, kurš ceļos meties?

Zvejnieks. Viņš savām rokām cieto zemi
skauj,

Bez maņas uztraukts liekas — —

Zēns (panāk uz priekšu). Ko redzu! Tētiņ! Nākat,
Nākat, paskatat!

Zvejnieks (tuvojas). Kas ir tas? Ko? Dievs
debesīs! Tas Tells?

Kā jūs šē nākat? Sakat?

Zēns. Vai ne jūs

Tur kuģī gūstīts bijāt, važās siets?

Zvejnieks. Vai neaizveda jūs uz Kismnachts?

Tells (paceļas no zemes). Es tiku brīvs.

Zvejnieks un zēns. Ā, brīvi! Dieva
brīnums!

Zēns. Kur nākdami?

Tells. No viņa kuģa.

Zvejnieks. Ko?

Zēns (reizē). Kur zemes soģis?

Tells. Viļnos šūpojas.

Zvejnieks. Vai tiešām? Ā! Bet jūs? Kā
tikāt šurp?

Kā vētrai izbēgāt un savām saitēm?

Tells. Caur Dieva žēlastību. — Uzklusat!

Zvejnieks un zēns. Ak, sakat! sakat!

Tells. Kas tur Altorfā

Ir noticis, jūs zināt!

Zvejnieks. Zinu, visu —

Tells. Ka soģis mani lika tvert un siet

Un novest gribēja uz Kismachtī —

Zvejnieks. Un Flilenē ar jums ir kuģi sēdies.

Mēs zinām. Sakat, kā jūs izbēgāt?

Tells. Es kuģi gulēju, ar virvēm siets,

Bez ieročiem, bez glābiņa. — Ne mūžam

Vairs necerēju saules gaismu redzēt,

Nedz sievas, bērnu miļās sejiņas;

Pilns skumju vēros ūdens tuksnesī —

Zvejnieks. Ak nabags vīrs!

Tells. Tā mēs nu kuģojām,

Pats soģis, Rūdolfis Harrass, kalpu pulks.

— Bet stops un makstis bij man nolikti

Pie stūres tuvu, kuģa pakalgalā. —

Kad bijām sasnieguši līkumu,

Pie mazā Aksena, tad deva Dievs,

Ka negants šausmu negaiss sacēlās

Un pēkšņi izbruka no Gothardaizas,

Ka visiem airētājiem dūša plaka

Un visi šķita, ka nu jāiet bojā.

Tad dzirdēju, ka viens no sulainiem

Pret soģi griezās, šādi runādams:

«Jūs redzat savu postu, kungs, un mūsējo,

«Ka nāve visiem mums jau zobu galā —

«Bet stūrmaņi aiz lielām izbailēm

«Vairs nezina padoma, un braukšanā

«Bez krietnas prašanas. Bet, lūk, tur Tells,

«Tas spēcīgs vīrs un kuģi stūrēt prot.

«Kā būtu izlietot to šinis briesmās?»

Tad soģis teica man: «Tell, ja tu ņemtos

«Mums izpalīdzēt šinī negaisā,

«Tad es tev važas liktu atraisīt.»
 Es teicu: «Kungs, ar Dieva palīgu
 «Es apņemos mūs paglābt šinī likstā.»
 Tā tiku brīvs no važām, nostājos
 Pie kuģa stūres un tad sāku braukt.
 Bet sānis lūkojos, kur guļ mans loks,
 Un krastu izlūkoju vērīgi,
 Kur būtu malā lēkt labs gadījums.
 Un līdz ko ieraudzīju klintsragu,
 Kas, plakans, iestiepās uz ezervīdu —
 Zvejnieks. Es zinu: rags pie lielā Aksena,
 Bet neiespējams šķiet man viņu sniegt,
 No kuģa lecot — pārāk viņš ir stāvs —
 Tells. — Es kalpiem saucu, krietni saņemties,
 Līdz būsim sasnieguši klintsragu,
 Tur, teicu, briesmas būs tad pārciestas —
 Un kad to ašiem irkliem sasniedzām,
 Es Dievu piesaucu un piegriežu —
 Ar visiem saviem spēkiem saņemdamies
 Pret klinti kuģa pakālejo daļu.
 Nu, aši stopu grābdams, uzlecu
 Ar lielu lēcieni uz kraujo klinti,
 Un atpakaļ ar kāju atspērdams,
 Es kuģi dzelmē atkal ieogrūžu —
 Lai tur pēc Dieva prāta viņš ligo!
 Tā esmu šē no vētras varas glābts
 Un no vēl negantākas ļaužu varas.

Zvejnieks. Tell, Tell! Dievs brīnumu ir
 darījis

Jūs glābdams; tikko savām acīm ticu. —
 Bet sakat, kurp jūs tagad gribat iet?
 Jo nav jums drošības, ja vien tik soģim
 No vētras dzīvam izbēgt laimējas.
 Tells. Es dzirdēju, kad kuģī siets vēl biju,
 Ka Brunenē viņš gribot malā kāpt,
 Caur Švici mani vest uz savu pili.

Zvejnieks. Vai viņš pa zemes ceļu grib
 turp iet?

Tells. Jā gan.

Zvejnieks. Tad paslēpjaties steidzīgi!
Ne divreiz Dievs no viņa rokām glābs.

Tells. Kā ātrāk tikt uz Kisnachtsi un Artu?

Zvejnieks. Turp lielceļš ved, kas iet pār
Steineni;

Bet isāku un slepenāku ceļu
Mans zēns pār Lovercu jums parādīs.

Tells (sniedz viņam roku).

Tad esat sveiki! Dievs jums atmaksās!

(Iet un griežas atkal atpakaļ.)

— Vai līdzī nezvērējāt Ritlijā?

Jūs minēja, man šķiet.

Zvejnieks. Es biju klāt

Un līdzī apzvērēju sabiedrību.

Tells. Tad, lūdzams, steidzaties uz Birglenu!

Pēc manis sieva gaužas; sakat tai,

Ka esmu glābts un drošā patversmē.

Zvejnieks. Bet kā lai saku, kurp jūs bēguši?

Tells. Jūs manu svaini sastapsit pie viņas,

Un citus, kuri līdzī zvērējuši, —

Lai viņi krietni turas, nenoskumst,

Tells atkal brīvs un rokas lietot spēj;

Drīz viņi vairāk ko par mani dzirdēs.

Zvejnieks. Kas ir jums nodomā? Man varat
teikt.

Tells. Gan, gan jau teiks, kad darbs būs pa-
darīts.

(Viņš aiziet.)

Zvejnieks. Ej, Jenni, rādi ceļu. — Dievs ar
jums!

Viņš galā izvedīs, ko apņēmies. (Aiziet.)

Otrais skats

Attinghauzena pili.

Brīvkungs, atzveltnē, gul uz miršanu. Valters
Firsts, Stauffachers, Melchtāls un Baumgar-
tens stāv viņam apkārt. Mazais Valters Tells viņa
priekšā nometies ceļos.

Valters Firsts. Nu viņš ir miris, viņš ir
pārcietis!

Stauffachers. Viņš negul tā, kā mironš. —
Skatat, spalva

Pie viņa lūpām kustas! Viņa miegs
Ir mierīgs, rāmi smaida viņa vaibsti.

Baumgartens pieiet pie durvīm un ar kādu sarunājas.

Valters Firsts (uz Baumgartenu). Kas tur?
Baumgartens (atnāk atpakaļ). Tā jūsu meita,
Hedviga

Ar jums grib runāt — savu zēnu redzēt.

(Valters Tells pieceļas.)

Valters Firsts. Kā man to mierināt, kad
pašam bēdas?

Viss posts pār manu galvu izgāžas!

Hedviga (ar varu ienākdama).

Kur ir mans bērns? Es gribu viņu redzēt!

Stauffachers. Jūs esat nāves namā, sa-
valdaties!

Hedviga (metas uz zēnu). Mans Velti! dzīvs!

Valters (pieskaujas viņai). Ak, māmiņ, nabadzīte!

Hedviga. Vai tiešām? tiešām? Tu man ne-
aizskārts?

(Aplūko viņu bailīgā rūpībā.)

Vai iespējams? Viņš mērķēja uz tevi?

Kā viņš to spēja? Tam nav sirds. — Viņš bultu

Uz savu paša bērnu spēja šaut!

Valters Firsts. Viņš bailēs darija to, dvē-
s'les sāpēs,

Jo viņu spieda: nāve draudēja!

Hedviga. Ak, ja tam būtu tēva sirds, viņš
būtu

Daudz labāk nāvē gājis tūkstoškārt!

Stauffachers. Jums Dieva prātu slavēt
pienāktos,

Kas labi galā vedis —

Hedviga. Kā man aizmirst,

Ka varēja būt citāds gals? — Dievs, tēvs!

Kaut simtu gadus dzīvot man — es zēnu

Aizvien tur sietu redzu, tēvu šaujām,

Un mūžam bulta man(im) sirdī skrien.

Melchtāls. Vai zināt ar', cik ļoti viņš bij
aizskārts?

Hedviga. Cik cieta vīriem sirds! Ja apvaino
Kāds viņu lepnumu, tie visu aizmirst;
Tie aklā niknumā tad nežēlo
Nedz bērna dzīvības, nedz mātes sirds!

Baumgartens. Vai Tella likten's nav vēl
diezgan sūrs,

Ka smagām pašām jūs to apkraujat?
Priekš viņa ciešanām jums jūtu nav?

Hedviga (apgriežas pret viņu un uzskata viņu pla-
tām acīm.)

Un tev tik asaras priekš drauga likstas.
— Kur bijāt jūs, kad krietno vīru sēja?
Kur tad bij palīgi? Jūs skatījāties,
Jūs ļāvāt negantībai notikties;
Jūs rāmi pacietāt, kā aizveda
No jūsu vidus draugu! — Vai gan tā
Tells darīja ar jums? — Vai nožēlodams
Viņš arī stāvēja, kad soģa kalpi
Tev pakal dzinās, un kad trakoja
Tev pretī ezers? — Nevis lieki lēja
Viņš asaras, nē, laivā lēca, sievu
Un bērnus aizmirzdams, un tevi glāba —

Valters Firsts. Kā būtu spējuši mēs viņu
glābt?

Mazs pulciņš un turklāt bez ieročiem!

Hedviga (metas tēvam pie krūtīm).

Ak tēvs! Tu arī viņu zaudējis!
Šī zeme, visi mēs to zaudējuši!
Mums visi trūkst viņš, ak, mēs trūkstam viņam!
Dievs, viņa dvē'sli glāb no izmisuma!
Līdz viņam lejā nesniedz drauga balss
Tai cietumā. — — Ja viņš nu sasirgtu!
Ak, tanīs mitrās, tumšos pagrabos
Tam jāsasirgst. — Kā alpu roze bāl
Un vīst un nonīkst purvu niknā gaisā,
Tā viņš tik saules gaismā dzīvot spēj,
Un brīva gaisa balzāmiskā plūsmā.

Viņš gūstā! — Viņa dvēs'le — brīvība!

Viņš nevar dzīvot mitrā kapu pūsmā.

Stauffachers. Jel rimstat. Visi gribam
cīnīties,

Lai atdarītu viņa cietumu.

Hedviga. Ko spējat jūs bez viņa? — Kamēr
Tells

Vēl brīvā bij, jā, tad bij cerība,

Tad bija nevainībai vēl savs draugs,

Tad bija palīgs visiem vajātiem,

Jūs visus glāba Tells — Jūs visi,

Jūs viņa važas raisīt nespējat!

(Brīvkungs pamostas.)

Baumgartens. Viņš kustas, klus!

Attinghauzens (paceldamies krēslā). Kur ir
viņš?

Stauffachers. Kas?

Attinghauzens. Viņš nenāk,

Viņš atstāj mani šinīs acumirkļos!

Stauffachers. Viņš prasa junkura. — Vai
to jau sauca?

Valters Firsts. Pēc viņa aizgāja.

(Uz Attinghauzenu.) Kungs, nebēdājat!

Viņš savu sirdi atradis, viņš mūsējs.

Attinghauzens. Vai viņš par tēvu zemi
runāja?

Stauffachers. Kā vīrs un varon's.

Attinghauzens. Kādēļ nenāk viņš

No manis saņemt tēva svētību?

Es jūtu, ka man ātri pienāk gals.

Stauffachers. Nē, nē, mans augstais kungs!
Šis īsais miegs

Jūs spirdzinājis; gaišs ir jūsu skats.

Attinghauzens. Ak, ciest ir dzīvot. — es
vairs neciešu.

Man galā ciešanas un cerība.

(Pamana zēnu.)

Kas ir tas puisīt's?

Valters Firsts. Svētat viņu, kungs!
Viņš ir mans dēla dēls, un nu bez tēva.

(Hedviga līdz ar zēnu nometas ceļos mirēja priekšā.)

Attinghauzens. Un visus jūs es atstāju
bez tēva —

Vai! vai man! Ka mans pēdējs acu skats
Redz tēvu zemes bojā iešanu!
Vai dzīves pilno mēru bij man sasniegt,
Lai mirtu viss ar visām cerībām!

Stauffachers (uz Valteru Firstu):

Vai viņam mirt šais drūmos sirdēstos?
Vai neapgaismosim tam nāves stundu
Ar cerību kā skaistu staru? — Augstais kungs!
Lai neskumst jūsu gars! Mēs neesam
Pagalam atstāti, nedz pazuduši.

Attighauzens. Kas lai jūs glābj?

Valters Firsts. Mēs paši! Uzklautat
Trīs zemes jau ir vārdu devušas,
Ka mūsu varmākas ir jāpadzen.
Jau biedrība ir noslēgta; svēts zvērests
Mūs visus saista. Cīņā stāsimies
Vēl iekam jaunu gaitu uzņems gads,
Un brīvā zemē dusēs jūsu miesas.

Attinghauzens. Ā, sakat! Biedrība jau
noslēgta?

Melchtāls. Jā, vienā dienā visi novadi
Uz reizi sacelsies. Viss sagatavots,
Un noslēpumu krietni sargā katrs,
Kaut daudzi simti viņu līdzī zin.
Jau varmākiem ir pamats izdobots
Un viņu varas dienas skaitītas.
Drīz viņu pēdas šē būs zudušas.

Attinghauzens. Bet stiprās pilis mūsu no-
vados?

Melchtāls. Tā visas notāl kritīs vienā dienā.
Attinghauzens. Vai muižnieki ir līdz šai
biedrībā?

Stauffachers. Mēs ceram gan uz viņu pa-
balstu,
Bet tagad zemnieki vien zvērējuši.
Attinghausens (paceļas lēni krēslā, ļoti izbrī-
nējies).

Ja zemniekam uz to drosmas bijis
Un paša dzinūļa, bez augstmaņiem, —
Ja tik daudz uzticas tas paša spēkiem —
— Nu, tad mēs neesam vairs vajadzīgi.

Tad varam mierā kapā dusēt iet.
Pēc mums nāks dzīvība — un citi spēki
Glābs augsto varenību cilvēcei!

(Uzliek roku uz galvas bērnam, kurš viņa priekšā nometies
ceļos.)

Šī galva nesa ābolu, — no tās
Jums jaunā brīvība zels diženāka;
Viss vecais zemē grūst, un laiki mainās,
No drupām ceļas jaunas dzīves ainas.

Stauffachers (uz Valteru Firstu). Lūk, kāda
vizma plūst no viņa acīm!

Tā nav vairs dabas lēna izdzišana,
Tas ir jau jaunās dzīves rīta stars.

Attinghausens. No senām pilīm muižnieks
lejā kāpj

Un zvērē uzticību pilsētām:
Tas sākās Ichtlandē un Turgavā,
Kā valdniece ceļ galvu cēlā Berne,
Freiburga brīvajiem ir droša pils,
Un savas cunftes naskā Ciricha
Uz karu bruņo — ķeizariskā vara
Pie viņas mūža vaļņiem salaužas —
(Turpina sekošo pareģoņa balsī, — viņa runa sacēlas līdz sa-
sajūsmībai.)

Es redzu valdniekus un augstus kungus
Šurp nākam tēraudbruņās iekaltus,
Lai rāmu ganu tautu nomāktu.
Uz dzīvību un nāvi cīnās. — slavu
Dod dažai aizai asiņainas kaujas.
Tur kailu krūti zemnieks, brīvprātīgs,

Kā upur's metas ienaidnieku šķēpos,
Viņš šķēpus lauž, krit muižniecības zieds,
Un savu karogu ceļ brīvība.

(Saņemdams Valtera Firsta un Stauffachera rokas.)

Tad stāvat cieši kopā — mūžam cieši —
Lai visas brīvas zemes vienojas —
Uz kalniem ugunskurus aizdedzat,
Lai aši sabiedrības pulcētos —
Un stāvat kopā — kopā, kopā —

(Viņš atslīgst spilvenos; viņa rokas vēl pēc nāves tura pārējās. Firsts un Stauffachers vēl kādu laiciņu noskatās mirējā, kļušu ciezdami, tad atkāpjas, katrs nododamies savām sāpēm. Pa tam kalpi, klusi ienākuši, tuvojas mirējam klusākas vai straujākas sāpes izrādīdami, daži no metas ceļos un raud pie viņa rokām; pa šī mēmā skata laiku atskan pils zvans.)

Ienāk Rudencs.

Rudencs (aši piesteigdamies). Vai dzīvs? Vai viņš
vēl mani dzirdēt spēj?

Valters Firsts (rāda uz nomirēju, novērsdams
seju.)

Jūs tagad mūsu kungs un sargātājs;
Šo pili tagad citā vārdā sauc.

Rudencs (ierauga nelaiķi un stāv pārņemts no dziļām
sāpēm).

Ak Dievs! — mans nožēlojums nāk par vēlu?
Kaut dažus mirkļus viņš vēl dzīvojis;
Lai redzētu, kā pārvērsta man sirds!
Es viņa dārgos vārdus nievāju,
Kad viņš vēl gaismā staigāja — viņš mirst
Uz mūžiem aiziet prom un atstāj man
Šo nedeldēto parādu! — Ak, sakat!
Vai mira viņš, uz mani sašutis?

Stauffachers. Viņš mirstot dzirdēja par
jūsu darbu

Un jūsu drošos vārdus svētīja.

Rudencs (nometas ceļos pie nelaiķa.) Jā, dārgā
vīra svētās atliekas!

Es, atdzisušās miesas, zvēru jums
Šai aukstā nāves rokā: — pārrāvis

Uz mūžu esmu visas svešās saites,
Un savā tautā nāku atpakaļ,
Es šveiciet's esmu, tāds es gribu būt
No visas dvēs'les! — (Pieceldamies.)

Sērojat pēc
drauga,

Pēc visu tēva, tikai neizmīstat!
Nevien tā mantojums man piekritis:
Uz mani nokāpj viņa sirds un gars,
Un mana nīprā jaunība jums dos,
Ko viņa sirmāis vecums solīja.

(Uz Firstu, Stauffacheru un Melchtālu.)

— Jūs, godājamais tēvs, man dodat roku!
Jūs savu dodat! — Melchtāl, arī jūs!
Ak, nešaubaties, nevēršaties nost!
Še ņemat pretī manu zvērestu.

Valters Firsts. Jel sniedzat roku. Uzticību
pelna

Šī atgriezīgā sirds.

Melchtāls. Jūs nicinājāt mūs,
Ko, sakat, lai mēs sagaidām no jums?

Rudencs. Ak, nepieminat jauno dienu kļūdas!

Stauffachers (uz Melchtālu).

Iet kopā! bija tēva pēdējs vārds.
To ielāgojat!

Melchtāls. Še ir mana roka!
Kad zemnieks roku dod, tas, augstais kungs,
Ir vīra vārds! Kas muižnieks gan bez mums?
Un mūsu kārtā vecāka par jūsu.

Rudencs. Es cienu to, mans šķēps to ap-
sargās.

Melchtāls. Tā roka kungs, kas cieta zemi
pārvar

Un viņas klēpi dara auglīgu,
Spēj arī vīra krūti sargāt.

Rudencs. Jums

Būs manu krūti sargāt, man(im) jūsu.
Tā viens caur otra spēku būsīm stipri.
— Bet ko līdz runāt, vēl jau tēvija

Ir svešās varmācības laupījums?
Kad zeme tīra būs no ienaidniekiem,
Tad savā starpā mierā izlēsim.

(Pēc brītiņa.)

Jūs klusat? Jums nekā man nav ko teikt?

Vai vēl es uzticības nepelnu?

Tad pretī jūsu gribai jālaužas

Man jūsu sabiedrības noslēpumā.

— Jūs bijāt Rītilijā — tur zvērējāt —

Es zinu visu, kas tur pārrunāts.

Un kas man nebij uzticēts no jums,

Es tomēr glabāju, kā svētumu.

Es zemes naidnieks nebiju nekad,

Nedz būtu, ticat, uzstāties pret jums.

— Bet nebij gudri darīts: kavēties, —

Jo laiks ir steidzams, jārikojas ātri —

Šis kavēšanās upur's ir jau Tells.

Stauffachers. Mēs zvērējām līdz Ziemas
svētkiem gaidīt;

Rudencs. Es nebiju tur, nezvērēju līdz.

Jūs gaidāt, bet es sākšu.

Melchtāls. Ko? Jūs gribat —

Rudencs. Es tagad pieskaitos pie zemes
tēviem,

Jūs sargāt — tas mans pirmais pienākums.

Valters Firsts. Šis dārgās miesas guldīt
zemes klēpī

Jums pirmais pienākums un svētākais.

Rudencs. Kad zemi izglābsim, tad uzliksim

Tā kapam svaigu brīvīb's vainagu.

— Ak draugi! nevis jūsu lieta vien,

Man pašam sava lieta jāizkaro

Ar varmāku. — Tad dzirdat! Pazudusi

Ir mana Berta, slepen aizrauta

No mūsu vidus drošā vardarbībā!

Stauffachers. Kā zemes soģis tādu nedarbu
Pret brīvu muižnieci ir uzdrīkstējies?

R u d e n c s. Ak draugi! palīgu jums solīju,
Un nu man pirmam jālūdzas no jums.
Man nolaupīta mana līgava,
Kas zin, kur varmāka to apslēpis?
Pie kādas varas noziedzīgi ķēries,
To spiest uz ienīdēto laulību!
Ak, neatstājat mani, palīdzat
Man viņu glābt. — Tā mīl jūs! Viņa pelna,
Ka visas rokas bruņojas priekš tās — —

Stauffachers. Ko gribat darīt?

R u d e n c s. Vai es zinu? Ak,
Šai naktī, kādā viņas likten's segts,
Šais šaubu bezgalīgās izbailēs,
Kur droša nezinu nekā, ko tvert,
Tik vienas domas spīd man gaiši dvēs'lē:
Zem lielkundzības varas drupām vien
Mēs varam viņu izvilkēt vēl pie gaismas,
Mums visas viņu pilis vajag graut,
Ja to iz cietuma vēl gribam raut!

Melchtāls. Tad nākat, vedat mūs! Mēs
sekosim,

Kam gaidīt rītu, ja to šodien spējam?
Vēl brīvs bij Tells, kad tolaik zvērējām,
Vēl negantība nebij notikusi.
Ar laiku līdzī grozās likumi;
Kas ir tik glēvs, vēl tagad kautrēties!

R u d e n c s (uz Stauffacheru un Valteru Firstu).
Jūs, apbruņojušies un gatavi,
Tik ilgi gaidat kalnos liesmu zīmes,
Jo ašāk nekā sūtņa laiva skrien
Jūs sasniegs vēsts par mūsu uzvaru,
Un kad jūs redzat spīdam liesmu vēstis,
Tad brūkat naidniekos ar zibens spēku
Un graujat drupās varmācības ēku!

(Visi aiziet.)

Trešais skats

Dobjā gatva pie Kisnaches.

Ceļš iet starp klintīm uz leju, un ceļniekus, pirms viņi nonāk uz skatuves, var augstumā jau saredzēt. Skatuvei visapkārt klintis; viena no tām, skatuves priekšdaļā, apaugusi krūmajiem un rēgojas uz priekšu.

Tells (ienāk ar loku). Te viņam jānāk caur šo
dobjo gatvu!

Uz Kisnachtsi nav cita ceļa. — Še
Tam jānotiekas. — Gadījums ir labs.

Aiz viņa ogu krūma paslēpšos,
No turienes var bulta viņu sniegt,
Un pakal dzīties neļaus šaurais ceļš.

Nu, soģi, noslēdz rēķinus ar Dievu,
Tavs pulkstens notecēj's, laiks tev iet!

Es mierā, klusi dzīvoju — šīs bultas
Uz meža zvēriem vien es mērķēju;
Mans prāts bij skaidr(i)s, tīrs no slepkavības —

Tu mani iztrauci iz klusā miera,
Tu manas domas, rāmas tā kā piens,

Par izrūgstošu pūku ģifti vērti;
Tu mani radināji negantībās — —

Kas sava bērna galvā mērķējās,
Tas spēj ir ienaidnieka sirdī šaut.

Man kuslie, nevainīgie bērniņi,
Man mīlā sieva, soģi, jāšargā

No tava niknuma! — Kad loku vilku
Un roka neviļus man drebēja —

— Kad velnišķā un nežēlīgā priekā
Tu spiedi mani šaut uz bērna galvu —

Kad ceļos, bezspēkā, es tevi lūdzos, —
Tad sirdī briesmīgākā zvērestā,

Tik Dievs to dzirdēja, es nozvērējos,
Ka pirmais mērķis otram šāvienam

Būs tava sirds. — Ko toreiz zvērēju,
Kad elles mokas metās mani dzeldēt,

Tas parāds svēts, — es gribu viņu deldēt.

Tu ķeizarskais soģis un mans kungs,
Bet ķeizars nebūtu to iedriktējies,

Ko tu. — Viņš šurpu tevi sūtīja
Mums tiesu nest — jo stingru, viņš ir nikn(i)s, —
Bet nevis slepkavīgās iegribās
Še darīt vardarbus bez kauna, goda;
Vēl dzīvo Dievs, kas atriebj un kas soda.

Nāc bulta, rūgtu sāpju nesēja,
Mans dārgums tagad, manta augstākā —
Es gribu dot tev mērķi, kuŗš līdz šim
Bij nerasniedzams svētām lūgšanām —
Pret tevi neatstāvēs viņš. — Un tu,
Mans uzticamais loks, kas tu tik bieži
Man priekos kalpojīs, ak neatstāj
Še mani briesmu pilnā nopietnībā!
Tik še vēl cieti turi, jestrā cinksla,
Kas bieži bultas spārnos sūtīji —
Ja tagad skrienot tā bez spēka būtu,
Man otras nav, ko tai lai pakaļ sītu.

(Ceļnieki iet pār skatuvi.)

Šai akmeņsolī gribu atsēsties,
Kas ceļniekam uz īsu dusu likts. —
Jo še nav dzimtene. — Ikkatr(i)s steidz
Gar otru aši, sveši gaŗām iet
Un neprasa pēc viņa sāpēm. — Še
Iet tirgon's, rūpju pilns, un svētcelotājs
Ar vieglu nastu — dievbijīgais mūks,
Ir drūmais laupītājs, ir jautrais spēlmanis,
Ir preču vedējs smagiem vezumiem,
Kas tāli nāk no svešu ļaužu zemēm,
Jo katr(i)s ceļš līdz pasaulsgalam ved.
Tie visi steidzas, sava darišana
Ik kuŗam katram ir, un nokaut — mana! (Atsēstas).

Kad citkārt, mani mīlie bērniņi,
Tēvs mājās pārnāca, tad prieks bij liels;
Jo viņš aizvien jums pārnese kaut ko,
Vai skaistu alpu puķi, retu putnu,
Vai kādu amonragu-gliemezi,
Ko daždien ceļinieki atrod kalnos —
— Viņš tagad seko citam mediģumam.
Sēd slepkavības domām ceļmalē;

Uz ienaidnieka dzīvību viņš glūn.
— Un tomēr tik uz jums viņš domā, bērni.
Ir tagad: — aizstāvēt jūs, nevainību
Pret varmācības dūsmām apsargāt,
Viņš loku uzvilkt grib uz slepkavu. (Pieceļas.)

Es dārgam medijumam uzglūnu. —
Jo mednieks dienām cauri neapkūst,
Klīst apkārt bargā ziemas stingrumā,
No klints uz klinti drošā prātā lēkt,
Pa gludām stāvusienām augšā rāpt,
Un kājas as'nīs plēst, lai neslidētu,
— Un viss, lai kādu nieka kazu gūtu.
Še svarīgāka alga gūstama:
Mans niknais ienaidnieks, kas mani vajā.

(No tālienes dzird jautru mūziku, kuŗa nāk tuvāk.)

Es visu mūžu loku valdiju,
Kā strēlnieks vingrinājos savā mākslā;
Ne reti mērķa vidū iešāvu
Un dažu skaistu algu iemantoju
Pa sacīkstēm. — Bet šodien gribu es
Šaut meist'ra šāvienu un iegūt sev
Viscildenāko algu mūsu kalnos.

Kāzu gājiens iet pār skatuvi un pa šauro gatvi uz augšu. Tells
nolūkojas viņā, atbalstīdamies uz loku.

Stisijs, lauku sargs, piebiedrojas viņam.

Stisijs. Tas, lūk, ir Merlišachas klost'ra muiž-
kungs,

Kas iet še kāzu gaitā, — bagāts vīrs,
Tam savi desmit ganu pulki alpēs.
Viņš tagad brūti ved no Imizejas,
Un šonakt Kismachtē būs lielas dzīres.
Klau, nākat līdzī! viesos katr(i)s lūgts.

Tells. Drūms viesis neder kāzu mielastā.

Stisijs. Ja skumjas spiež jūs, nometat tās nost!
Kas nāk, to ņemat, laiki tagad grūti;
Lai tādēļ cilvēks prieku viegli tver.
Še kāzas dzer un citur kapu rok.

Tells. Un bieži abi kopā sagadās.

Stisijs. Tā iet reiz pasaulē, un nelaimes
Visapkārt diezgan. — Glarniešos nupat
Bij kalnu gruvums, visa viena puse
No Glerniša ir iebrukusi.

Tells. Ko?

Pat kalni grūst? Kas zemē pastāvīgs?

Stisijs. Ir citur brīnumus dzird notiekam.
Man stāstīja kāds vīrs no Bādenes:

Tur jājis bruņnieks pie karaļa,
Bars lapseņu tam ceļā gadījies;
Viss pūznis viņa zirgam uzkritis,
Zirgs, satriekts, mokās pakritis pie zemes,
Pats kājām nonācis pie karaļa.

Tells. Savs dzelon's arī vājam ira dots.

Armgarde ienāk ar vairākiem bērniem un nostājas ceļa
vidū.

Stisijs. Uz lielu zemes nelaimi to zīmē,
Uz smagiem pretdabiskiem nedarbiem.

Tells. Ik diena atnes tādus nedarbus;

Tie nav caur brīnumzīmēm sludināmi.

Stisijs. Jā, labi tam, kas mierā laukus kopj
Un netraukts mājās sēd pie savējiem.

Tells. Bet mierā nepaliks pats rāmākais,
Kad jaunam kaimiņam tas nepatīk.

(Tells bieži lūkojas, nemierīgi gaidīdams, uz ceļu augstumā.)

Stisijs. Nu, esat sveiki! — Jūs šē gaidāt kādu?

Tells. Jā.

Stisijs. Vēlu līksmi mājās atgriezties!

— Jūs esat urietis? — Žēlīgs soģa kungs
Vēl šodien nākšot šurp no Urijas.

Kāds ceļnieks (ienāk.)

Nē, šodien soģi negaidat. Jo straumes
No lietus pārplūdušas krastmales,
Un visus tiltus strāva norāvusi.

(Tells pieceļas.)

Armgarde (panāk uz priekšu).

Viņš nenāks?

Stisijs. Vai jūs gribat ko no tā?

Armgarde. Ak jā!

Stisijs. Nu, kādēļ tad jūs stājaties
Še dobajā gatvā viņam ceļā?

Armgarde. Še
Tas neizvairīsies, tam jāklausās.

Frishards (steidzīgi nāk pa ceļu lejā un sauc).
No ceļa ejat nost! — Mans žēlīgs kungs,
Pats zemes soģis seko man uz pēdām.

(Tells aiziet.)

Armgarde (uztraukta). Nāk soģis!

(Viņa ar saviem bērniem panāk skatuves priekšā. Gesleru un
Rūdolfu Harrasu redz ceļa augstumā; abi jāšus.)

Stisijs (uz Frishardu). Kā jūs upei pārkluvāt?
Jo straume tiltu aizrāvusi prom.

Frishards. Ar ezeru mēs cīnījamies, draugs,
Mēs nebaidamies tavu Alpu straumju.

Stisijs. Jūs bijāt kuģī tādā negaisā?

Frishards. Jā. Mūžu dienu es to pieminēšu.

Stistijs. Pag, stāstat!

Frishards. Laižat, man ir jāsteidzas,
Man pilī jāziņo, ka soģis nāk. (Viņš aiziet.)

Stistijs. Būt' labi ļaudis kuģī bijuši,
Tas nešaubāmi būtu nogrimis;
Bet šiem ne ūdens spēi, ne uguns kaitēt.

(Viņš lūkojas apkārt.)

Kur mednieks, kas ar mani runāja? (Viņš aiziet.)
Ienāk Geslers un Rūdolfš Harrass jāšus.

Geslers. Jūs varat daudz ko teikt: es ķeiz'ra
kalps,

Man jādomā, kā viņam patiktu.

Viņš mani nesūtīja šinī zemē

Šai tautai glaimot, viņu paglaudīt —

Viņš paklausību grib. — Ap to šē runa:

Vai zemnieks, jeb vai ķeizars ir šē kungs?

Armgarde. Nu īstais brīdis! Tagad palūgšos!

(Bailīgi tuvojas soģim.)

Geslers. Ne jokam uzcēlu es cepuri
Tur Altorfā, ne sirdis pārbaudīdams
Šai tautai; sen jau es tās pazīstu.
Nē, es to uzcēlu, lai tie man mācās
Liekt savas galvas, ko tik stalti nes.
Es nepatīkamo tiem noliku
Uz paša ceļa, kur tiem gaŗām jāiet,
Lai viņi acīm atdurās pret to
Un piemin kungu, ko tie aizmirsuši.

Rūdolfs Harrass. Bet tautai taču savas
tiesības.

Geslers. Tās apsvērt tagad nav še īstais
laiks!

— Daudz lielām lietām drīz būs jānotiek;
Grib mantā pieaugt ķeiz'ra nams, ko tēvs
Tik diži sācis, dēls grib galā vest.
Šī mazā tauta mums ir akmens ceļā —
Vai šā, vai tā — tai vajag padoties.

(Grib aizjāt gaŗām; Armgarde nometas viņa priekšā ceļos.)

Armgarde. Kungs, soģi! žēlastību! žēlastību!

Geslers. Ko še uz klajas ielas stājaties
Man ceļā? — Nost!

Armgarde. Mans vīrs smok cietumā!
Pēc maizes bērni brēc. — Ak, žēlojat!
Kungs, uzlūkojat mūsu lielo vārgu!

Rūdolfs Harrass. Kas jūs? kas jūsu vīrs?

Armgarde. Ak, labais kungs,
Viņš nabags siena plāvējs Rīgi kalnā,
Kas pāri bezdibenim zāli plauj
No stāvām klinšu sienām, kuŗās baidās
Pat kalnu lopi uzkāpt ganoties.

Rūdolfs Harrass (uz zemes soģi).

Patiesi briesmu pilna, vārga dzīve!
Es lūdzu, atlaižat to nabagu!
Lai ir viņš nez' cik smagi noziedzies,
Tas briesmu amats viņam diezgan sods.
(Uz Armgardi.)

Jums notiks taisnība. — Tik jāpalūdz
Jums augšā, pilī, — še nav istā vieta.

Armgarde. Nē, nē, es neeju no šejienes,
Līdz soģis vīru man nav atdevis!

Jau sesto mēnesi tas tornī smok

Un velti gaida savu spriedumu.

Geslers. Vai varu gribat lietot, sieva? Nost!

Armgarde. Kungs, dod mums taisnību! Tu
tiesnesis

Šai zemē ķeizara un Dieva vietā.

Tad dari, kas tavš pienākums! Ja ceri

No debess taisnību, tad dod to mums!

Geslers. Nost! Dzenat bezkaunīgo tautu
prom!

Armgarde (ieķeras zirga iemauktos.) Nē, nē,
nekā man vairs ko zaudēt nav.

— Tu netiksi no vietas, soģi, dzirdi,

Līdz dosi spriedumu! — Rauc pieri, rauc

Un valbi acis, cik tev tik. — Mēs esam

Pār mēru sagrauzti, ka nebēdājam

Vairs tavu dusmu —

Geslers. Sieva, vāķies nost,

Ja nē, mans zirgs zem kājām tevi samīs.

Armgarde. Lai samin arī! — Lūk! —

(Viņa parauj savus bērņus gar zemi un no metas līdz ar viņiem
ceļa vidū.)

Še guļu es

Ar saviem bērņiem! — Lai šie bāreņi

Tiek samīti no tavu zirgu kājām!

Tas nebūs tavu darbu ļaunākais — —

Rūdolfis Harrass. Ko, vai jūs ārprātā?

Armgarde (turpina vēl straujāk uztraukdamās).

Tu sen jau mini

Zem savām kājām mūsu dzimteni!

— Ā, es tik' sieviete. Ja būtu vīrs,

Es zinātu ko labāku — ne pišļos

Še nomesties —

(Mūziku dzird atkal ceļa augstumā, tikai klusāk.)

Geslers. Kur mani sulaiņi?

Lai rauj to prom no šejienes, jeb es

Vēl aizmirstos un padaru ko lieku.

Rūdofs. Kungs, kalpi nevar šurpu cauri tikt,
Jo ceļš no kājniekiem aizsprostots.

Geslers. Es pārāk lēnīgs valdnieks esmu vēl
Šai tautai — mēles vēl ir svabadas,
Vēl nav, kā pienākas, tā savaldīta —
Bet citādi tas tiks, to zvēru es!
Es gribu lauzt šo patvaļīgo prātu,
Es gribu locīt drošo brīves garu,
Šai zemē gribu jaunu likumu
Tiem uzlikt. — Gribu tiem —

(Bulta ieurbjas viņam krūtīs; viņš grābj ar roku pēc sirds un
taisās krist. Vājā balsi.)

Dievs, esi žēlīgs!

Rūdofs. Kungs, soģi! — Dievs! — kas tas?
— No kurienes?

Armgarde (uzlēkdama).

Ā, nokauts! nokauts! Griļojas! — Viņš krīt!

To pašā sirdī bulta ķērusi!

Rūdofs (nolec no zirga).

Kāds šausmīgs notikums — Dievs — brunenieks! —
Jums Dieva žēlastība jāpiesauc!

Jūs nāves upur's!

Geslers. Tā Tella bulta.

(Viņš noslidējis no zirga zemē Rūdfam Harrasam rokās, kurš
to nosēdina uz sola.)

Tells (parādās augšā klintī).

Tu zini strēlnieku, tas tiešām es!

Nu būdas brīvas, nevainība droša,

Tu tagad zemei nekaitēsi vairs!

(Viņš nozūd no klints augstuma. Saskrien ļaudis.)

Stisijs (ieskrien pirmais).

Ko? Kas tas ir? Kas ir še noticis?

Armgarde. Ar bultu nošauts mūsu zemes
soģis.

Ļaudis (saskrienot). Kas nošauts? Kas?

(Kamēr, kāzu gājiena priekšējā daļa uznāk uz skatuvi, pakalējā
vēl atrodas augstumā, un mūzika turpinājas.)

Rūdofs Harrass. Viņš notek asinīm.
Pēc paliga! Prom! Ķerāt slepkavu!

— Tu pazudušais vīrs, tāds tev(im) gais;
Tu neklausījies, kad es brīdināju!

Stisijs. Nudien, tur guļ viņš bāls, bez dzi-
vības.

Vairākas balsis. Kas ir to darījis?

Rūdolfs Harrass. Vai tauta traka,

Ka spēlē slepkavības vietā? Klusat!

(Mūziku piepēši pārtrauc, pienāk vēl vairāk laužu klāt.)

Kungs, runājat, ja spējat. — Vai jums nav

Man vēl ko sacīt?

(Geslers dod ar roku kādas zīmes un atkārtoti tās dusmīgi, kad viņu tūdaļ nesaprot.)

Kurp būs man iet?

Uz Kismachti? — Vai tā? — Ak netopot

Jel nepacietīgs — Metat pasaulsrūpes:

Ar debesīm jums izlīgt jālūko!

(Viss kāzenieku bars apstājas ap mirēju un aplūko viņu bezjūtīgās šausmās.)

Stisijs. Lūk, kā viņš nobāl. — Tagad nāve
nāk,

Jau stājas pukstēt sirds — jau acis lūzt —

Armgarde (paceļ bērnu gaisā).

Še, bērni, paskatat, kā varmāks mirst!

Rūdolfs Harrass. Vai ārpātīgās sievas?
jūtu nav jums,

Ka šinīs šausmās acis mielojat?

Šurp — palīdzat! — Vai nepalīdz neviens

No krūtīm viņam izvilkt sāpju bultu!

Sievietes (bailīgi atkāpjas).

Kā aizskārt to, ko sitis ir pats Dievs?

Rūdolfs Harrass. Lai lāsts par jums un
nāve! (Izrauj zobenu.)

Stisijs. Rimstat, kungs!

Nu jūsu varai gals, un kritis ir

Šīs zemes varmāks. Nu mēs neciešam

Vairs varadarbus. Mēs esam brīvi laudis!

Visi (trokšņaini). Nu zeme brīva!

Rūdolfis Harass. Ā, jūs iedrīkstat?
Tik aši bailes zūd un paklausība?

(Uz zaldātiem, kuŗi izspiežas caur baru.)

Jūs redzat slepkavības briesmu darbu,
Kas še ir noticis — Še palīgs lieks,
Un velti pakal dzīties slepkavam.
Mums citas rūpes — Prom uz Kisnachti,
Lai glābjam cieto pili ķeizaram!
Jo šinī acumirkļi sarautas
Ir kārtības un pienākumu saites;
Nevienam vīram nevar uzticēt.

Kamēr viņš līdz ar zaldātiem aiziet, ienāk seši žēlsirdīgie brāļi.

Armgarde. Ē, ceļu! Žēlsirdīgie brāļi nāk!
Stisijs. Kur upur's guļ, tur kraukļi vākties sāk.
Žēlsirdīgie brāļi (sastājas ap nelaiki puslokā un
dzied dobajā balsī.)

Mūs nāve aši projām rauj,
Ne acumirkli neuzgaida.
Jau pašā gaitas vidū ļauj,
No pilnas dzīves projām raida.
Laiks, nelaiks — nav kad apdomāties,
Mums soģa priekšā vajag stāties!

(Pēdējiem pantiem atkārtojoties priekšskars nolaižas.)

Piektais cēliens

Pirmais skats

Laukums Altorfas tuvumā.

Skatuves dibenā, pa labai rokai, jaunais cietoksnis ar vēl nenomemtām stalažām, kā pirmā cēliena trešā skatā; pa kreisai rokai redz vairāk kalnus, uz kuriem visiem deg vēstāmās ugunis. Pašulaik diena aust, no dažām pusēm tālienē atskan pulksteņu skaņas. — Ruodijs, Kuonijs, mūrnieku meistars un daudz citu zemnieku, arī sievas un bērni.

Ruodijs. Vai redzat liesmu zīmes kalnu galos?
Mūrnieku meistars. Vai dzirdat viņpus
meža pulksteņus!

Ruodijs. Ir padzīts ienaidnieks.
Mūrnieku meistars. Un pilis lauztas.

Ruodijs. Un mēs še, Urijā, vēl paciešam
Uz savas zemes varmācības pilis?
Vai mēs lai pēdējie, kas brīvi top?
Mūrnieks. Vai jūgs lai paliek, kas bij celts
mūs spiest!

Nost plēšat viņu! nost!

Visi. Nost! nost! nost! nost!

Ruodijs. Kur mūsu taurētājs?

Stīrs no Urijas. Es še. Ko gribat?

Ruodijs. Šurp! Kāpjat tornī, pūšat savā
taurē,

Lai tāli dārdoši pār lejām skan!

Lai klinšu aizās atbalss pamostas

Un aši kopā visus vīrus sauc

No kalnājiem!

(Stīrs no Urijas aiziet. Ienāk Valters Firsts.)

Valters Firsts. Pag, draugi! Pagaidat!
Vēl nav mums ziņu, kas ir Untervaldē,

Kas Švicē noticis. Lai nogaidām
Pirms ziņnešus.

Ruodijs. Ko gaidīt? Varmāka
Ir miris, brīves diena atnākusi.

Mūrnieks. Vai nepietiek šo liesmu ziņnešu,
Kas mums visapkārt visos kalnos spīd?

Ruodijs. Ē, nākat visi! nākat vīri, sievas!
Lauzt balstus! spraišļus plēst un vaļņus graut!
Lai akmens nepaliek uz akmeņa!

Mūrnieks. Šurp, biedri! nākat! Mēs to uz-
cēlām;

Mēs protam noplēst.

Visi. Nākat, plēšat nost!

(Viņi no visām pusēm metas uz būvi.)

Valters Firsts. Bars traucies. Aizturēt es
nespēju.

Ienāk Melchtāls un Baumgartens.

Melchtāls. Ko? Pils vēl stāv, un Sarnene
jau pelnos,

Un stiprā Rosberga jau salauzta?

Valters Firsts. Jūs, Melchtāl? Jūs mums
nesat brīvību?

Vai zeme brīva jau no ienaidnieka?

Melchtāls (apskauj viņu).

Jā, zeme skaidra. Liksmo, vecais tēvs!

Šai acumirkli, kad mēs runājam,

Neviena varmāka nav Švices zemē.

Valters Firsts. Kā, sakat, jūs tās pils
uzveicāt?

Melchtāls. Mums Rudencs stipro pili Sarneni
Caur drošu varoņdarbu ieņēma,

Es nakti iepriekš guvu Rosbergu.

— Bet klausaties, kas notika. Kad pili,

No ienaidnieka tukšu, aizdedzām,

Un liesmas sprakstot gaisā pacēlās,

Uz reizi Dithelms, kalps pie Geslera,

Skrien kliegdams, Brunekiete sadegot!

Valters Firsts. Dievs žēlīgais!

(Stalažas dzird sabrūkam.)

Melchtāls. Tā tiešām bij. Tā slepus

No zemes soģa bij tur ieslēgta.

Kā ārprātībā Rudencs traucās — liesmās.

Jau cietos stabus kritam dzirdējām,

Caur dūmiem skanēja tās saucieni

Pēc palīga —

Valters Firsts. Vai nelaimīgā glābta? —

Melchtāls. Te ātras drošsirdības vajadzēja!

— Ja tikai mūsu kungs viņš būtu bijis,

Mēs nebūtu gan briesmās gājuši,

Bet viņš bij līdzī sazvērnieks, un Berta

Pie ļaudīm cienā — Tā tad nebēdājām

Par savu dzīvību un gājām liesmās.

Valters Firsts. Tad viņa izglābta?

Melchtāls. Jā. Jaunais muižnieks

Un es, no liesmām viņu iznesām,

Un brakšķot balķi sagāzās aiz mums.

— Un nu, kad viņa, glābta, atjēdzās,

Kad acis atvēra uz debesīm,

Tad brīvkungs Rudencs metās man pie sirds,

Un klusi draudzību mēs apzvērējām,

Kas tagad, liesmās cieti rūdīta,

Caur visām liktens klizmām pastāvēs. —

Valters Firsts. Kur Landenbergs?

Melchtāls. Jau viņpus Briniga.

Ne es tam acu gaismu atstāju,

Kas manu tēvu aklu padarīja.

Es viņam dzinos pakal, panācu

Un zemē norāvu pie tēva kājām.

Pār viņa galvu bij jau zobens pacelts,

No aklā žēlsirdīgā sirmgalvja

Tas lūgšus izlūdzās sev dzīvību,

Un nozvērējās nenākt atpakaļ

Ne mūžam vairs; viņš nenāks; mūsu roku

Viņš jutis.

Valters Firsts. Labi, ka jūs uzvaru

Ar as'nim neaptriepāt!

Bē r n i (ar stalažu drupu gabaliem skrien pār skatuvi).
Brīvi! Brīvi!

(Urijas taure atskan spēcīgi.)

V a l t e r s F i r s t s. Lūk, kādi svētki! Bē r n i
pieminēs

Šo skaisto dienu vēl kā sirmgalvji.

Meitene nes cepuri kārts galā; visa skatuve pildās laudīm.

R u o d i j s. Še cepure, priekš kuņas locījāmiem.

B a u m g a r t e n s. Nu, sakat, ko ar viņu darīt?

V a l t e r s F i r s t s. Dievs!

Zem viņas stāvēja mans dēla dēls!

V a i r ā k a s b a l s i s. Nost! Saplēst varmācī-
bas piemiņu!

Mest ugunī!

V a l t e r s F i r s t s. Nē, labāk uzglabāt!

Tā varmācībai bij par spidekli,

Lai tā nu mūža zīme brīvībai!

(Zemnieki, vīrieši, sievietes un bērni stāv un sēd visapkārt uz nolauzto stalažu drupām lielā puslokā, māksliski pulcēti un sadalīti grupās.)

M e l c h t ā l s. Tā mēs uz varmācības grūvek-
liem

Nu liksmi stāvam, — grezni galā vests,

Ko, biedri, nozvērējām Ritlijā!

V a l t e r s F i r s t s. Darbs iesākts gan, bet
nav vēl galā vests.

Mums tagad dūšas vajag, vienprātības:

Jo, zinat, keizars neies kavēties,

Bet gribēs atriebt sava soģa nāvi,

Un padzīto vest atkal atpakaļ.

M e l c h t ā l s. Lai viņš ar savu kara spēku nāk:

No zemes vidus padzīts ienaidnieks;

No ā r i e n e s gan viņu atgainīsim.

R u o d i j s. Tik nedaudz aizas atver viņam zemi.

Tās mēs ar savām miesām aizsprostosim.

B a u m g a r t e n s. Mēs mūža saitēm esam
vienoti.

Un viņa kara spēks mūs nebaidīs!

(Ienāk Reselmans un Stauffachers.)

Reselmans (ienākdams). Tas tiešam debess
briesmu pilnais sods.

Zemnieki. Kas ir?

Reselmans. Ā, kādos laikos dzīvojam!

Valters Firsts. Jel sakat, kas tad ir? —
Ā, jūs, kungs Verner?

Ko labu vēstīsīt?

Zemnieki. Kas ir?

Reselmans. Tad dzirdat

Un brīnāties!

Stauffachers. No lielām bailēm mēs

Nu brīvi — —

Reselmans. Keizars nokauts.

Valters Firsts. Žēlīgs Dievs!

(Zemnieki sacelžas kājās un drūzmējas ap Stauffacheru.)

Visi. Kas? Nokauts? Keizars? Dzirdat?
Nokauts keizars!

Melchtāls. Tas nevar būt! No kurienes šī
vēsts?

Stauffachers. Jā, tiešam, keizars Albrechts
Brukā kritis

No slepkavām — no Šafhauzenas nes

Šo vēsti ticams vīrs, Johanness Millers.

Valters Firsts. Kas izdarija tādu šausmu
darbu?

Stauffachers. Caur darītāju darbs vēl
šausmīgāks,

Jo viņa brāļa dēls ir slepkava, —

To Švabu hercogs, Jānis, nositis.

Melchtāls. Kas dzina to uz rada slepkavību?

Stauffachers. Tam keizars dzimtu zemi
neatdeva,

Kaut nepacietīgi viņš lūdza tās:

Teic, pat pavisam atraut gribējis

Un vietā dot tam kādu bīskapību.

Lai kā, bet jaunais hercogs klausījās

Uz savu biedru ļauniem padomiem

Un līdz ar bruņnieku Ešenbachu,

Fon Tegernfeldu, Palmu un fon Vartu

Viņš nēmies, neatrazdams taisnības,
Pats savām rokām nikni atriebties.

Valters Firsts. Kā, sakat, briesmu darbs
gan noticis?

Stauffachers. No Steinas, bādeniešos, ķei-
zars jājis

Uz Reinfeldu, kur uzturējās galms,
Tam līdzī firsti, Anss un Leopolds,
Un augstu bruņnieku pavadoni.
Un kad pie Reisas viņi nonāca,
Kur pāri jāceļas ar celtuvi,
Tad laivā aši spiedās slepkavas,
Lai ķeizaru no pavadoniem šķirtu.
Kad ķeizars jāja nu pār arumiem, —
Zem tiem vēl sena, liela pilsēta
No pagānlaikiem guļot gruvešos —
Un redzama bij vecā Habsburga,
No kuŗas izcēlusies viņa cilts —
— Tad hercogs Anss tam dunci rīklē dur,
Rūdolf fon Palms ar šķēpu virsū ģrūk
Un Ešenbachs tam galvu pušu šķel,
Ka viņš tur saļimst savās asinīs,
No savējiem, uz savas zemes nokauts.
To otrā krastā visi redzēja.
Bet, atšķirti caur straumi, viņi spēja
Tik bezspēcīgi kliegt un vaimanāt.
Pie ceļa vecenīte sēdēja,
Tās klēpī ķeizars mira, as'nīm plūstot.

Melchtāls. Tā pašā raktā agrā kapā brauca,
Kas visu sev(im) grābt bez sāta trauca!

Stauffachers. Bez gala izbailes par zemi
valda;

Ik katra aiza kalnos aizslēgta,
Ikkatr(i)s sargā savas robežas:
Pat vecā Circha slēdza savus vārtus,
Kas vaļā stāvēja trīsdesmit gadu!
No slepkavām un atriebējiem baidās.
Jo karaliene, stingrā Agnese,
No Ungārijas nāk; tā žēlsirdības,

Kas sievas maigi grezno, nepazīst,
Tā tēva karaļas'nis atriebt grib
Pie slepkavām un visas viņu cilts,
Pie viņu kalpiem, bērniem, bērnu bērniem,
Jā, pat pie viņu piļu akmeņiem.
Tā zvērējusi augu augumus
Grūst lejā sava tēva kapa bedrē
Un as'nīs mazgāties kā maija rasā.

Melchtāls. Vai zināms ir, kur bēga slepkavas?

Stauffachers. Tie tūdaļ aizbēga pēc sava darba

Pa pieciem ceļiem, katrs uz savu pusi.
Un šķirās, lai nekad vairs neredzētos —
Firsts Jānis kļīstot apkārt kalnājos.

Valters Firsts. Tad nedarbs augļus tiem nav atnesis —

Nav atriebībai augļu! Pati tā
Sev briesmu pilna barība, tās bauda
Ir slepkavība, remdinājums — šausmas.

Stauffachers. Jā nedarbs nenes laba slepkavam;

Bet mēs ar skaidru roku varam plūkt
No asiņainā darba laimes augļus.
Jo mēs no lielām bailēm svabadi;
Pats negantākais pretnieks kritis brīvi,
Un, saka, scepters tagad pāriešot
No Habsburgas uz citu cilti. — valsts
Grib lietot vēlēšanas tiesību.

Valters Firsts un vairākas balsis.
Vai jūs ko dzirdējāt?

Stauffachers. Grāfs Luksemburgs
No balsu vairākuma minēts top.

Valters Firsts. Ā, labi ka pie valsts mēs turējāmieš;
Nu varam cerēt vēl uz taisnību!

Stauffachers. Jo jaunam ķeizaram gan draugi derēs,
Un viņš mūs pasargās no Austrijas.

(Zemnieki apkampjas.)

Ienāk Pētermans ar valsts sūtni.

Pētermans. Še kopā zemes cēlie priekšnieki.

Reselmans un vairāki citi. Kas ir?

Pētermans. Valsts sūtnis še mums rakstules.

Visi (uz Valteru Firstu). Jūs lasat priekšā, Valter!

Valters Firsts. «Goda vīrus

«No Švices, Urijas un Untervaldes

«Sveic laipni karaliene Elzbeta.»

Vairākas balsis. Ko karaliene grib? Tās vara beigta.

Valters Firsts (lasa).

«Šais lielās sāpēs, atraitnības sērās

«Pēc sava kunga asiņainās nāves,

«Vēl karaliene tura piemiņā

«Sen seno Švices zemju uzticību.»

Melchtāls. Bet laimē nedarīja to nekad.

Reselmans. Klus! Ļaujiet noklausīties!

Valters Firsts (lasa tālāk.)

«Un viņa cer no uzticīgās tautas,

«Ka taisnu riebumu tā sajūtīs

«Pret viņiem nolādētiem ļaundariem;

«Tā tādēļ sagaida, ka trijas zemes,

«Ne mūžam nepabalstīs slepkavas,

«Turpretim uzticīgi palīdzēs

«Tos visus nodot atriebēju rokās,

«Jo atcerēsies visas labdarības,

«Ko saņēmušas tās no Habsburgas.»

(Zemnieku starpā dzirdams sašutums.)

Vairākas balsis. Jā, brangas labdarības!

Stauffachers. Gan dažu labu saņēmām no tēva;

Bet ko par dēlu varam labu teikt?

Vai mūsu brīvības viņš apzvērējis.

Ko visi ķeizari ir darījuši?
Vai viņš pēc taisnības ir tiesu spriedis
Un nevainībai bijis sargātājs?
Vai viņš jel vēstnešus ir uzklausījis,
Ko bailēs mēs pie viņa sūtījām?
No visa tā nav ķeizars darījis
Priekš mums nekā! Jo paši drošu roku
Mēs iegādājuši sev taisnību —
Kas viņam mūsu posts? — Šim pateikties?
Ne pateicību sējis viņš šais lejās.
Viņš augstā vietā stāvēja, viņš spēja
Būt savai tautai tēvs; bet viņam tikās
Par savu saimi vien tik rūpēties.
Tā arī var pēc viņa sēroties!

Valters Firsts. Mēs nepriecāsimies, ka
viņš ir kritis,

Nedz ciesto ļaunu tagad minēsim,
To negribam! Bet lai mēs atriebtu
Tā nāvi, kas mums laba nedarījis.
Tos vajātu, kas mūs nav aizskāruši,
— Tas nepiederas, tas mums nenākas.
Jo mīlestība brīvi ziedojas.
Bet līdz ar viņa izdzisušo dzīvi
Dziest mūsu spaidu pienākums, — mēs brīvi.

Melchtāls. Un ja pēc viņa karaliene raud
Un straujās sāpēs kliež pret debesīm,
Tad še jūs redzat baiļu brīvu tautu,
Kas tādēļ debesis tik slavēt spēj —
Kas asaras grib plaut, lai mīlu sēj.
(Valsts sūtnis aiziet.)

Stauffachers (uz laudīm).
Kur Tells? — Vai tas lai trūkst, kas brīvību
Mums dibinājis? Viņš vislielāko
Ir izdarījis, grūtāko ir cietis.
Lai visi stiedzamies uz viņa māju
Un sveicam viņu, mūsu brīvētāju. (Visi aiziet.)

Otrais skats

T e l l a n a m s.

Ugunskurā deg uguns. Caur vaļā atvērtām durvīm var redzēt laukus. H e d v i g a, V a l t e r s u n V i l h e l m s.

H e d v i g a. Tēvs atnāks šodien. Bēni, mīļie bēni!

Viņš dzīvs, ir brīvā, mēs nu visi brīvi!
Un jūsu tēvs ir tas, kas zemi glābis.

V a l t e r s. Es arī esmu līdzī bijis, māt!
Es arī līdzī minams. Tēva bulta
Gar dzīvību man tuvu gaŗām gāja. —
Es nedrebēju.

H e d v i g a (apskauj viņu). Jā, no jauna mans,
Mans dēls! Es divkārt tevi dzemdējusi!
Par tevi divkārt mātes sāpes cietu!
Viss pārciests — abi jūs man dāvāti!
Un šodien mājās pārnāks mīlais tēvs!
(Namdurvis parādās m ū k s.)

V i l h e l m s. Lūk, māt, — tur stāv kāds dieva-
bijīgs mūks;

Viņš laikam lūgsies kādas dāvanas.

H e d v i g a. Ved viņu iekšā, lai to atspirdzinām;
Lai jūt viņš, ka ir nācis liksmes mājā.

(Ieiet istabā un tūlī atkal iznāk ar kausu rokā.)

V i l h e l m s (uz mūku).

Nāc, labais vīrs. Tev māte pasniegs dzert.

V a l t e r s. Nāc, atpūties, lai stiprāks dotos ceļā.

M ū k s (bailīgi apkārt lūkodamies, uztrauktu seju).

Kur esmu? Kādā zemē, sakat man?

V a l t e r s. Vai aizmaldījāties, ka nezināt?

Jūs esat uriešos, kungs, Birglenē. —

Un te, lūk, ceļš uz Šechenieleju.

M ū k s (uz Hedvīgu, kuŗa nāk atpakaļ).

Jūs esat viena? Jūsu kungs nav mājās?

H e d v i g a. Es viņu gaidu, — bet kas kait
jums, vīrs?

Jūs neliekaties labu atnesam.

— Bet lai, jūs trūcīgs esat, ņemat šo!

(Pasniedz viņam kausu.)

Mūks. Kaut arī sirds pēc veldzējuma slāpst,
Neko es neņemu, līdz nesolāt —

(Lūko skūpstīt viņas drēbes.)

Hedviga. Nē, neskarat man drēbes, nenākat,
Tur paliekat, ja gribat, lai jūs klausos.

Mūks. Pie uguns, kas še viesmīlīgi deg,
Pie jūsu bērnu galvām, kuņas es
Še apskauju — (Grib apskaut bērnus).

Hedviga. Vīrs, ko jūs gribat? Nost
No maniem bērniem! — Mūks jūs neesat!

Jūs neesat! Šais drēbēs mājō miers,
Bet jūsu vaibstos miers gan nemājō.

Mūks. Es nelaimīgākais starp cilvēkiem!

Hedviga. Uz sirdīm spēji runā nelaime,
Bet jūsu skats man sirdi cieti žņaudz.

Valters (uzlēkdams).

Māt, māt, lūk atnāk tēvs!

Hedviga. Mans Dievs!

(Grib steigties zēnam līdzī, iedrebas un paliek stāvot.)

Vilhelms (izsteidzas laukā). Tēvs! Tēvs!

Valters (aiz skatuves). Tu esi atkal šē!

Vilhelms (aiz skatuves). Tēvs, mīļais tēvs!

Tells (vēl aiz skatuves).

Es esmu atkal šē — Kur jūsu māte?

(Viņi ienāk iekšā.)

Valters. Tur durvīs viņa stāv un nespēj pa-
iet;

Tā viņa dreb aiz bailēm un aiz prieka.

Tells. Ak, Hedviga, tu manu bērnu māte!

Dievs glābis mūs — mūs varmāks nešķirs vairs.

Hedviga (krizdama viņam ap kaklu).

Tell, Tell! Cik bailu izcietu par tevi!

(Mūks sāk vēriģāk klausīties.)

Tells. Tās tagad aizmirsti un dzīvo priekam!

Es atkal šē! Šē mana būdiņa!

Es atkal stāvu savā īpašumā!

Vilhelms. Bet kur tu savu stopu liki, tēt?
Es neredzu to.

Tells. Neredzēsi vairs.

Tas svētā vietā tagad paglabāts;
Nekad to medībās vairs nelietošu.

Hedviga. Ak Tell!

(Atkāpjas no tā un palaiž viņa roku vaļā.)

Tells. Kas baida tevi, mīļā sieva?

Hedviga. Kāds — kāds tu atkal pārnācis?
— Šī roka —

— Vai varu viņu ņemt? — Šī roka — Dievs! —

Tells (sirsnīgi un cienīgi).

Es brīvi ceļu to uz debesīm.

(Mūks sakustas. Tells ierauga viņu.)

Kas ir šis brālis?

Hedviga. Ak, es aizmirsu!

Tu parunā ar viņu, man tā bail.

Mūks (panāk tuvāk pie Tella).

Vai jūs tas Tells, kas soģi nošāva?

Tells. Tas esmu nei kam to neslēpju.

Mūks. Jūs esat Tells! Ak, tā ir Dieva roka,

Kas mani jūsu namā vedusi.

Tells (nolūkojas viņā). Ā, jūs ne mūks? Kas tad?

Mūks. Par aizskārumu

Jūs soģi nositāt. Es ienaidnieku,

Kas taisnību man liedza, nositu

Tāpat. — Viņš ienaidnieks bij jums, kā man —

Nu zeme brīva būs no tā.

Tells (atkāpdamies). Jūs esat — ?

Ak šausmas! Bērni, bērni, ejat iekšā!

Ej, mīļā sieva, ej! — Ak nelaimīgais!

Jūs esat—?

Hedviga. Dievs, kas ir viņš?

Tells. Nejaūtā!

Ej projām, ej! To bērniem nebūs dzirdēt!

No mājas ej — ej, ej — Tu nevari

Zem vienas pajumtes ar viņu mājot.

Hedviga. Vai man! kas ir tas? Nākat līdz!

(Aiziet līdz ar bērniem.)

Tells (uz māku). Jūs — hercogs
No Austrijas — Tas jūs! — Jūs ķeizaru
Un tēva brāli nositāt.

Jānis Parricida. Bet viņš
Man mantu nolaupīja.

Tells. Tēva brāli
Un savu kungu nosist! Un jūs nes
Vēl zeme! Saule jums vēl spīd!

Parricida. Ak Tell!
Jel uzklausat, pirms —
Tells. As'nīm aptriepies
No tēva un no karašlepkavības,
Tu uzdrīkstēji skaidrā mājā nākt?
Šo vaigu rādīt labam cilvēkam
Un viesmīlību prasīt?

Parricida. Tell, pie jums
Es žēlsirdību atrast cerēju;
Jūs arī atriebāties.

Tells. Nelaimīgais!
Kā vari godkāribas asins grēku
Ar tēva taisno gainīšanos sajaukt?
Vai bērnu galviņas tu sargāji?
Vai nama svētumu? Vai šausmīgāko,
Vai nāvi novērsi no savējiem?
Uz debesīm es ceļu skaidrās rokas,
Lāsts tev un tavam darbam! — Svēto dabu
Es esmu atriebis, tu apgānījis! —
Kas kopīgs mums? — Tu esi slepkava,
Es aizstāvēju savu dārgāko.

Parricida. Jūs mani atstumjat uz izmisumu?

Tells. Man šausmas uznāk, runājot ar tevi.
Nost! Staigā savu briesmu ceļu! Skaidr(i)s
Lai ir tas nams, kur nevainība mīt!

Parricida (aizgriežas uz promiešanu).
Tad nevaru un negribu vairs dzīvot!

Tells. Un tomēr man ir tevis žēl — Dievs
tēvs!

Tik jauns, tik augstas cilts, un dēla dēls
No mana pavēlnieka Rūdofla,

Kā bēglis — slepkava, pie mana sliekšņa,
Pie zema vīra, — lūgdams, izmisdams — —
(Aizklāj savu vaigu.)

Parricida. Ak, ja jūs raudāt spējat, lai
mans likten's

Jūs kustina; — ā, briesmīgi! — Es firsts —
Es biju firsts — es spēju laimīgs kļūt.
Ja būtu savaldījis savu vaļu.
Bet skaudība man sirdi grauza, — redzot,
Kā brālēns Leopolds, vēl jauneklis,
Ar godiem tika apkrauts, zemēm balvots,
Un es, — ar viņu vienā vecumā, —
Kā mazgadens, kā vergs es tiku turēts —

Tells. Tu, nelaimīgais, tevi pazina
Tavs tēvocis, tev liegdams tavas zemes!
Tu pats caur ātru ārprātības dabu
Tā gudro apdomību attaisno.
— Kur tavu asins darbu palīgi?

Parricida. Tur, kurp tos dzina atriebšanās
gari;

Kopš viņas dienas es tos neredzēju.

Tells. Vai zini, ka tu izstumts? vajāts tieci?
Ka katram tevi nosist pavēlēts?

Parricida. Es tādēļ atturos no lielceļiem;
Pie būdām neiedrīkstos pieklauvēt —
Uz tuksnesi es griežu savus soļus;
Un kalnos kļīstu, pats sev biedēklis,
Un drebot pats no sevis iztrūkstos,
Kad savu seju redzu kādā strautā.
Ak, kad jūs spējat līdzcietību just — —
(Nometas viņa priekšā ceļos.)

Tells (novērsies). Ā, pieceļaties!

Parricida. Nē, nē, līdz apsolāt man palīdzēt.

Tells. Kā līdzēt? Kā lai cilvēks līdz pret
grēku?

Bet pieceļaties jel — kaut šausmu pilns
Ir jūsu darbs, jūs cilvēks — Es tāpat;

Ikviens no Tella šķiras mierināts —
Ko spēšu, to es darīšu.

Parricida (uzlēkdams un strauji satverdams viņa roku.)

Ak, Tell,

Jūs dvēs'li glābjat man no izmisuma.

Tells. Nē, laižat manu roku. — Jums ir jāiet.

Še drīz jūs atradīs un, reiz jūs atrasts,

Kas še jūs sargās? Kurp jūs gribat iet?

Kur cerat mieru rast?

Parricida. Vai zinu? Ak!

Tells. Klau, ko man Dievs liek sirdī — Ejat
jūs

Uz Itāliju, svēto Romas pili;

Tur pāvestam pie kājām metaties.

Un sūdzat grēkus, dvēs'li atpestat.

Parricida. Vai nenodos viņš mani atrie-
bējiem?

Tells. Jums viss ir jāpieņem, ko piešķirs
Dievs.

Parricida. Kā lai es nonāku tai svešā zemē?

Es ceļa nezinu, un nedrīkstu

Ir citiem ceļotājiem piebiedroties.

Tells. Jums ceļu pateikšu, tik uzmanat!

Jūs ejat augšup, pretī Reisas upei,

Kas straujos kritienos no kalniem rit —

Parricida (iztrūkdami). Ā! Reisa manu darbu
redzēja!

Tells. Gar bezdibeni aiziet ceļš, daudz krustu

To apzīmē; tie celti piemiņai

Tiem ceļniekiem, kas sniegā aprakti.

Parricida. Ar straujām mokām sirdī cīnoties,
Es nebaidos no visām dabas briesmām.

Tells. Pie katra krusta ceļos nokrītat

Un karstam as'rām grēkus nožēlojat. —

Un ja pa briesmu ielu laimīgi

Jūs tiekat cauri, savas sniegotas

Kalns negrauj virsū jums no ledus kraujām,

Tad tiltu sasniegsit, kur putas šlaksta;

Ja tas zem jūsu grēka nesagrūst,
Ja laimīgi jūs viņam pāri tiekat,
Tad melni klinšu vārti vaļā sprāgst
— Te mūžam dienas neredz — tur jums jāiet,
Tie novedīs jūs jautrā priecās lejā, —
Bet ātriem soļiem steidzat garām tai;
Jūs palikt nedrīkstat, kur mājo miers.

Parricida. Ak Rūdolf! Rūdolf! karalisko
senci!

Tā tavā valstī nāk tavs dēla dēls!

Tells. Tā, vienmēr augšup kāpjot, nonāksit
Pie Gotharda, kur mūža ezeri,
Kas paši piepildās no debess straumēm.
Tur jūs no vācu zemes atvadaties, —
Un cita upe, jautrā gaitā, vedīs
Jūs Itālijā, apsoltā zemē — —

(No daudzām pusēm dzird ganu taures pūšam.)

Es dzirdu balsis. Prom!

Hedviga (steidzas aši iekšā). Kur esi, Tell?
Nāk tēvs! Un jautrā barā tuvojas
Liels gājiens šveiciešu — —

Parricida (aizklādamas savu vaigu). Ā, vai man!
vai!

Es nedrīkstu starp laimīgajiem palikt.

Tells. Ej, milā sieva. Pacienā šo vīru.
Dod viņam bagātīgu aizgādu,
Jo tālš tā ceļš, un mājvietas tam nebūs.
Ej, ej! Tie nāk.

Hedviga. Kas ir viņš?

Tells. Nejautā!
Un kad viņš iet, tad novērs savas acis,
Lai neredzētu, kurb to aizved ceļš!

Parricida, aizkustināts, aši pieiet pie Tella; bet tas dod
viņam zīmi ar roku un aiziet. — Kad abi aizgājuši, katrs uz
savu pusi, skatuve pārvēršas.

Pēdējais skats

Tella mājas priekšā redzama visa ieleja, līdz ar pakalniem, kuŗi viņu ierobežo; ieleja pilna ar zemniekiem, kuŗi sadalījušies skaistās grupās. Citi nāk pa augstu kalnu stīgu, kuŗa aizved pār Šechenu. Valters Firsts līdz ar abiem zēniem. Stauffachers un Melchtāls nāk gājiena priekšgalā, citi drūzmējas aiz viņiem. — Kad Tells iznāk no sava mājokļa, visi viņu saņem skaļām gavilēm.

Visi. Lai dzīvo strēlnieks Tells! Tas mūsu glābējs!

Kamēr priekšējie drūzmējas ap Tellu un viņu apskata, parādās Rudencs un Berta, — viņš, apskaudams zemniekus, viņa Hedvigu. — Mūzika kalnos pavada šo mēmo skatu. — Kad mūzika apklususi, Berta nostājas ļaužu vidū.

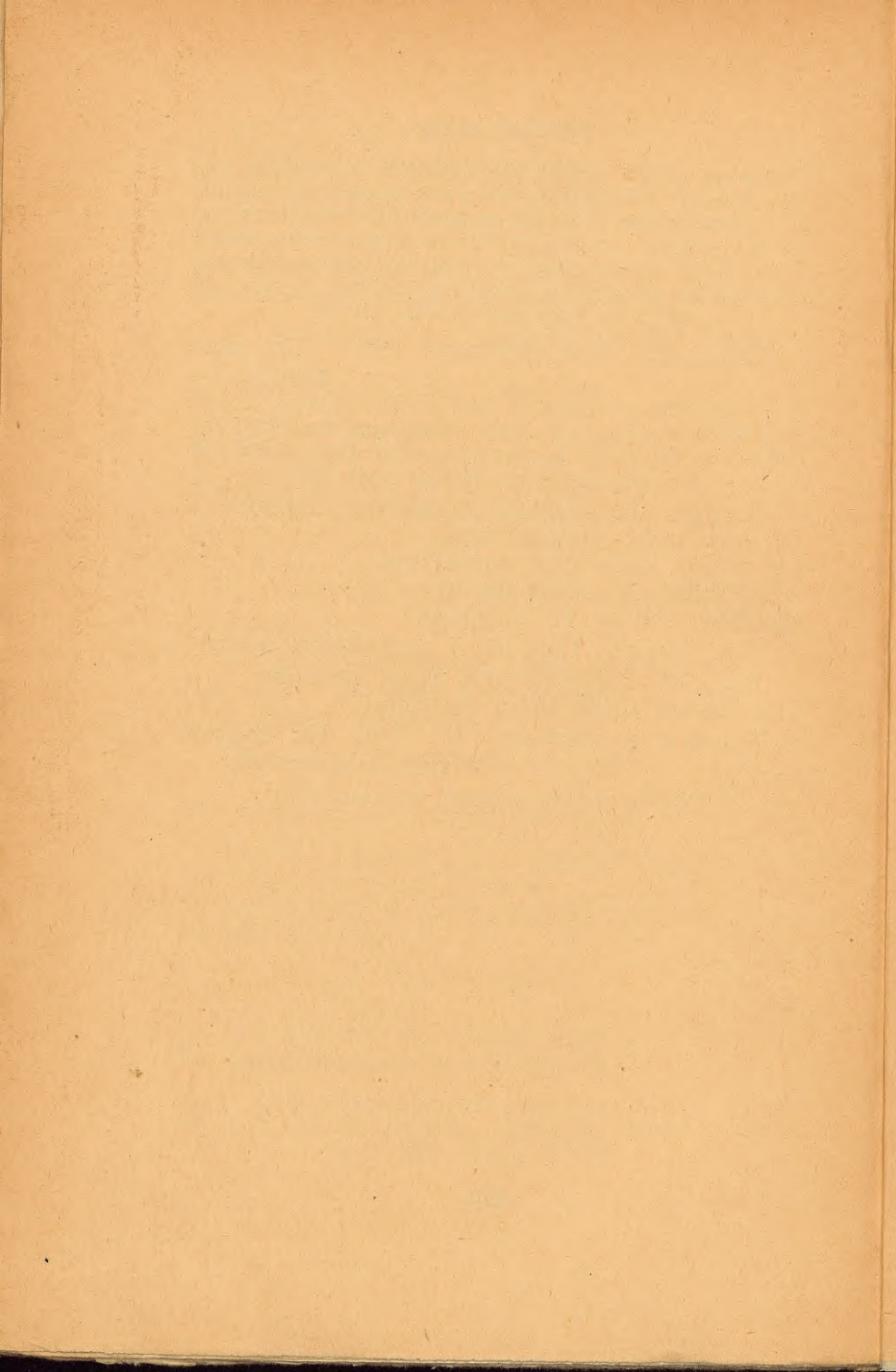
Berta. Jūs, tautieši un biedri! Uzņemat Pie sevis mani, pirmo laimīgo, Kas brīves zemē atrod apsardzību. Jums nododu es savas tiesības, Vai mani sargāsīt kā līdzpilsoni?

Zemnieki. Līdz nāvei aizstāvēsim, pilsonē!

Berta. Tad roku dodu es un mīlestību Šim brīvam vīram, brīva šveiciete!

Rudencs (saņemdams viņas roku). Un kalpiem dāvāju es brīvestību.

(Mūzikai no jauna atskanot, priekšskars krit.)

Saturs

Lpp.

1.	Fr. Šillers un viņa darbi latviešu tulkojumā. A. Birkerts	5
2.	Meitiņa no svešumā. (1826.) Tulk. Hū- genbergers	23
3.	Galvošana. (1829.) Tulk. J. Lundbergs	24
4.	Mikla. (1856.) Tulk. J. Alunāns	28
5.	Kalna mednieks. «Pēterb. Av.»	28
6.	Dziedāšanas spēks. (1867.) Tulk. J. Alu- nāns	30
7.	Laika solī. (1867.) Tulk. J. Alunāns	30
8.	Tēviņa. (1873.) Tulk. Auseklis	30
9.	Margera atvadišanās. (1873.) Tulk. Au- seklis	31
10.	Johannas atvadišanās no dzimtenes. (1874.) Tulk. Stērstu Andrejs	32
11.	Sējējs. (1876.) Tulk. Auseklis	33
12.	Augstākais. (1876.) Tulk. Auseklis	33
13.	Ībikusa dzērves. (1876.) Tulk. Auseklis	34
14.	Gaida. (1876., 1880.) Tulk. Lautenbachs- Jūsmiņš	39
15.	Aizsegtā bilde Sais pilsētā. (1889.) Tulk. E. Dinsbergis	41
16.	Jātnieku dziesma. (1890.) Tulk. Ed. Veid- denbaums	43
17.	Uzvaras svētki. (1890.) Tulk. Ed. Veiden- baums	44
18.	Zvana dziesma. (1893.) Tulk. J. Purkalītis	49
19.	Amalijas dziesma. (1910.) Tulk. Aspāzija	55
20.	Laura pie klavierēm. (1922.) Tulk. Ri- chards Rudzītis	55
21.	Zemes dalīšana. (1928.) Atdzej. V. Plū- donis	56
22.	Cimds. (1933.) Tulk. Fr. Adamovičs	57
23.	Vilhelms Tells. (1901.) Tulk. J. Rainis	61

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308092493

2852

Vāku zīmējis
Niklavs Struņķis

10. JUL. 1935